

Riksdagens snabbprotokoll 2023/24:81

Torsdagen den 7 mars

Kl. 12.00–18.10

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 15 februari justerades.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Moderaternas partigrupp anmält Eleonore Lundkvist som suppleant i socialförsäkringsutskottet under Caroline Högströms ledighet.

Andre vice talmannen förklarade vald *under tiden den 25 mars–12 augusti* till

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Eleonore Lundkvist (M)

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2023/24:27 för tisdagen den 5 mars i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:565

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:565 Museers krisplaner av Lawen Redar (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är att det saknas tid i kammaren den 12 mars.

Stockholm den 6 mars 2024
Kulturdepartementet

Parisa Liljestrånd (M)

Enligt uppdrag

Ida Wettervik

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2023/24:572

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:572 Tentamensservice i hela landet

av Niklas Sigvardsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 9 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är att tid saknas i kammaren. Stockholm den 5 mars 2024

Utbildningsdepartementet
Mats Persson

Interpellation 2023/24:578

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:578 Ny lag för naturrestaurering

av Joakim Järrebring (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 6 mars 2024

Klimat- och näringslivsdepartementet
Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:582

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:582 Rätt till studiestöd för studier vid flygakademi

av Gunilla Svantorp (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är att tid saknas i kammaren. Stockholm den 5 mars 2024

Utbildningsdepartementet
Mats Persson

Interpellation 2023/24:584

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:584 Beslutsprocessen kring
DCA-avtalet
av Elsa Widding (-)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den
19 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tid i kammaren.

Stockholm den 5 mars 2024

Försvarsdepartementet

Pål Jonson (M)

Enligt uppdrag

Maria Diamant

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2023/24:588

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:588 Situationen i Gaza
av Ola Möller (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den
5 april 2024.

Skälet till dröjsmål beror på resa.

Stockholm den 5 mars 2024

Utrikesdepartementet

Tobias Billström (M)

Enligt uppdrag

Klas Molin

Expeditionschef

§ 5 Sekretess för uppgifter om jägare hos länsstyrelsen och Polismyndigheten

Konstitutionsutskottets betänkande 2023/24:KU6
Sekretess för uppgifter om jägare hos länsstyrelsen
och Polismyndigheten (prop. 2023/24:61)
föredrogs.

Anf. 1 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i konstitutionsutskottets betänkande 6 om sekretess för uppgifter om jägare hos länsstyrelsen och Polismyndigheten.

Fru talman! I början av 1980-talet fanns uppskattningsvis färre än 100 fritt strövande vildsvin i Sverige. De hade rymt ur ett hägn. År 1987 beslutade Sveriges riksdag att vildsvinet åter skulle betraktas som en naturlig del av den svenska faunan, och i början av 1990-talet fanns det cirka 500 vilt levande vildsvin i Sverige.

Sedan ökade populationen snabbt. Under 2000-talet fanns det gott om vildsvin i stora delar av Götaland och Svealand. Enligt olika bedömare fanns det 2006 mellan 50 000 och 80 000 individer vildsvin i Sverige, som fortsatt blev fler och fler. År 2021 beräknades det finnas nästan 300 000 vilt levande vildsvin i Sverige,

och under jaktåret 2020/2021 sköts rekordmånga vildsvin – hela 161 000 djur.

Fru talman! Den stora populationen av vildsvin orsakade stora skador i jordbruket och stod för många trafikolyckor. Samtidigt är vildsvinskött ett klimatsmart och smakrikt kött. Detta gjorde att den förra socialdemokratiskt ledda regeringen satsade resurser i ett efterlängtat vildsvinspaket med flera uppdrag till bland annat Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Länsstyrelsen Kronoberg och Statens veterinärmedicinska anstalt.

Vildsvinspaketet var en del av den nationella livsmedelsstrategins handlingsplan. Syftet var att ge konsumenterna större tillgång till ett utbud av vildsvin som livsmedel. Satsningarna riktade sig mot hela den potentiella marknaden och inkluderade måltidsupplevelser i hemmet och på restaurang men även offentliga måltider. Vildsvinspaketet innehöll även marknadsföring och kunskapshöjande åtgärder med fokus på förädling och vidareutveckling av en smittsäkrad besättning tamgris, där skydd mot afrikansk svinpest förstas särskilt betonades.

Fortfarande subventioneras undersökningar av vildsvinen efter trikiner och radioaktivt cesium-137 efter kärnkraftshaveriet i Tjernobyl 1986. Anslaget tillfördes medel för att incitamenten för vildsvinsjakt skulle öka och för att man samtidigt skulle uppnå en mer resurseffektiv handläggning av subventioner av kostnader för analyser av vildsvinskött.

Uppdrag gavs också att revidera de regionala förvaltningsplanerna med tydliga målsättningar för vildsvinsförvaltningen. För att vildsvinsförvaltningen ska fungera med viltet som en resurs i livsmedelsstrategin gav också den socialdemokratiskt ledda regeringen uppdraget att underlätta försäljningen av små mängder vildsvinskött direkt från jägare till konsument.

Där är vi i dag, fru talman. I dag säger vi socialdemokrater ja till förslaget som innebär att de uppgifter som en länsstyrelse behöver registrera om jägares verksamhet när det avser överlåtelser av små mängder vildsvin eller kött av vildsvin direkt till slutkonsumenter under vissa förutsättningar ska omfattas av sekretess och att sekretess på motsvarande sätt ska gälla för uppgift som hänför sig till Polismyndighetens register över uppdragstagare inom Nationella Viltolycksrådet.

Nationella Viltolycksrådet, NVR, är ett forum för samverkan om viltolycksfrågor. I samverkan ingår Polismyndigheten, Trafikverket, Naturvårdsverket, Svenska Jägareförbundet och Jägarnas Riksförbund. NVR:s övergripande mål är att minska antalet viltolyckor så att människor inte dödas eller skadas samt att minska viltets lidande i samband med viltolyckor.

Våra eftersöksjägare och deras hundar gör en stor och många gånger farlig insats för oss övriga medborgare men också för djuren som skadas i samband med trafikolyckor genom att förkorta lidandet för skadat vilt. Därför ska vi lagstiftare också göra det vi kan för att skydda våra jägare – både eftersöksjägare och jägare som vill sälja vildsvinskött.

Dessa viktiga förslag syftar till att förebygga brott i samhället genom att förhindra att skjutvapen enligt vapenlagen, ammunition, ljuddämpare eller vapenmagasin som jägare innehåller hamnar i orätta händer till följd av registerföring av jägares personuppgifter.

Helheten handlar också om att vildsvin är en viltresurs som ska förvaltas på ett sätt som minskar skador i trafik och i jordbruket. Jägare ska tryggt kunna sälja kött och de vildsvin de skjuter, och fler ska få möjlighet att äta detta klimatsmarta och goda kött.

Vi socialdemokrater är glada att vi nu går i mål med denna pusselbit.
(Applåder)

Anf. 2 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag konstitutionsutskottets betänkande 6 *Sekretess för uppgifter om jägare hos länsstyrelsen och Polismyndigheten*. Förslaget är att lagändringarna ska träda i kraft den 15 april 2024. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Offentlighets- och sekretesslagen är något att vara stolt över. Jag tänker på att vi i många fall kan ha ett öppet samhälle där uppgifter finns tillgängliga för medborgare eller massmedier att granska för att säkerställa att den demokratiska kontrollen i vårt samhälle upprätthålls och just går att granska. Likaväl som riksdagens ledamöter har möjlighet att granska regeringen behöver även riksdagen eller exempelvis kommunfullmäktige kunna granskas. Det är trots allt så vi bidrar till att upprätthålla medborgarnas förtroende för samhällets institutioner.

Sekretessdelen i lagen är nödvändig. Det kommer att finnas tillfällen när sekretess råder och det finns hinder mot att personuppgifter sprids. Det handlar till exempel om att förhindra att känslig information kommer kriminella till gagn och kan nyttjas för att utpressa eller hota. Offentlighet och sekretess står visserligen rakt emot varandra, men båda delarna behövs i en demokrati och en rättsstat.

Precis som utskottet redogör för i sitt betänkande innebär förslaget följande: ”Sekretess ska gälla hos en länsstyrelse för uppgift som hänför sig till register över verksamheter för livsmedelskontroll, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan fara för att skjutvapen enligt vapenlagen, ammunition, ljuddämpare eller vapenmagasin kommer till brottslig användning. Vidare innebär förslagen att sekretess på motsvarande sätt ska gälla för uppgift som hänför sig till Polismyndighetens register över uppdragstagare inom Nationella viltolycksrådet.”

Det är en förändring som vi sverigedemokrater ställer oss bakom. Detta är en fråga som vi har drivit i många år, och det är därför glädjande att denna förändring till gagn för den enskilde, i detta fall jägaren, innebär en större säkerhet.

Fru talman! Som jägare hamnar du lätt i en utsatt roll, särskilt om dina personuppgifter finns tillgängliga som offentlig handling hos myndigheter. Det är ingen hemlighet att organisationer som starkt motsätter sig jakt skulle kunna nyttja dessa uppgifter, men även

kriminella gäng och den organiserade brottsligheten skulle kunna nyttja dem för att söka rätt på vapen, ljuddämpare eller magasin att stjäla och använda för allvarlig brottslighet.

Tyvärr har vi fått ett samhälle där de i dag föreslagna förändringarna är nödvändiga för att skydda den enskilda personen från att utsättas för brott eller trakasserier därför att man är jägare eller har tillgång till vapen. Det ligger också i samhällets intresse att stärka sekretessen för dessa uppgifter och på så sätt i allt större utsträckning förhindra att de missbrukas.

Fru talman! Sverigedemokraterna är ett jaktvänligt parti. Vi vill underlätta för jägare att jaga samtidigt som vi ska säkerställa att de inte riskerar problem just därför att de är jägare. Att vara jägare, oavsett om man jagar på fritiden eller arbetar åt en myndighet, är en livsstil som hundratusentals personer i Sverige bär med sig.

Jag har stor respekt för den kunskap, erfarenhet och vilja som många jägare besitter när det gäller att hantera vapen, jakt och djur – kunskap som har förts vidare från generation till generation, givetvis med lite förändring, för ny kunskap och erfarenhet kommer alltid längs vägen.

När jägare hjälper exempelvis det offentliga behöver även det offentliga hjälpa jägarna. Undan för undan ska vi se till att göra det bättre och lättare i Sverige, och det förslag som vi i dag ska fatta beslut om är ett steg på vägen dit.
(Applåder)

I detta anförande instämde Lars Andersson, Matheus Enholm, Runar Filper, Victoria Tiblom och Martin Westmont (alla SD).

Anf. 3 ERIK OTTOSON (M):

Fru talman! Låt mig inleda med att yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag i betänkandet.

Det är inte jätteofta som vi i konstitutionsutskottet får möjlighet att behandla ärenden som har med jägare, jakt och vilt att göra, men när vi får det blir man som jägare och KU-ledamot lite extra engagerad. Kanske är det därför jag är den enda KU-ledamoten som deltar i denna debatt och resten kommer från miljö- och jordbruksutskottet, vad vet jag.

De förändringar som vi genomför i dag är förändringar som jag menar har behövts under lång tid, framför allt den del som rör Nationella viltolycksrådet. Som det står i propositionen är det förändringar som behöver göras dels för att skydda vapen, magasin och ljuddämpare från att komma i orätta händer, dels för att vi har en tilltagande hotbild gentemot dem som i statens namn utför en uppgift som är mycket viktig för det etiska förhållningssättet till vilt.

Det finns länder där man inte funderar så mycket över vad som händer med trafikskadat vilt, fru talman. Det smäller, och sedan blir det ett försäkringsärende. Vad som händer med viltet är en annan fråga. I Sverige har vi dock valt en annan väg, en betydligt mer etisk väg, där målbilden alltid är att söka upp och förkorta

lidandet så mycket det bara går. Detta är en mycket svår uppgift som kräver stort engagemang från den enskilde jägaren och som inte varje jägare och definitivt inte varje jakthund klarar av.

Träningsarbete är en förutsättning för att få en bra eftersökshund som klarar av att reda ut ett trafikeftersök. Detta är ett arbete som man många gånger inte klarar av genom att bara ha en hund. Många gånger krävs det att man har två hundar som är tränade på olika uppgifter för att klara av eftersöket i dess helhet, och man kan behöva ta hjälp av vänner och kollegor för att klara av hela uppgiften.

I det läget, när man utför denna uppgift på allmänhetens uppdrag, kan man bli hotad av djurrättsterrorister som tycker att vi inte borde ha ett sådant etiskt förhållningssätt. Det finns eftersöksjägare som får sina bilar sönderslagna och vandaliserade när de utför denna uppgift, om det just den gången råkar vara en varg och detta blir känt. De uppgifter som går att få tag på används för att hitta personen och hota och skrämma den till tystnad. Detta är vedervärdigt och oacceptabelt i en demokrati.

När vi införde tryckfrihetsförordningen i Sverige en gång för länge sedan var målet att skapa förutsättningar för transparens i statsförvaltningen, kunna hålla makten ansvarig och se vad som sker i statsförvaltningen. Det var en tid med betydligt färre personuppgifter lagrade inom ramen för statsförvaltningen.

Barriärerna för att begära ut personuppgifter var betydligt högre före digitaliseringens genombrott. Balansen i den svenska offentlighetsprincipen har skiftat på ett sätt som kanske inte riktigt förutsågs, och där har vi i denna tidsålder en viktig uppgift i att försöka finna en rimlig balans.

Det har under ett flertal år blivit allt tydligare att hotet, hatet, våldet och vandaliseringen gentemot eftersöksjägare inom ramen för NVR, men även andra former av jakt, växer och blir ett allt större problem. Låt mig därför, fru talman, uttrycka min förvåning över att förslaget kommer först nu när den här regeringen har tillträtt och förmår leverera det till riksdagens bord.

Detta är en principiellt viktig fråga för att vi ska kunna se våra NVR-jägare i ögonen när vi skickar ut dem på kvällar eller nätter, ofta mitt i natten, i skymningen eller precis i gryningen klockan 4, då de med sin egen säkerhet som insats ska försöka inleda ett trafikeftersök längs en ofta tungt trafikerad väg tillsammans med en av sina käraste vänner – den jakthund som många gånger är en livskamrat.

Att vi med tanke på denna risk dessutom, fram till i dag, har sagt att vi inte ens tänker skydda jägarna från dem som hotar och hatar dem har för mig framstått som oanständigt och obegripligt under en ganska lång tid.

Det som har utlöst detta nu är ironiskt nog något helt annat, nämligen möjligheten att sälja mindre mängder vildsvinskött direkt till konsument och att man måste registrera sig för att göra detta. Detta är såklart också en viktig del, men det som jag tycker är

det absolut tyngsta argumentet och som är viktigast för mig är att alla de som, vid sidan av sina vanliga liv, har jour dygnet runt för att på ett etiskt sätt ta hand om trafikskadat vilt och avsluta viltets lidande ska få heder och ära, som sig bör.

Med detta vill jag återigen yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Magnus Resare (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 6 Offentlig förvaltning

Konstitutionsutskottets betänkande 2023/24:KU8
Offentlig förvaltning
föredrogs.

Anf. 4 LARS ANDERSSON (SD):

Fru talman! I dag debatteras konstitutionsutskottets betänkande KU8 *Offentlig förvaltning*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Den svenska myndighetstraditionen är mycket gammal och har sedan begynnelsen påbjudit saklighet och opartiskhet. Andra självklara värden som har vuxit fram i symbios med nationalstaten och demokratin är de svenska förvaltningsrättsliga principerna med samhällsnyttiga och ändamålsenliga myndigheter. Vi ser dock en tydlig tendens att myndigheter tillkommer vars nytta det finns anledning att ifrågasätta.

Jag vill börja med att uppehålla mig vid tjänstemannaansvaret. En grundtanke är att det föreligger brister inom tjänstemannautövningen som inte tillgodoses med nuvarande reglering. Ringa tjänstefel leder inte till någon reprimand. I praktiken måste felet betraktas som grovt för att tjänstemannen ska kunna hållas ansvarig. Bristen innebär framför allt att misstron mot offentlig förvaltning ökar.

Inom offentlig förvaltning utgör korruption ett hot mot vårt demokratiska system och förtroendet för stat, kommuner och regioner. Transparency International Sverige, som framställer ett korruptionsindex, noterar att Sverige sjunker och har nått en ny lägstanivå på tio år, med den näst sämsta placeringen i Norden.

Med den utveckling vi nu ser i Sverige, där organiserad brottslighet ökar och infiltrering av viktiga samhällsfunktioner har ägt rum vid flera tillfällen, framgår det tydligt att nya lösningar krävs.

Tjänstemannaansvaret är en vital komponent för att komma åt vanskötsel och korruption inom svenska myndigheter. Det främjar en högre lägstanivå som går hand i hand med kraven på transparens och ansvarsutkrävande.

Sverigedemokraterna har nått en överenskommelse med regeringen i form av Tidöavtalet. Där ingår att det ska läggas fram ett förslag om hur ett återinfört tjänstemannaansvar skulle kunna se ut, med syftet att stärka

åtgärderna mot tjänstefel och vidga ansvaret för annan myndighetsverksamhet.

Jag noterar att regeringen till följd av denna överenskommelse den 5 februari 2024 tillsatte en särskild utredare som ska se över den straffrättsliga lagstiftningen mot korruption och tjänstefel.

För det första ska utredaren utvärdera tillämpningen av 2012 års reform och ta ställning till om den straffrättsliga lagstiftningen är effektiv och modern eller om det finns behov av förändringar samt lämna nödvändiga författningsförslag.

För det andra ska utredaren bedöma vilka författningsförändringar eller andra åtgärder som behövs för att anpassa svensk rätt till det nya EU-direktivet om bekämpning av korruption.

För det tredje ska utredaren ta ställning till om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel bör utvidgas och, oavsett ställningstagande i sak, lämna författningsförslag som innebär att tjänstefelsansvaret utvidgas till att omfatta även annat än åtgärder som vidtagits vid myndighetsutövning.

Uppdraget ska redovisas senast den 25 juli 2025, och vi väntar med spänning på utredningens slutsatser och förslag.

Slutligen några ord om rätten till tolk enligt förvaltningslagen. Statens kostnader för tolkar har ökat stadigt under många år, och enligt en tolkutredning har kostnaderna för kommuner och regioner bara under tidsperioden 2014–2017 ökat från 685 miljoner kronor till över 1 miljard kronor. Med dessa skenande kostnader, och framför allt avsaknaden av ett kostnadstak, är det uppenbart att situationen på sikt blir ohållbar om den inte redan är det. Det är anmärkningsvärt att det saknas ett regelverk om hur länge en person i behov av tolk ska kunna erbjudas sådan hjälp kostnadsfritt.

Ett för generöst tolkningsstöd fördröjer den integrationsfrämjande målsättningen att man ska lära sig svenska, och det blir således kontraproduktivt. Personer som har erhållit svenskt medborgarskap bör rimligen inte vara behöriga att erhålla fortsatt tolkstöd, eftersom det kan förväntas av dem att de har fullgoda kunskaper i svenska för att kunna uttrycka sig i både tal och skrift. Personer med exempelvis svåra funktionsnedsättningar, med begränsningar i förmåga att se, höra och tala, som berörs av denna reglering bör naturligtvis få fortsatt tolkstöd.

Ett argument som ofta förbises i diskussionen är att vårdpersonal liksom personal vid myndigheter kan uppfatta tolkningen som ett störningsmoment i sin yrkesutövning. Tolkade samtal blir oftast onödigt krångliga eller tar betydligt längre tid än som har avsatts för ändamålet. Det finns därför tydliga incitament att säkerställa en viss miniminivå för att få utöva tolkning i offentlig förvaltning, framför allt med kvalificerat arbete som förordnad i domstol, för att ge ett exempel.

Utöver dessa krav bör det samtidigt även kunna ställas krav på kunskaper inom kommunikation över språk- och kulturgränser, det vill säga att tolken kan utföra sitt arbete på ett sätt som inte innebär ett hinder för den som har anlitat tolken.

(Applåder)

I detta anförande instämde Matheus Enholm, Mattias Eriksson Falk och Runar Filper (alla SD).

Anf. 5 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Det var intressant att lyssna på Lars Anderssons anförande om vikten av att vi har oberoende tjänstemän som är professionella i sitt värv.

Jag är särskilt nyfiken på passusen angående det ökade tjänstemannaansvaret. Lars Andersson sa att det ska återinföras. Vi har ett straffrättsligt tjänstemannaansvar i dag, och vi har även en hel reglering som omger hur tjänstemän ska agera. Tjänstemän kan bli av med sin anställning, och det kan även få andra konsekvenser om de inte agerar i enlighet med professionalitet och det ansvar som de har.

Jag vet att Sverigedemokraterna tillsammans med nuvarande regering har gett direktiv till en utredning om att detta tjänstemannaansvar ska utvidgas.

Detta är jag ganska fundersam över. Det gjordes en utredning för något år sedan där man kom fram till att de negativa sidorna med att stärka det straffrättsliga ansvaret skulle vara större än de eventuellt positiva som man kunde se. Det var vad den utredningen landade i.

Jag skulle gärna vilja höra lite mer om hur Lars Andersson anser att ett större straffrättsligt ansvar skulle kunna göra att våra tjänstemän agerar mer professionellt och i linje med det uppdrag som de har.

Anf. 6 LARS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Björk för frågan.

Jag tycker att det finns brister i dag. Vi vill mest se om det går att utvidga ansvaret på ett eller annat sätt. Som exempel kan jag nämna att det mellan 2009 och 2017 gjordes närmare 62 000 anmälningar om tjänstefel. Endast 126 personer lagfördes. Påföljden blev endast böter, och ingen har dömts till fängelse under denna period. Tanken är egentligen att det ska utredas om vi kan utvidga ansvaret lite mer. Utan att för den skull hacka för mycket på det system som vi har i dag vill vi helt enkelt bara utvidga det och göra det lite mer omfattande.

Anf. 7 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Jag delar inte ledamotens syn på detta. Jag är medveten om att det sker många anmälningar om tjänstefel. Jag har själv jobbat som åklagare. Jag har sett kollegor som har blivit anmälda för tjänstefel, och jag har varit med och vittnat för att se till att domare och även poliser ska kunna dömas för tjänstefel. Det är de grupper som vanligtvis blir åtalade eftersom det är yrkesgrupper där det finns ett väldigt tydligt regelverk.

Det är där det straffrättsliga ansvaret kommer in. För att kunna åtala eller döma någon krävs det att det finns ett väldigt tydligt regelverk som ska följas. Detta innebär att många andra grupper inte blir aktuella för det straffrättsliga ansvaret, eftersom det då måste

kunna bevisas att någon har gjort någonting som är helt i strid med en viss regel.

Med detta förslag finns det stor risk för att man behöver detaljreglera många verksamheter på ett sätt som inte skulle leda till en effektiv förvaltning, snarare tvärtom. Detta kom också utredningen fram till.

Dessutom finns det risk för att personer som i dag är utsatta för hot faktiskt inte vågar ta beslut, eller snarare avstår från att ta beslut. När det gäller det straffrättsliga ansvaret är det väldigt svårt att döma någon för underlåtenhet. Det är snarare när man har gjort någonting som det blir aktuellt att åtala eller döma någon.

Jag undrar hur Lars Andersson ser på risken att vi får en ineffektiv förvaltning med detaljreglering på ett sätt som inte skulle gynna förvaltningen i stort. Och hur ser han på att personer som faktiskt kanske hotas att inte omhänderta ett barn då faktiskt kanske låter bli att ta ett beslut för att inte riskera att anmälas för tjänstefel av den som hotar?

Anf. 8 LARS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis en mycket god poäng. Hot och hat är aldrig acceptabelt, vilket naturligtvis måste fastslås. Hur man kommer till rätta med det med ett nytt regelverk låter jag vara osagt. Det får en utredning i så fall undersöka.

Det finns många uppgifter om att man, inte minst på Migrationsverket, delar ut eller säljer arbetstillstånd och annat. Jag tror därför att vi kan utvidga detta tjänstemannaansvar till att omfatta fler personer. Jag tycker att vi har ett undermåligt regelverk i dag, och jag tycker att vi ska lägga oss mer i linje med exempelvis våra nordiska grannländer, som har ett lite mer stramt regelverk. Vi har olika ingångsvärden här, men jag tackar för frågan.

Anf. 9 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! En väl fungerande offentlig förvaltning, fri från korruption och med högt förtroende hos allmänheten, är viktig för förtroendet för vårt styrelseskick. Sverige har en lång tradition av effektiv och oförvitlig förvaltning. Det går tillbaka till ordningsmän som Axel Oxenstierna och Karl XI och en riksdag som ville ha koll på förvaltningen och redan 1809 inrättade JO. Som vi vet är JO-ämbetet också en framgångsrik svensk exportprodukt.

Vi socialdemokrater har en reservation tillsammans med Miljöpartiet om att en utredning bör tillsättas för att se vilka åtgärder som kan vidtas för att bekämpa otillåten påverkan och korruption. Behovet av detta understryks av att Statskontoret gör bedömningen att myndigheternas arbete mot korruption går framåt men att det går alldeles för långsamt. Statskontoret gör bedömningen att myndigheterna behöver tydligare styrning från regeringen i denna fråga. Detta är inte minst viktigt när det gäller att bekämpa den organiserade kriminaliteten.

Även om ett arbete pågår menar vi att ytterligare åtgärder behövs. Om allmänhetens förtroende för den

offentliga förvaltningen undergrävs leder det till att även tilltron till vårt demokratiska styrelseskick undergrävs. Vi yrkar därför bifall till reservation 2.

Per-Arne Håkansson från Socialdemokraterna har i en motion föreslagit en översyn av reglerna för myndigheters och företags tillgänglighet och service på telefon. Digitaliseringen har lett till att många verksamheter i första hand hänvisar till digital service, vilket i huvudsak har lett till bättre service från myndigheter och företag. Men jag tror inte att jag är ensam om att ha hamnat i en telefonkö, fått höra ”Du har plats 542 i kön” och efter någon timme gett upp ambitionen att komma fram. Eftersom det finns ett digitalt utanförskap där en del människor inte har förmågan att vända sig till myndigheter och företag digitalt undergrävs förtroendet för dessa verksamheter kraftigt. Det måste tas på allvar.

En viktig del av statens förmåga att styra över landet, till exempel i en kris, är länsstyrelserna. Det är viktigt att de har tillräckliga resurser för att kunna fullgöra sitt viktiga uppdrag. Det vore också bra om övriga statliga myndigheter i sina regleringsbrev fick ett uppdrag som svarar mot länsstyrelsernas uppdrag att samordna staten i länet. Det är liksom bra om de som ska samarbeta har samma uppdrag – nämligen att samarbeta. (Applåder)

Anf. 10 ULRIK NILSSON (M):

Fru talman! Oväld, nit, skicklighet och drift – detta skulle känneteckna regeringen, stod det i 1809 års regeringsform. Jag tror också att det är något som kännetecknar en väldigt svensk hjälte. Jag tänker då på ämbetsmannen. Ni kommer ihåg honom – han som med just kompetens, förmåga, opartiskhet och en obrottslig lojalitet mot sitt uppdrag drev verksamheten i staten framåt. Statens kaka är liten men säker, sa man. Det var en pålitlig och trygg bit.

Jag tror att dessa förväntningar och de värden som ämbetsmännen personifierade gäller även i dag. I dag pratar vi visserligen kanske om förvaltningen i stället, och i stället för ”ämbetsmän” kanske vi pratar om ”tjänstepersoner”. Men de förväntningar vi som medborgare har på de institutioner vi möter är precis desamma.

I detta kommer allting in, från frågan om vilket ansvar vi utkräver till att vi ibland måste vara lite självkritiska. Det finns många exempel där folk fört fram att de inte har fått en korrekt behandling, men ibland är det kanske så att vi på politisk nivå inte har varit tydliga nog med vad det är som ska genomföras. Vi har inte varit tydliga nog med prioriteringarna utan skjutit över en svår fråga på ämbetsmannen, eller tjänstepersonen, eller myndigheten – ja, ni kan fortsätta själva.

Jag ville säga detta som inledning, för här har vi ett paket av motioner från allmänna motionstiden som ska behandlas och hanteras. Det finns en bredd i motionerna, fru talman; de handlar om alltifrån främjande av demokrati till hur man ska stava en huvudstads namn. Det är högt och lågt, men låt mig ta upp några motioner

som jag ändå tycker beskriver den princip som bör vägleda hanteringen av detta.

Vi har till exempel ett förslag om att medborgarskap ska vara ett krav för att kunna inneha en statlig anställning. Nja, är det inte så att det viktigaste fortfarande är just detta med förmåga och kompetens? Är det inte så att Axel Oxenstiernas idé om en meritbaserad förvaltning fortfarande gäller? Man kanske också kan fundera på lojalitetsfrågan, men man kan inte kategoriskt säga A eller B.

Det finns förslag om åtgärder mot korruption. Jag tror inte att någon tänker stå här och försvara korruption, men det pågår redan i dag ett arbete – inte för att motionerna har väckts utan för att man har insett, på alla nivåer, att arbetet mot korruption måste bedrivas och att det måste bedrivas systematiskt. Det är bra att frågan uppmärksammas, men bifall till en sådan motion kanske inte omedelbart skulle ge det resultat som förväntas.

När det gäller skydd av beslutsfattare har vi redan en utredning på gång. Det finns också många förslag som handlar om hur myndigheterna ska organiseras, om myndigheters inre liv eller vad man kan göra för att förbättra informationen. Alla dessa frågor tror jag hanteras bättre av dem som är aktiva i verksamheten – av myndigheterna, tjänstepersonerna eller ämbetsmännen.

Därmed är jag lite grann tillbaka hos den hjälte jag började med, det vill säga ämbetsmannen och de värden ämbetsmannen stod för. När vår offentliga förvaltning är förutsägbar och vi medborgare vet vad vi har att förvänta oss – om det så är att komma fram i telefon eller få svar inom en viss tid, vilket det också finns förslag om i betänkandet – är det möjligt för alla medborgare att börja våga göra saker, vara kreativa och ta initiativ.

Fru talman! Hjälten, alltså ämbetsmannen eller förvaltningen, ovälten – det vill säga opartiskheten – och den sakliga hanteringen är faktiskt en mycket stor del av grunden för det välstånd vi har i Sverige. Med förutsägbarhet och pålitlighet vågar man nämligen ta initiativ. Därför är det denna princip som bör vägleda även hanteringen av motionerna. Läs dem, ta till er dem och notera vad som föreslås – men låt också utvecklingen vara förutsägbar genom att se detta i ett större sammanhang!

Fru talman! Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag i betänkande nummer 8 *Offentlig förvaltning*.

(Applåder)

I detta anförande instämde Magnus Resare (M).

Anf. 11 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4, även om jag skulle kunna instämma i mycket av vad tidigare talare har sagt om den offentliga förvaltningen och vikten av utomordentligt duktiga ämbetsmän som värnar om den statliga värdegrunden och som vi vet är opartiska, objektiva

beslutsfattare som inte är korrupta. Det gavs också andra exempel av tidigare talare som jag inte behöver gå in på.

Det är detta som skiljer den offentliga förvaltningen från det som inte är offentligt. Det offentliga behöver inte styras som ett företag. Det finns skillnader i vad vi som medborgare och invånare i detta land kan förvänta oss av den offentliga förvaltningen. Vi ska kunna lita på och veta att de förväntningar vi kan ha har vi också rätt att få infrjade. Vi ska veta att om vi drabbas av brott kommer polisen, om vi drabbas av arbetslöshet får vi hjälp av Arbetsförmedlingen att hitta ett nytt arbete och om vi blir sjuka kan vi enkelt anmäla detta till Försäkringskassan och få ersättning inom kort så att vi slipper skuldsätta oss.

Om det skulle gå fel, om vi inte skulle bli korrekt bemötta, har vi också den möjlighet som Hans Ekström, tror jag, var inne på, nämligen att anmäla ett klagomål till Justitieombudsmannen och få vår sak prövad.

Staten har vidtagit vissa åtgärder för att vi i Sverige ska få detta korrekta bemötande. Bland annat har Statskontoret tagit fram en introduktionsutbildning som riktar sig till nyanställda i staten för att stärka deras förmåga att hantera rollen som ämbetsman eller statsanställd. Utbildningen utgår från den statliga värdegrunden, som sammanfattas i de sex principerna demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt samt effektivitet och service. Det är dessa principer som sätter ramarna för arbetet i staten och som man ska förhålla sig till – alltså att agera sakligt och opartiskt, främja en fri och öppen debatt och behandla alla människor med respekt, samtidigt som man hushållar med statens resurser och är effektiv och tillgänglig.

Tyvärr, fru talman, finns det även i Sverige ett klassamhälle som har färg och kön och som får konsekvenser inom livets alla aspekter – var du kan hitta en bostad, vilka arbeten du kan få och till vilken lön, hur ditt hälsotillstånd är och hur trygg du kan känna dig i det offentliga rummet. Med nuvarande politik förstärks tyvärr också dessa skillnader. Klyftorna vidgas, vilket är tydligt från livets startskede till dess slutskede.

Fru talman! Rasism är ett gift i vårt samhälle som man måste ta ett stort helhetsgrepp för att bekämpa. Sverige har aldrig varit ett homogent och konfliktfritt samhälle. Tvärtom har den svenska välfärdsmodellen nötts fram genom kamp och motsättningar i arbetar-, kvinno-, funkis- och minoritetsrörelsernas strävan efter att frihet och rättvisa ska omfatta oss alla.

Det borde finnas en gemensam insikt hos alla riksdagens partier om att vi måste ta ett politiskt ansvar för hur vi beskriver gemenskapen i Sverige och hur vi skapar möjligheter för alla människor som lever här att vara en del av den. Sverige liksom Europa präglas av en strukturell och institutionell rasism som kräver tydliga, konkreta och riktade åtgärder. Vi bor i samma land, men vi lever under olika villkor. Det spelar roll vilket namn man har, vilken hudfärg man har och var man är född. Det är totalt oacceptabelt när det gäller

den offentliga förvaltningen – givetvis när det gäller allt annat också, men det är offentlig förvaltning vi debatterar här.

Fru talman! Återkommande vittnar många i vårt land om hur de utsätts för rasism och hatbrott i det offentliga. I mitt tidigare uppdrag i Västra Götalandsregionen hade jag möjlighet att träffa företrädare för en romsk förening. De vittnade om – jag tycker att det är ett talande exempel – att kunskaper i flera språk, som i vanliga fall brukar vara en merit, för dem i stället var någonting som man fick till sig att man inte skulle ta med i sitt cv, exempelvis att man kunde romani chib. Det skulle skapa mindre förutsättningar att få jobb. Det är ett problem när det offentliga uppmanar invånare att dölja en del av sin identitet.

I vårt samhälle vittnar samer om hatbrott och judar om antisemitism. Vi vet att välutbildade personer utsätts för afrofobi och inte får de jobb som majoritets-svenskar med liknande utbildning får. Vi har en utbredd antiziganism. Alla dessa faktorer måste bemötas med en antirasistisk politik som ser och hör detta och som vill göra någonting åt det. I stället har vi i dag en regering som underblåser den rasism som finns i samhället och lägger fram förslag som på olika sätt syftar till att splittra samhället än mer, gärna genom godtycklighet och utpekande av vissa grupper.

Den förra regeringen tog initiativ för att motverka rasismen i samhället. Bland annat beslutade man 2016 om Sveriges första plan mot rasism och hatbrott. År 2020 aviserade regeringen ytterligare satsningar, bland annat i arbetet mot rasism på arbetsmarknaden med ett särskilt fokus på afrofobi och kunskap om hur romska barn och unga utsätts för antiziganism. Vi har också en samisk sanningskommission, vars arbete pågår just nu, för att öka kunskapen i hela landet om de övergrepp som samer har utsatts för genom historien.

Fru talman! Statskontoret har bedömt att den nationella planen mot rasism i sin nuvarande utformning är en svag strategi. Den har inga konkreta mål för vad arbetet mot rasism ska leda fram till. Myndigheternas arbete sker i stället i avgränsade uppdrag som inte är integrerade i de ordinarie verksamheterna. Det finns inte heller någon förteckning över vilka myndigheter som planen egentligen berör.

Sammantaget har Statskontoret bedömt att regeringen behöver förstärka och förtydliga arbetet med den nationella planen för att den ska bli mer ändamåls-enlig och långsiktig. Trots detta har regeringen hittills inte vidtagit några ordentliga åtgärder.

Det går att göra annorlunda. Det är därför Vänsterpartiet har motionerat om att regeringen måste ta till många fler åtgärder i arbetet mot rasismen i offentlig verksamhet och också utreda den på det strukturella planet och ta ett helhetsgrepp. Det är också därför jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 12 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! I detta betänkande berörs en rad viktiga frågor som har samlats ihop under rubriken

Offentlig förvaltning. Jag kommer inte att kommentera dem alla men ska ändå nämna några av dem.

Vi går ju mot ett val till Europaparlamentet om tre månader och två dagar. Ett av avsnitten i betänkandet berör just valdeltagande. Tyvärr har valdeltagandet sjunkit något vid de senaste valen. Dessutom finns det fortfarande skillnader i deltagande mellan olika grupper i befolkningen och framför allt mellan olika valdistrikt. Vi hörde på radion i morse att väldigt få av partiernas förstakandidater är kända av väljarna tre månader före valet. Det är illavarslande, men det handlar egentligen framför allt om partiernas förmåga att föra fram sina kandidater till allmänhetens kännedom.

Ett svar för det offentliga är att valsystemet i sig är tillgängligt för alla medborgare som är röstberättigade. Det är viktigt för att bibehålla tilltron till vårt demokratiska samhälle att alla grupper känner att deras röst spelar någon roll, att de kan vara med och påverka tillvaron genom det parti som de väljer att lägga sin röst på.

Därför behöver valdeltagandet öka bland unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning – grupper som har lägre valdeltagande än genomsnittet. Särskilt lågt är valdeltagandet i områden med socioekonomiska utmaningar. Regeringen har tillfört medel för att främja valdeltagandet i Europaparlamentsvalet 2024.

En överenskommelse inom demokratiområdet med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, har också bidragit till att stärka kommuners och regioners arbete med att främja medborgerligt deltagande i demokratiska processer och till att öka förtroendevaldas kunskap om det demokratiska uppdraget.

Funktionshinderspolitiken är ett annat viktigt område i det här häradet. Funktionshindrade hör till de grupper som har lägre valdeltagande än övriga. Men det gäller också i andra delar av samhällslivet.

I enlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning finns ett nationellt mål om jämlika levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Så är dessvärre inte fallet när det gäller valsedelssystemet.

Regeringen har så sent som i februari i år beslutat att låta en parlamentariskt sammansatt kommitté utvärdera och överväga förändringar av valsedelssystemet. Kommittén ska bland annat analysera och bedöma hur gemensamma eller neutrala valsedlar skulle påverka förutsättningarna för bland annat personer med funktionsnedsättning, till exempel synnedsättning, att delta i valen på lika villkor. Det är viktigt för att den demokratiska delaktigheten ska bli så stor som möjligt. Tyvärr hinner det inte läggas några förslag som kan genomföras redan till sommarens EU-val, men vi har förhoppningar för framtiden.

Herr talman! Målet för den statliga förvaltningspolitiken är en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete.

Mänskliga rättigheter och principen om icke-diskriminering är viktiga utgångspunkter för statsförvaltningen, som tidigare talare har varit inne på. De statligt anställda ska ha kunskaper om dessa grundläggande värden för att medborgarna ska ha förtroende för och känna tillit till dem som arbetar inom svensk förvaltning. Myndigheterna är ålagda att fullgöra sina uppgifter i enlighet med de beslut som har fattats av riksdagen och regeringen, och de ska fatta riktiga beslut på grundval av våra lagar och andra författningar.

Det är viktigt av flera skäl att upprätthålla och stärka förvaltningens arbete med ett offentligt etos. Det handlar bland annat om att bemötandet av allmänheten i alla lägen ska kännetecknas av värdighet och respekt och att det vid varje myndighet ska finnas en beredskap för att kunna hantera etiska problemställningar. I detta ingår bland annat att utveckla de anställdas etiska förhållningssätt. Det kan till exempel innebära att staten som arbetsgivare behöver värna om sådana arbetsförhållanden så att den statsanställdas integritet och självständighet tas till vara och uppmuntras.

En del tidigare talare har varit inne på de sex principer som ska känneteckna arbetet inom statlig förvaltning: demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt samt effektivitet och service. Det är ramar för arbetet inom staten som statsanställda ska hålla sig till. Det är intressant att Statskontoret har tagit fram en utbildning för statsanställda i den värdegrund som råder.

Arbetet mot korruption har också nämnts här tidigare. Det är otroligt viktigt, eftersom korruptionen sätter de grundläggande demokratiska värdena som lika-behandling och så vidare ur spel. Det är illavarslande att den organiserade brottsligheten har letat sig in i och infiltrerat offentlig förvaltning. Därför välkomnar vi de åtgärder som regeringen vidtar för att komma till rätta med detta genom att i närtid tillsätta en utredning som skyndsamt ska se över utökade möjligheter till registerkontroll.

Eftersom tiden rinner i väg ska jag inte upprepa alltför mycket av vad jag själv eller andra har sagt här tidigare. Jag vill bara tillägga att i arbetet mot korruption ingår naturligtvis även arbetet mot korruptionsbrott på EU-området.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 13 MALIN BJÖRK (C):

Herr talman! I går högtidlighölls 50-årsdagen av 1974 års regeringsform här i riksdagen. Det var ett värdigt och välbesökt firande. Framför allt fick vi ta del av ett väldigt fint och matnyttigt program med givande föredrag och samtal kring innehållet i regeringsformen och hur det har utvecklats och tolkats över tid.

I dag debatterar vi betänkandet *Offentlig förvaltning*. Det är ett angeläget område att genomlysas för att se till att principen om rättssäkerhet och likhet inför lagen upprätthålls och genomsyrar det offentliga maktutövandet, liksom att myndigheter arbetar effektivt med medborgarnas bästa för ögonen.

Ett av de ämnen som presenterades och diskuterades vid gårdagens 50-årsfirande var just statsförvaltningen. Det är ett område som är reglerat i vår regeringsform, om än rätt knapphändigt, kunde konstateras. Totalt nio paragrafer i vår grundlag ska tydligen reglera statsförvaltningen.

Gårdagens seminarium väckte tankar, i alla fall hos mig, om att det kanske kan finnas anledning att se över om vi behöver reglera vår förvaltning ytterligare för att dess självständighet och professionalitet ska värnas.

Ett kännetecken för våra förvaltningsmyndigheter är att de är fristående och att de är självständiga i sitt beslutsfattande. Samtidigt har tjänstemän att iakttä saklighet och opartiskhet, det vill säga att vara professionella. Det är viktigt för alla vår rättssäkerhet. Tjänstemannen är en demokratins väktare, som det sades i går.

Herr talman! I dag arbetar närmare en och halv miljon svenskar inom offentlig förvaltning. Det är alltifrån poliser i yttre tjänst, socialsekreterare i våra kommuner och lektorer som undervisar på universitet till tjänstemän inom Regeringskansliet. De är många som tjänar våra medborgare i en offentlig anställning. Och det är vi i denna kammare, liksom i kommunala och regionala församlingar, som faktiskt ger förutsättningarna för deras jobb. Det är också vi som ska utkrävas ansvar om de förutsättningar som ges inte är de rätta.

En annan sida av myntet är vilket ansvar som ska kunna utkrävas av den som inom ramen för sin offentliga anställning begår felaktigheter, med andra ord hur vi bäst ser till att de som verkar inom offentlig sektor verkligen följer de lagar och förordningar som gäller. Det finns sedan länge flera typer av sanktioner mot den tjänsteperson som gör fel. Den som åsidosätter det som gäller för anställningen kan till exempel varnas av arbetsgivaren, få löneavdrag, stängas av eller till och med bli av med jobbet. Det finns också ett straffrättsligt ansvar, som Lars Andersson och jag tidigare debatterade, där det går att åtala och döma en tjänsteperson för tjänstefel.

Herr talman! Man talar ibland om att återinföra tjänstemannaansvar. Jag vill reagera mot detta, för vi har redan i dag ett tjänstemannaansvar. Att utöka det straffrättsliga tjänstemannaansvaret utreddes för ett par år sedan, och det är på tapeten igen. Med min bakgrund som åklagare måste jag vända mig lite grann mot att man tror att allting som kan gå snett ska regleras genom straffrättsliga bestämmelser. Det finns en övertro på att vi ska ge möjligheter att åtala och döma personer för det vi ska åtgärda. Det kan bli lite galet.

För att någon ska kunna åtalas och dömas för ett brott krävs det ju, som jag var inne på i min ordväxling med Lars Andersson, ett väldigt tydligt regelverk – annars har vi ingen rättssäker lagstiftning. Detta är viktigt att komma ihåg när vi diskuterar ett eventuellt utökat tjänstemannaansvar.

Det blir allt vanligare med hot och trakasserier mot myndighetspersoner i försök att påverka dem i deras beslutsfattande. Detta gäller inte bara poliser i yttre tjänst, som möter gängen på gatan, utan även många

andra myndighetspersoner, inte minst socialsekreterare. Det har i flera undersökningar framkommit att just denna grupp tjänstepersoner alltför ofta på ett oacceptabelt sätt utsätts för hat, hot och försök till påverkan.

Jag vill framhålla att rådande samhällsklimat gör det tufft nog för offentliga tjänstepersoner att ta offensiva men nödvändiga beslut. Det kan till exempel gälla ett beslut om att omhänderta barn. Om rädslan att göra fel blir större än viljan att göra rätt riskerar det att förlama beslutsfattandet. Att då utvidga det straffrättsliga ansvaret för en mycket stor grupp – ofta hårt arbetande – offentliganställda är inte rätt väg att gå, menar jag.

Herr talman! En livskraftig och stark demokrati förutsätter att alla medborgare kan vara delaktiga utifrån sina förutsättningar. Var och en måste ha faktiska möjligheter att ta del av och själv delta i de demokratiska processerna. För människor med olika typer av funktionsnedsättningar finns det utmaningar här, och därför behöver vi vara uppmärksamma och se till att det finns anpassade lösningar som faktiskt fungerar.

Centerpartiet anser att vi måste se till att våra myndigheter arbetar aktivt för att öka möjligheterna till demokratisk delaktighet för personer med funktionsnedsättning. En del av detta arbete är att se till att de ges möjlighet att delta i allmänna val på samma villkor som alla andra och på ett sådant sätt att valhemligheten kan garanteras. Vi behöver göra mer för att säkerställa att alla vallokaler är anpassade för personer med funktionsnedsättning.

Detta är angeläget att påpeka, särskilt nu när vi snart går till val igen – valet till Europaparlamentet hålls ju den 9 juni. Centerpartiet anser att regeringen bör se till att Sveriges myndigheter utvecklar arbetet med att inför val erbjuda information på lättläst svenska och även erbjuder lättillgänglig information för personer med nedsatt syn och hörsel.

För oss är det även viktigt att alla lokaler där demokratin utövas, till exempel möteslokaler för sammanträden i nämnder, är fullt tillgängliga. Därför vill jag avslutningsvis yrka bifall till reservation 1.

Anf. 14 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! Vad vore Sverige utan en väl fungerande offentlig förvaltning? Utan en väl fungerande offentlig förvaltning skulle samhället troligen vara mycket annorlunda mot hur det är i dag och vara såväl mindre organiserat som mindre effektivt.

Det är den offentliga förvaltningen som står för organisationen som ser till att vård, skola, rättsväsen och andra viktiga delar i vår vardag fungerar. Det är också den offentliga förvaltningen som säkerställer att de beslut som fattas här inne faktiskt får verkan. Offentlig förvaltning spelar en central roll i att skapa och upprätthålla en stabil och väl fungerande demokrati.

Men det finns också exempel på att den offentliga förvaltningen uppfattas som byråkratisk och krånglig av våra invånare och på att de lagar vi i detta hus fattar beslut om i praktiken blir administrativt tunga och

ibland onödigt krångliga när de ska tillämpas. Låt mig ge ett exempel, herr talman.

En man jag mötte för ett tag sedan – vi kan kalla honom Hasse – använder rullstol för att ta sig fram. Han kör bil till jobbet, och för att han ska kunna göra det behöver hans bil anpassas till att han sitter i rullstol.

Nu har Hasse köpt en ny bil, och då behöver även den anpassas för att det ska fungera. Han behöver på nytt ansöka om bilstöd. För att han ska få bilstöd krävs Hasse på ett läkarintyg på att han får köra bil, trots att han har kört bil i väldigt många år och har körkort.

Det måste vara lätt för individer att göra rätt, och vi måste bli bättre på att motverka onödig administration och byråkrati.

I går högtidlighöll vi här i riksdagen att regeringsformen från 1974 nu fyller 50 år. Vid högtidlighållandet talade flera forskare om den utveckling de har sett de senaste 50 åren bland annat när det gäller offentlig förvaltning. Något som efterlystes var ett starkare etos för svensk förvaltning och att man som statlig eller kommunal tjänsteman tydligare kan flagga när lagar och regler skapar situationer som den jag tidigare beskrev, som kan leda till minskat förtroende för den offentliga förvaltningen. Jag tror att vi behöver fundera vidare i denna riktning.

Herr talman! Jag välkomnar det fokus på tillgänglighet och funktionsrättsfrågor som finns i årets betänkande. En särskilt viktig fråga är tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning när det gäller att utöva sin rösträtt. Exempelvis måste personer med synnedsättningar kunna garanteras att rösta med valhemlighet även vid personval.

Det finns något som heter universell utformning. Det innebär helt enkelt att man gör rätt från början. Regeringen har nyligen tillsatt en utredning för att se över valsedelssystemet, och i direktiven till utredningen ingår frågan om tillgängliga valsedlar. Det är mycket bra, för om vi gör rätt från början behöver vi inte anpassa i efterhand.

Förra året firade vi 100 år av demokrati. Med detta menas att Sverige fick allmän och lika rösträtt, framför allt för kvinnor, för ungefär 100 år sedan. Faktum är dock att det var först 1989 som även personer med intellektuella funktionsnedsättningar fullt ut fick rösträtt. Det var nämligen då man inte längre kunde omyndigförklaras.

För att personer med intellektuella funktionsnedsättningar ska få rimliga förutsättningar att ta del av valinformation behövs insatser. Det finns flera goda exempel på hur detta kan lösas, inte minst med hjälp av civilsamhället. Ett sådant exempel är utbildningen Mitt val, som riktar sig till personer med intellektuella funktionsnedsättningar och syftar till att ge lättförståelig information om valet. Erfarenheten från 2018 års val är att över 80 procent av dem som deltog i Mitt val inför valet gick och röstade. Det är en otroligt stor framgång, för valdeltagandet är särskilt lågt i denna grupp.

Exempel på inslag i utbildningen är att företrädare för partierna bjuds in till en politisk diskussion där de

får svara på frågor från deltagarna. Inför samtalet har politikerna fått en utbildning i "lätprat", så att de ska kunna göra sig förståeliga. På så sätt sänks språkrösklarna.

Det är av yttersta vikt att kommuner och andra fortsätter att genomföra denna typ av insatser och utbildningar för att vi på allvar ska kunna prata om att vi har en allmän och lika rösträtt.

Herr talman! I en sådan här debatt blir det lätt så att vi fokuserar på det som vi skulle vilja förändra och på det som inte fungerar så bra som vi skulle önska. Det är inte så konstigt – en väl fungerande offentlig förvaltning är viktig för en väl fungerande demokrati. Vi behöver dock påminna oss själva om att Sveriges offentliga förvaltning i stort fungerar väldigt bra.

Häromdagen kom Medieakademiens mätning, där vi ser att institutioner som polisen, Skatteverket och sjukvården åtnjuter högt förtroende bland svenska folket. Detta visar att den svenska förvaltningen fungerar väl, även om det finns utvecklingspotential också där.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 15 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Inledningsvis vill jag nämna att jag bara avser att göra ett par nedslag i det storslagna landskap som ryms inom begreppet offentlig förvaltning. Jag sällar mig naturligtvis till kören av olika former av hyllningar till vår förvaltning och till alla fantastiska tjänstepersoner som finns där. Det jag tänkte säga något om handlar dels om tillgänglighet i allmänhet och Statens servicecenter i synnerhet, dels om korruption.

I förvaltningslagen anges att myndigheter ska vara tillgängliga för kontakter med enskilda och att myndigheter också ska säkerställa att sådana kontakter kan ske på ett enkelt och smidigt sätt. Det kan se ut som att jag försöker – om uttrycket tillåts – slå in öppna dörrar, men jag tänker att det ändå finns skäl att uppmärksamma några aspekter av de i grunden självklara kraven på tillgänglighet alldeles oavsett var man bor.

För den invånare som inte är trygg med eller har möjlighet att nyttja digitala tjänster är samhällsservicen inte likvärdig utan beror i hög grad på var i landet man bor. I glesbygden kan man behöva färdas flera timmar i bil för ett enkelt ärende. Här fyller de statliga servicecentren en viktig roll och behöver etableras på fler platser i landet.

En möjlighet är förstås att underlätta samarbetet mellan olika statliga aktörer för att på så vis kunna ha en närvaro på fler, eller till och med många fler, platser än tidigare. Detta arbete för att stärka samverkan lokalt mellan myndigheter intensifierades under den tidigare regeringen med Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Fler så kallade servicekontor inrättades och samordnades under Statens servicecenter.

Även under 2023 inrättades nya servicekontor både på landsbygd, på mindre orter och i utsatta områden. Och för knappt två veckor sedan öppnades servicekontor nummer 142, denna gång i Askersund. Det finns alltså bortåt 150 sådana kontor runt om i landet, där man kan få service av enklare karaktär från

myndigheter som Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Detta arbete bör fortsätta, och regeringen bör ta initiativ för att så ska ske.

Riksrevisionen har granskat de statliga servicekontoren i Statens servicecenters regi och lämnade en rapport för snart ett år sedan, i april 2023, med rekommendationer för det fortsatta arbetet med att utveckla verksamheten.

Herr talman! Likvärdighet och rättvisa måste säkras. Vid behandlingen av regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskning av de statliga servicekontoren uttalade KU i enighet att det är viktigt att inte bara titta på kostnad och effektivitet vid dessa beslut; utskottet menade att det även handlar om andra avvägningar som glesbygdsperspektiv, tillgänglighet och rättvisa.

Likaså behöver de statliga servicecenter som inrättats fungera väl och motsvara de förväntningar som medborgarna har på den service som erbjuds. Tillgängligheten måste öka, och den personliga integriteten i de lokala kontoren måste kunna garanteras.

Herr talman! Ett av den gröna rörelsens viktigaste uppdrag är att försvara demokrati och mänskliga rättigheter. Miljöpartiet de gröna värnar om rättsstatens principer, vilka som bekant bland annat innefattar allas likhet inför lagen, ett oberoende rättsväsen, frihet från korruption och otillbörlig påverkan liksom individuella och grundlagsskyddade fri- och rättigheter som yttrande- och tryckfrihet, föreningsfrihet och skydd mot diskriminering.

En av den förra regeringen tillsatt utredning om otillbörlig påverkan lades ned av den nuvarande regeringen med hänvisning dels till pågående arbete med ett direktiv inom EU, dels till önskemål om att inkludera frågorna rörande tjänstemannaansvar och en eventuell skärpning av möjligheterna till ansvarsutkrävande.

EU-kommissionen lade våren 2023 fram ett förslag för att stärka arbetet mot korruption inom unionen. Bland annat är strängare regler som kriminaliserar korruption, en bredare syn på vad som är korruptionsbrott och en harmonisering av påföljderna inom unionen föreslagna.

Kommissionen ska också aktivt hjälpa medlemsländerna att införa kraftfulla strategier och lagstiftning mot korruption. I ett meddelande från kommissionen framgår att ett EU-nätverk mot korruption ska föra samman brottsbekämpande myndigheter och andra myndigheter med aktörer inom korruptionsbekämpning, såsom företrädare för civilsamhället.

I början av februari i år publicerades direktiv för regeringens nya utredning om korruption och – som annonserats och diskuterats här – det utökade tjänstemannaansvaret, helt enligt intentionerna i Tidöavtalet.

Även om vi välkomnar utredningsdirektiven i den del de avser korruptionsbrott vill jag markera en oro för att fokus kommer att hamna mer på anställda tjänstepersoner än på förtroendevalda. Detta är förvisso helt säkert en värld med betydande gråzoner, men att korruption eller otillbörlig påverkan också riktas mot

förtroendevalda tycks det inte råda några tvivel om liksom att den organiserade brottsligheten därmed försöker skaffa sig inflytande över vår välfärdssektor.

Det är min förhoppning att det breda grepp som kännetecknade 2022 års direktiv, det vill säga till den nedlagda utredningen, också kommer att bidra till att forma 2024 års utredning.

Med det sagt vill jag yrka bifall till reservation 2.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 7 Kommunala och regionala frågor

Konstitutionsutskottets betänkande 2023/24:KU15
Kommunala och regionala frågor
föredrogs.

Anf. 16 PETER HEDBERG (S):

Herr talman! Jag skulle inledningsvis vilja yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag har funderat en hel del på var jag skulle börja när det kommer till att debattera detta betänkande. Nu hann jag inte först, men jag tänker gå tillbaka till gårdagen, som några har varit inne på.

I går anordnades ett seminarium i riksdagens andrakammarsal för att uppmärksamma det faktum att regeringsformen från 1974 fyller 50 år. Det var ett seminarium som talmannen och KU bjöd in till. Kungen och kronprinsessan närvarade tillsammans med en stor skara före detta statsministrar, före detta talmän, riksdagsledamöter och företrädare för det offentliga Sverige.

Det är tänkvärt att den kung som närvarade i går för att uppmärksamma regeringsformens första 50 år är densamme som när regeringsformen kom till. Men det fanns också andra som närvarade i går och som var med redan på den tid det begav sig. Tiden medger inte att jag nämner alla, men där fanns Ingvar Carlsson, Lena Hjelm-Wallén och den för KU bekante Anders Björck. Det är personer och politiska företrädare som är en länk till historien, och de kunde dela med sig av sina erfarenheter till oss.

I den regeringsform som dessa personer formade och beslutade om finns den vackra lydelsen i 1 kap. 1 § andra stycket: Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunal självstyrelse.

Det är viktiga och förpliktande ord, som tydliggör att kommuner och regioner är bärande delar i det svenska statsskicket. Jag vet att många av oss som har äran att vara riksdagsledamöter också har uppdrag i våra hemkommuner och ibland också inom regionerna. Själv är jag fullmäktiges ordförande hemma i Kramfors kommun. Jag tycker att jag på så sätt får en naturlig koppling till det som sker på hemmaplan och kan delta i de lokala demokratiska processerna. Det är av betydelse.

Det finns en stor betydelse i att vi som sitter i riksdagen förstår kommunernas olika förutsättningar och att vi förstår de effekter som besluten vi fattar här inne får ute i landet.

Socialdemokraterna står som sagt bakom utskottets förslag i betänkandet, vilket är att avslå samtliga motioner. Men jag tycker ändå att Centerpartiets utgångspunkter gällande den asymmetriska ansvarsfördelningen är intressanta och värda att nämnas.

Kommunerna har, som vi vet, olika förutsättningar att klara av de uppdrag som har ålagts dem. I betänkandet och i sina reservationer lyfter Centerpartiet fram svårigheter gällande att rekrytera specialistkompetens. Men problemen gäller också så grundläggande funktioner som till exempel räddningstjänst eller att hitta gode män. Det finns stora behov, men utmaningarna är också stora.

Kommunperspektivutredningen, som det finns referenser till i betänkandet, överlämnade den 24 januari i år sitt betänkande, som anknyter till de här frågorna. Den särskilde utredaren Sven-Erik Österberg konstaterade att det ute i landet finns ett tämligen ljumt eller svalt – välj ord själv – intresse vad gäller frivilliga sammanläggningar. Men han konstaterade också att detta kan komma att förändras, kanske redan inom en tioårsperiod.

Utredningen föreslog även att regeringen bör utreda en ny lagstiftning om geografiska samverkansområden och systematisk uppgiftsfördelning, något som lyfts fram i betänkandet.

Utredningen menar att detta kan vara ett sätt för kommunerna att samarbeta mer. Därför ser vi socialdemokrater fram emot hur regeringen avser att agera framgent gällande rekommendationerna. Det är nämligen så att vi måste tänka utifrån de långa linjerna – något som betonades en hel del under gårdagens seminarium och något som jag tror att konstitutionsutskottets alla partier och ledamöter kan vara en viktig bidragande kraft i.

Jag vill också lyfta upp säkerhetspolitiken. Det är ju en speciell dag i dag, särskilt för dem som har förespråkett Natomedlemskap. Säkerhetspolitiken och den civila beredskapen har blivit högaktuella områden, inte bara på nationell nivå utan också regionalt och lokalt.

Utifrån det jag nyss nämnde om kommunernas och regionernas olika förutsättningar blir det naturligtvis nödvändigt för i första hand regeringen men också alla andra partier i riksdagen att noga följa det arbetet i kommuner och regioner. Vi behöver också skjuta till de medel som är nödvändiga för att säkerställa tillräckligt god beredskap i enlighet med de ambitioner vi nu har.

Herr talman! Avslutningsvis: Det är inte bara förhållandet mellan det nationella och de regionala och kommunala nivåerna som behöver uppmärksammas. Vi i konstitutionsutskottet besökte tidigare i veckan Bryssel och olika institutioner inom Europeiska unionen. EU påverkar i allra högsta grad kommuner och

regioner. Och många kommuner och regioner är aktiva aktörer i olika EU-forum och samarbeten.

Som avslutning på detta anförande skulle jag därför vilja säga till alla som tittar på denna debatt och till de skolklasser som tidigare satt på läktaren här och nu förhoppningsvis vandrar runt i riksdagen att rösta i valet till Europaparlamentet. Det påverkar oss alla – riksdag, kommuner och regioner. Rösta!
(Applåder)

Anf. 17 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Tack för anförandet, Peter Hedberg! Det känns roligt att du lyfte upp de bitar från Centerpartiets förslag som du tycker är bra. Det gäller tankarna om att differentiera möjligheterna till olika former av verksamheter i kommunerna eller asymmetriskt ansvar, som det kallas i betänkandet.

Precis som ledamoten lyfter fram ser det väldigt olika ut i våra kommuner. Ledamoten själv kommer från Kramfors som har ungefär 18 000 invånare. Det sträcker sig från 2 400 invånare i Sveriges minsta kommun upp till nästan 1 miljon i den största. Det är inte konstigt att förutsättningarna ser väldigt olika ut mellan Dorotea, Kramfors, Varberg och Stockholm.

Likväl väljer Socialdemokraterna att rösta nej till de förslag som Centerpartiet lyfter fram. Jag förstår att en del av det är kopplat till Kommunperspektivutredningen, som tar upp delar av detta. Den skulle i förlängningen kunna innebära genomförande av en del av de förslag som Centerpartiet lyfter fram.

Ledamoten tog dock inte upp ett av Centerpartiets förslag som inte nämns av Kommunperspektivutredningen: ett nytt frikommunförsök. Socialdemokraterna stod bakom det frikommunförsök som genomfördes under hela 80-talet och som resulterade i den nya kommunallagen från 1991.

Min fråga till Socialdemokraterna och ledamoten blir alltså: Varför ställer Socialdemokraterna inte upp i dag på ett motsvarande och kanske ännu mer omfattande frikommunförsök för att ge kommuner som till exempel Kramfors möjlighet att hitta nya vägar i styret av sin verksamhet?

Anf. 18 PETER HEDBERG (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för en replik i en KU-debatt! Det hör inte till vanligheterna.

Jag vill återkoppla till det jag sa i mitt anförande gällande de långa linjerna. I konstitutionsutskottet diskuterar vi ofta den frustration vi kan känna över att våra politiska partier inte i tillräckligt stor utsträckning diskuterar längre än ibland kanske kvartalsvis eller i bästa fall per budgetår.

Precis som ledamoten lyfter upp nämnde jag Kommunperspektivutredningen. Men jag tycker egentligen inte att diskussionen behöver stanna där. Vi har en hel del att diskutera, till exempel dimensionering av gymnasieskolan, kostnaderna och ansvaret för högspecialiserad vård, räddningstjänst och en mängd andra olika områden.

Socialdemokraterna säger nej till de motionerna i dag eftersom vi vill se ett större grepp, ett helhetsgrepp, om kommun- och regionfrågan. Nu väntar vi till exempel på Utjämningskommitténs förslag. Det ska komma till sommaren, om jag inte minns fel.

Det finns ganska många trådar som vi behöver plocka upp. Socialdemokraterna har egentligen inte uteslutit någonting på lång sikt, förutom att vi är väldigt tveksamma till att centralisera mer makt till Stockholm och den här nivån.

Jag lyfte fram Centerpartiets viktiga diskussion om den asymmetriska ansvarsfördelningen. Men jag är nog inte villig att här och nu säga ja till någon av de specifika motionerna. Jag förutsätter att vi kan komma tillbaka till det och diskutera vidare i utredningar och debatter.

Anf. 19 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret på repliken. Jag sitter som ordinarie ledamot i socialutskottet. Där har vi för vana att ta replik på varandra. Jag kanske för över detta som ersättare i konstitutionsutskottet i denna debatt. Det är ofta i de här debatterna som man kan känna på och pröva varandras ingångar.

Herr talman! Det gläder mig att Socialdemokraterna är tydliga med att de inte längre vill centralisera mer makt till den statliga nivån. Den formen av förslag hör vi med jämna mellanrum från liberaler, som vill centralisera hela skolväsendet till staten, och kristdemokrater, som vill centralisera hela sjukvården till statlig nivå. Det löser inte någon form av problem över huvud taget. Gigantiska omorganisationer mår samhället knappast bra av.

Vi måste däremot vara öppna och pröva nya idéer och grepp och försöka hitta vägar framåt när det gäller de stora olikheter som finns mellan kommuner och regioner i dag. Just därför lyfter vi fram frikommunförsöket som genomfördes under en väldigt lång period, i princip hela 80-talet. Det resulterade i förslag och förändringar i början av 90-talet.

Även om Socialdemokraterna inte ställer sig bakom motionsyrkandet i kammaren i dag kan det finnas anledning att fundera på och ta den diskussionen med sig tillbaka till partiet. Ett nytt frikommunförsök, där initiativet till stor del kommer underifrån, tror jag skulle gagna utvecklingen i våra kommuner, som ser så olika ut.

Anf. 20 PETER HEDBERG (S) replik:

Herr talman! Om vi har lärt oss någonting de senaste fem tio åren är det att vi inte har råd att utesluta någonting när det gäller olika former av samverkan och samarbeten kommuner och regioner emellan. Vi har ju ett delat ansvar för mycket – sjukvården, skolan och andra områden – mellan staten, regionerna och kommunerna. Och vi har 290 kommuner i landet. Precis som ledamoten lyfte upp i sin första replik varierar de i fråga om både geografisk yta och befolkningsstorlek.

Det är inte jag som bestämmer hela det socialdemokratiska partiets politik – tack och lov för det! – utan det gör partikongressen. Men vi i KU arbetar med de långa linjerna, försöker höja blicken och se framåt; vi blickar kanske inte tillbaka särskilt mycket utan tittar på vad vi kan göra bättre. Jag tror att den diskussionen kan bli ganska levande. Om regeringen går vidare med förslagen från Kommunperspektivutredningen, på vilket sätt som man nu väljer att göra det, kommer Socialdemokraterna naturligtvis att vara en bidragande part.

Men jag vill poängtera att riksdagens alla partier har ett ansvar för att diskutera kommuners och regioners långsiktiga förutsättningar, mer än vad som gäller för just en vårandringsbudget eller en höstandringsbudget. Verksamheterna som bedrivs där är alltför viktiga för att handla om bara de dagsaktuella behoven och kriserna.

Jag tackar för replikerna. KU är också ganska roligt, eller hur?

Anf. 21 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 2 under punkt 2 om nytt frikommunförsök.

I Sverige har vi 290 kommuner med fullständigt olika förutsättningar. Det är kommuner i våra befolkningstäta storstäder och glesaste glesbygder, kustkommuner och skogskommuner, kommuner med vidsträckt slättlandskap och kommuner med fler vattendrag än invånare, småföretagartäta tillväxtkommuner och kämpande småortskommuner. Det är också kommuner där årets första rabarber snart går att skörda och kommuner där rabarbern fortfarande ligger gömd under ett djupt snötäcke.

I vår största kommun bor nästan 1 000 000 invånare och i vår minsta bara 2 400. Sverige har 19 kommuner med en befolkning på mer än 100 000 invånare och 72 kommuner med en befolkning på färre än 10 000 invånare. Men oavsett om det bor 2 400 personer i kommunen, som i Dorotea, eller 989 000, som i Stockholms stad, har man precis samma uppdrag.

Herr talman! Från Centerpartiets sida ser vi att många små kommuner på Sveriges landsbygder får kämpa hårt. Trots att skatten ofta är hög är det svårt att leverera den välfärd som medborgarna kan förvänta sig. Ofta är det svårt att rekrytera personal, oavsett om det handlar om miljöskyddshandläggare, personal till ett äldreboende eller ny kommunchef.

I flera av våra Norrlandskommuner konkurrerar man dessutom med stora arbetsgivare som har möjlighet att erbjuda helt andra löner och villkor än det offentliga. I den här situationen väljer regeringen att försvåra ytterligare genom lönegolv för arbeidskraftsinvandring. Vi hörde nog alla den uppgivna enhetschefen på ett äldreboende i Harads i Norrbotten som skulle tvingas avsluta elva anställningar på grund av det lönegolv som regeringen genomförde i höstas. Inte hade hon några andra sökande till de här tjänsterna, och inte blev hon tröstad av arbetsmarknadsministerns arroganta och verklighetsfrånvända svar i TV4 om att hon

i stället kunde rekrytera arbetslösa ifrån Alingsås eller Askersund när regeringen tvingar bort hennes nuvarande personal.

Det är inte bara personal till verksamheterna som kan vara svårt att rekrytera, utan det är ofta också en utmaning att tillsätta de politiska förtroendeuppdrag som följer av att driva en kommun – särskilt om man känner att det saknas stöd från den centrala nivån.

Vad är då lösningen på de här utmaningarna? Vi hör med jämna mellanrum att svaret skulle vara kommunsammanslagning, storregioner eller centralisering. Det är att göra det väldigt enkelt för sig. Om kommuner och regioner vill gå samman ska de naturligtvis få göra det, men att staten skulle tvinga fram den formen av samgående leder inte till något gott.

Att centralisera verksamheter är också en populär politisk lösning som sällan leder framåt. En gigantisk omorganisation av svensk skola eller svensk sjukvård är det sista de här verksamheterna behöver. Vad de däremot behöver är resurser, och där ser vi ju att regeringen inte förmår leverera.

Herr talman! Det Centerpartiet vill öppna för är att på samma sätt som våra kommuner ser helt olika ut måste också lösningarna få se olika ut. Vi vill därför öppna för större flexibilitet och differentiering mellan kommuner beroende på deras stora olikheter. Redan i dag finns det möjligheter för kommuner att samverka genom kommunalförbund, gemensamma nämnder och viss form av avtalssamverkan.

Centerpartiet föreslår helt enkelt att man tittar på hur möjligheterna kan byggas ut ytterligare för att ge små kommuner bättre förutsättningar att fördela ansvar mellan sig och även möjliggöra för kommuner att gemensamt lämna över ansvar från den kommunala nivån till regionen. Det kan till exempel gälla det kommunala ansvaret för miljö- och hälsotillsyn. Exakt hur de här möjligheterna ska utformas hänger delvis ihop med Centerpartiets andra förslag.

Under 80-talet genomfördes ett stort så kallat frikommunförsök inför 1991 års revidering av kommunallagen. Syftet var att göra det möjligt för kommuner och landsting att på försök undantas från specifika statliga regler. Centerpartiet vill nu öppna den här dörren igen och genomföra ett nytt, mer långtgående, frikommunförsök i syfte att testa de tankar och idéer som finns om utveckling på kommunal och regional nivå. Försöksverksamheternas syfte ska vara att stärka kommunsektorns kapacitet, kompetenskraft och självstyre.

En av de saker vi gärna vill se prövade är möjligheten till förenklade beslutsprocesser i små kommuner. Exempelvis skulle det kunna handla om direktvalda kommunstyrelser, där man helt enkelt har kommunstyrelse och kommunfullmäktige i ett. Det finns även många andra idéer som kan vara värda att pröva. Det viktigaste i det här sammanhanget är att initiativet kommer underifrån.

Herr talman! Centerpartiet har en lång rad förslag om hur vi kan skapa bättre förutsättningar på landsbygden. Sverige är ett vidsträckt land med olika klimat, miljöer, befolkningstäthet och förutsättningar. I

Centerpartiet ser vi denna mångfald som en stor tillgång och inte som ett hinder. Av den anledningen vill vi också ge kommuner och regioner större möjlighet att hitta nya lösningar för de offentliga uppdragen genom större differentiering och ett omfattande frikommunförsök. Det kan skapa mer jämlika förutsättningar att sköta det kommunala uppdraget oberoende av om man bor i Dorotea eller i Stockholms stad.

Anf. 22 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)
replik:

Herr talman! Tack till ledamoten för anförandet! Jag lyssnade särskilt uppmärksam på den del som gäller det som kallas asymmetriskt ansvarsfördelning. Det var ett lite speciellt sätt att beskriva det, men det är intressant att läsa vad det innebär.

Jag är invald i finansutskottet, där vi har det ekonomiska ansvaret för hur kommuner och regioner kan samverka och stötta varandra, till exempel genom det kommunalekonomiska utjämnningssystemet som handlar om att skapa jämlika förutsättningar i vårt land och som vi i riksdagen ju står bakom. Ledamoten sa att det ska vara lättare att samverka och att flytta olika områden mellan kommuner, som det här skulle kunna innebära.

Jag tänker att kommuner och regioner ju i dag samverkar på lite olika sätt. Ledamoten var inne på det. Det handlar bland annat om vilka kostnader man har för att rekrytera spetskompetens, och där är vi i grunden överens. Jag kan ta ett exempel från mitt hemlän, där Ockelbo kommun, som är minst i länet med drygt 6 000 invånare, köper tjänster inom till exempel juridik och it av Gävle kommun, som är störst i länet. Det är antagligen för att kunna sänka kostnaderna för de här delarna. Det tycker jag är bra att man kan jobba med, men det jag vänder mig lite emot är det ledamotens parti vill, nämligen att man ska kunna flytta verksamheter från en kommun till en annan.

Kommunerna kan ju samverka i dag i kommunalförbund och gemensamma nämnder, som ledamoten också var inne på. Det som oroar mig med Centerpartiets förslag är att man flyttar möjligheten till ansvarsutkrävande från fullmäktige, alltså medborgarna, i en kommun till en annan dit man har flyttat verksamheten. Hur ser Centerpartiet på kommunfullmäktiges och medborgares möjligheter till ansvarsutkrävande om man flyttar verksamhet från en kommun till en annan?

Anf. 23 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Tack för frågan, Mattias Eriksson Falk! Det Centerpartiet pekar på här är inte den kompletta lösningen, naturligtvis, utan vår intention är att det måste bli enklare att fungera som liten kommun i Sverige i dag.

Ledamoten lyfte själv fram en del av de problem som finns med att rekrytera spetskompetens. Jag märker väldigt tydligt att ledamoten däremot inte lyfter fram problemet med att rekrytera även baskompetens,

som i exemplet Harads, där ju Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen har försvårat oerhört mycket för flera offentliga arbetsgivare – för att inte tala om alla de privata arbetsgivare som vänder sig mot det här. Det är möjligen ett litet sidospår i diskussionen, men det är en av utmaningarna kommunerna står inför.

Fördelningen av kostnader och ansvar i de här frågorna är naturligtvis någonting som man behöver titta närmare på. Det finns en problematik redan i dag om vilken av kommunfullmäktigeförsamlingarna som sitter med det politiska ansvaret när man har ett förbund mellan två eller flera kommuner. Det är klart att det är någonting man får hantera i dag. Det finns naturligtvis risker när man flyttar över ett ansvarsområde från en kommun till exempelvis en region, men likväl är det så att vi måste titta på alla möjligheterna.

Just att flytta ansvar från kommuner till regioner tycker jag är ett rätt bra exempel. Vi sitter ju med djurskyddsansvaret på regional nivå i dag, men vi kunde likaväl sitta även med hälsoskyddsansvar och miljöansvar under förutsättning att man kunde flytta över verksamheten. Det skulle inte göras i alla kommuner utan bara i dem där det behövs. Då hade det möjligen varit så att man fått utkräva ansvar av regionerna i slutändan. Men detta är frågor man måste titta närmare på, och det får man ha stor respekt för.

Anf. 24 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)
replik:

Herr talman! Det är två olika frågor som ledamoten är inne på. Den ena är vilket ansvar kommunerna skulle ha kontra regionerna om man skulle flytta ansvar dit. Den andra, som ni också är inne på i ert förslag, handlar om att flytta verksamhet från en kommun till en annan. Om jag minns rätt nämndes förskolan i texten som ett exempel på detta. Men om man flyttar möjligheten att styra en verksamhet från en kommun till en annan förlorar också kommunfullmäktige och indirekt medborgarna möjligheten till det ansvarsutkrävande som är så viktigt i en demokrati, framför allt naturligtvis för medborgarna genom de allmänna valen.

I ett kommunalförbund eller en gemensam nämnd ställs krav på att respektive fullmäktige många gånger är inne och bekräftar att besluten är korrekta. Ska man göra större förändringar måste varje kommun som är med bekräfta att det är rätt väg framåt. Detta blir i verksamheten en broms som förhindrar alltför långtgående förändringar, samtidigt som respektive fullmäktige och indirekt medborgarna får det här ansvarsutkrävandet. Det är ju det jag är orolig för att man skulle flytta bort med den här modellen, där man till exempel helt flyttar över verksamheten från en kommun till en annan.

Men jag tycker absolut att man kan samverka mellan kommuner. I mitt hemlän Gävleborg samverkar kommunerna och regionen om till exempel företagshälsovård. Det är naturligtvis ett utmärkt exempel på hur man i en gemensam nämnd kan styra en

verksamhet, hitta spetskompetensen och sedan använda den strategiskt i länet för att täcka en så stor del av verksamheten som möjligt. Så tror jag att fler kan göra.

Sedan kommer vi naturligtvis att återkomma till frågor som långa avstånd och dålig infrastruktur. När det gäller sådana delar, som alltid kommer att finnas med, och hur man kan förbättra de ekonomiska möjligheterna har vi till exempel Utjämningskommittén, som kommer att presentera förslag framåt hösten. Det ser vi också naturligtvis fram emot.

Men min oro för väljarnas ansvarsutkrävande om man skulle flytta verksamheter kvarstår. Det är det som gör mig orolig, och det är därför jag inte kan stå bakom Centerpartiets förslag, åtminstone inte i nuläget.

Anf. 25 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Jag har förståelse för ledamotens oro, men om man stannar vid oron och inte vågar testa nya modeller för att man tror att de kanske kan leda till problem i slutändan är det klart att utvecklingen kommer att stå still.

Vi har redan i dag flera olika sätt att samverka mellan kommuner. Vi har gemensamma kommunalförbund och gemensamma nämnder kommuner emellan. Vi har också avtalsskrivning, exempelvis om gemensamma tjänster, precis som ledamoten säger. Det vi vill pröva från Centerpartiets sida är att bygga ut de här möjligheterna ytterligare.

Vid sidan av de utredningar som redan är gjorda och finns på plats och hanteras i Regeringskansliet ser vi att det också skulle vara bra att göra ett större frikommunförsök på samma sätt som man gjorde på 80-talet. Det innebär att man ger möjlighet till kommunerna att själva komma fram till förslag och idéer inom de ramar som staten har satt för att testa hur det skulle kunna se ut och sedan drar slutsatser av det för att titta på om man ska göra ändringar i författningen i slutändan. Det tror vi är en väldigt bra väg framåt för att pröva de möjligheter som finns.

Jag tror att man ska tänka mer på de långsiktiga linjerna, som socialdemokraten var inne på tidigare – hur skapar vi långsiktiga spelregler för våra kommuner och regioner att fungera trots deras väldigt olika storlek och förutsättningar? Då får vi inte fastna i oro och ångest över de här förändringarna utan måste våga öppna våra sinnen och se de möjligheter som finns.

Anf. 26 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Herr talman! Vi debatterar nu konstitutionsutskottets betänkande nummer 15 *Kommunala och regionala frågor*.

Kommunala och regionala frågor är ett ganska brett begrepp som rymmer ganska mycket. Frågor som rör kommuners och regioners verksamheter finns med, även i förslag från den allmänna motionstiden, alla med sina perspektiv på saker som kan förändras och förbättras. Det innebär inte att jag eller mitt parti

instämmer i alla förslag som finns och säger att det är rätt väg. Men jag har full respekt för de förslag som andra lägger fram och deras vilja att lyfta fram dessa. Det är en demokrati vi lever i. En del av dessa förslag hamnar i finansutskottet, andra i konstitutionsutskottet, och det är de senare som debatteras i dag. Att det skiljer sig åt lite var förslagen hamnar beror på hur de är skrivna och vilken påverkan de främst skulle ha ute i samhället för de enskilda medborgarna, företag eller kommuner och regioner.

Det som förslagen till stor del har gemensamt är att de i större eller mindre utsträckning skulle ha ekonomisk påverkan ute i kommuner och regioner. Det kanske inte är helt tydligt, men börjar man titta närmare ser man en viss ekonomisk påverkan i förslagen. Med det säger jag inte att det måste vara en kostnadsdrivande effekt; det är klart att man med ett förslag även kan ha en ambition att minska kostnaderna på sikt för en kommun eller region med en reform eller förändring.

Det är ju alltid lite speciellt när vi debatterar frågor som dessa, särskilt när det gäller just ekonomi. Vi har i många fall, men inte alla, i grunden liknande tankar om hur kommunal och regional verksamhet ska bedrivas. Vi vill till exempel alla ha bra skolor, bra äldreomsorg och en bra hälso- och sjukvård. Men därinom finns olika bilder av vad som är bra och vad som är mindre bra, av om resurserna är tillräckliga eller otillräckliga och av om de resurser vi har används rätt eller fel. Det kommer alltid att diskuteras om vi valde rätt väg förut, om vi gör det nu och om vi gör det för framtiden.

Herr talman! Intäkter och kostnader, politik och prioriteringar – det är grundläggande delar för hur en kommun eller region kan styras. Därinom ryms otroligt mycket arbete, planering, strukturer och dokument. Men ytterst är det politiken som ber väljarna om ansvar. Sedan får man ansvaret och ska därigenom förverkliga sin politik, vilket vi försöker göra ute i kommuner och regioner och här i riksdagen med de politiska förslag vi lägger fram som rör just deras arbete. Alla har en bild av vad som behöver prioriteras och vad som behöver förändras och bli bättre för att kommuner och regioner ska få goda förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag.

Medan vi här i konstitutionsutskottet kanske främst har förslag som gäller strukturer för hur vi ska göra arbetet och på vilket sätt, delvis med kommunallagen som grund, har finansutskottets debatt nyligen pekat åt det ekonomiska hållet: Med vilka medel, skatter och avgifter kan vi styra verksamheten? Det är två debatter som hör ihop men har lite olika perspektiv.

Herr talman! Som förtroendevald med erfarenhet från kommunfullmäktige, regionfullmäktige och nu riksdagen har jag hunnit samla på mig en hel del erfarenheter av och uppfattningar om styrningen av kommunala och regionala verksamheter, oavsett om det rör den ekonomiska eller den strukturella biten. Jag är såklart inte ensam om det. Precis som jag själv har fångat upp saker jag vill förändra har andra med

liknande erfarenhet gjort det. Det kan gälla små detaljer i kommunallagen eller stora lagparagrafer. Det kan gälla medborgarnas insyn i processer gällande förtroendevalda eller hur förtroendevalda exempelvis får bättre insyn i den kommunala verksamheten för att alla förtroendevalda bättre ska kunna ta ansvar för sina väljares röster och göra ett gott politiskt arbete. Det är viktiga delar som jag instämmer i. I slutändan handlar det om att visa att väljarnas röster och deltagande i det demokratiska arbetet faktiskt var någonting värda. Det är något vi bland annat gör här i riksdagen.

Herr talman! Jag tror att alla vi här i kammaren är otroligt tacksamma för det stöd vi har fått av Sveriges medborgare, och för att just våra partier, att vi personligen, har fått ett ansvar att kunna driva de förslag vi vill och som väljarna gett oss stöd för att göra. Som jag nämnde tidigare har vi olika uppfattning i många frågor, om vägen dit och vad som gör Sverige bättre.

För att nämna ett exempel har Sverigedemokraterna länge drivit frågor kopplade till migration, där vi står för en restriktiv hållning. På samma sätt har även andra partier drivit frågan om migration, men då för att vi ska få mer migration. Även om vi arbetar med samma frågor så har vi olika ingångar.

Jag är stolt över Sverigedemokraternas linje att vi ska ha en restriktiv migration och att vi vill skärpa reglerna för att en person ska kunna få svenskt medborgarskap. Även sådana förslag skulle få en påverkan i våra kommuner och regioner såväl strukturellt som ekonomiskt. Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, konstaterade redan i slutet av 2023 att mindre migration till Sverige skulle innebära lägre kostnader för våra kommuner och regioner på sikt.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut och tacka för ordet.

I detta anförande instämde Lars Andersson och Victoria Tiblom (båda SD).
(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.51 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 8 Frågestund

Anf. 27 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av utbildningsminister Mats Persson, socialminister Jakob Forssmed, statsrådet Erik Slottner och kulturminister Parisa Liljestrand. Utbildningsminister

Mats Persson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier.

Statliga medel till vården

Anf. 28 DZENAN CISIJA (S):

Herr talman! Min fråga går till socialministern.

Sverige lider av en sjukvårdskris. Flera regioner förbereder varsel eller genomför personalnedskärningar. Statsministern har lovat att lägga en budget som ser till att ingen sägs upp i svensk sjukvård.

Vi socialdemokrater har i flera veckors tid uppmanat regeringen att ge besked om huruvida det kommer ett tillskott. I förra veckan meddelade regeringen att det blir höjda statsbidrag med 6 miljarder. Alla tillskott är bra, men SKR räknar med att det krävs 24 miljarder. Socialministerns partiledare Ebba Busch har dock sagt att de 6 miljarderna ska räcka för att ingen ska sägas upp.

Delar statsrådet sin partiledares bedömning att detta tillskott är tillräckligt för att stoppa personalnedskärningar i vården?

Anf. 29 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Det är en väldigt tuff situation i regionerna och i sjukvården med en mycket pressad ekonomi, inte minst som en följd av den höga inflationen och de pensionskostnader som följer av detta. Därför gör nu regeringen ett historiskt stort tillskott till vården under innevarande år.

Skulle man ge motsvarande summa i ett generellt stöd till kommuner och regioner – regionerna får ungefär 30 procent av de generella medlen – motsvarar de 6 miljarderna en 20-miljarderssatsning för regionernas del. Vi beräknar att det motsvarar kostnaden för tusentals anställda ute i regionerna. Det är klart att detta kommer att betyda mycket. Men regionerna kommer fortfarande att behöva arbeta med effektivisering, att värna det vårdnära perspektivet och att se till att man behåller kapacitet så nära i vården som möjligt.

Anf. 30 DZENAN CISIJA (S):

Herr talman! För andra året i rad underfinansierar nu regeringen med stöd av Sverigedemokraterna den svenska sjukvården. Många sparpaket är redan i rullning. Samtidigt pågår en verklig kamp för att hitta vårdplatser till svårt sjuka patienter.

Vi vet att utan en fungerande sjukvård står Sverige inte rustat för vare sig krig, kris eller vanliga människors vardag. Kommer statsrådet att verka för att regeringen ska tillföra ytterligare medel för att stoppa sjukvårdskrisen?

Anf. 31 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Herr talman! Den här regeringen lämnar inte vården i sticket. Det råder det ingen tvekan om. Nu tillför vi ett historiskt stort belopp under innevarande år för att vi ser vårdkrisen. Vi ser att vi behöver ha en stark sjukvårdskapacitet för att kunna korta köerna.

Vi vidtar också ett antal andra åtgärder för att öka effektiviteten och hjälpa de regioner som har den svagaste ekonomin att komma på fötter igen och göra olika typer av långsiktiga insatser för att förbättra den svenska vårdkapaciteten. Det handlar både om mer resurser här och nu och om strukturella grepp för att komma till rätta med de underliggande problem som många regioner brottas med.

Följder av den nya könstillhörighetslagen

Anf. 32 MONA OLIN (SD):

Herr talman! Min fråga går till socialministern.

Moderaternas och Liberalernas förslag i socialutskottet om en ny könstillhörighetslag innebär att man ska kunna byta kön i folkbokföringen utan vare sig djupare medicinsk utredning eller diagnos. Det blir alltså möjligt att ha två olika kön samtidigt, ett biologiskt och ett juridiskt.

Sverigedemokraterna menar att förslaget är förkastligt. Vi är starkt kritiska mot det.

Med detta förslag riskerar friska barn och unga som inte är färdigutvecklade att utsättas för livslång mediciner och livslångt lidande. Varken SD eller KD ställer sig bakom utskottsinitiativet. Nu undrar jag hur ministern ser på risken med att unga människor riskerar att utsättas för en behandling som inte bara förbiser deras andra psykiska problem utan kanske i förlängningen kan komma att orsaka dem både fysiskt och psykiskt lidande.

Anf. 33 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Herr talman! Detta är en väldigt viktig fråga. Det är en fråga som kräver olika typer av avvägningar. De avvägningarna görs nu här i riksdagen.

Eftersom jag företräder regeringen i den här frågestunden kan jag inte gå in på resonemang om de olika partiernas ingångsvärden i den riksdagsbehandling som nu pågår. Jag har också noterat att Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har samma hållning i den här frågan och att det finns andra hållningar i riksdagen. Men den process som nu pågår i socialutskottet bör ju ha sin gång där.

Anf. 34 MONA OLIN (SD):

Herr talman! Man har även insett att förslaget innebär svåra frågeställningar på flera nivåer inom idrottsrörelsen.

Med tanke på att socialtjänstministern och jämställdhetsministern skrev under en artikel med namn och ministertitel där båda tydligt tar ställning i denna fråga undrar jag om ministern själv delar oron för att

effekterna av detta lagförslag kan innebära att idrottare på många nivåer kan komma att tävla på ojämlika villkor. Hur anser ministern att denna fråga ska hanteras?

Anf. 35 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Herr talman! Det finns många frågeställningar kopplat till detta.

Tävlingsregler och vilka förutsättningar som olika personer tävlar under är i första hand en fråga för idrotten och idrottsrörelsen att hantera inom ramen för sitt regelverk.

Allmänna arvsfonden och bristen på idrottslokaler

Anf. 36 VASILIKI TSOUPPLAKI (V):

Herr talman! Min fråga går också till statsrådet Forssmed.

Det råder stor brist på idrottslokaler runt om i Sverige. En tredjedel av föreningarna med barn- och ungdomsidrott uppger att det råder brist på träningstider och plats för deras verksamhet. Många kommuner har en väldigt ansträngd ekonomi på grund av de alltför låga statsbidragen från regeringen. Det gör det svårt att dra igång nya byggprojekt.

Samtidigt duggar rapporterna tätt om att barn är alltför stillasittande. Jag vet att ministern delar min uppfattning att det är en problematisk situation.

En viktig aktör för att få till fler idrottsplatser är Allmänna arvsfonden. Förra året satsade man drygt 235 miljoner till det så kallade lokalstödet, som räckte till 83 olika projekt. Jag fick höra ett fint exempel från Västerås i går, där kagelföreningen KK Bataljon har kunnat bygga sex nya tillgänglighetsanpassade kagelbanor med generöst stöd från arvsfonden.

När det behövs nya lokaler runt om i landet förstår jag att till exempel RF är väldigt oroad över rapporten kring nedläggning av arvsfonden.

Jag vill fråga ministern hur regeringen tänker arbeta för fler platser för idrott och hur han ser på framtiden för lokalbidraget från Allmänna arvsfonden.

Anf. 37 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten Tsouplaki, för frågan! Det är oerhört angeläget att ha plats för idrott och att vi får mer idrott bland barn och unga och, för den delen, även i övriga befolkningen. Det är väldigt angeläget.

Vi har gett ett uppdrag till Centrum för idrottsforskning att sammanställa en kunskapsplattform just för att sprida hur man kan bygga bra, effektiva och prismässigt gångbara anläggningar. Eftersom kommuner har en pressad ekonomi är det bra att vi lär av det som är gjort och av de goda exempel som finns. Förhoppningsvis kan denna kunskapsplattform bidra till att vi får fler anläggningar och inte minst anläggningar som kan nyttjas på ett ännu mer effektivt sätt och som kan byggas kostnadseffektivt.

Det finns medel inom ramen för Allmänna arvsfonden, som ledamoten pekar på. Det finns också vissa medel som idrottsrörelsen har till sitt förfogande för att stötta anläggningar. Jag kan konstatera att den del som rör lokalstödet inte har varit i fokus för Riksrevisionens granskning av arvsfonden.

Anf. 38 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Som jag redogjorde för finns det just ekonomiska bekymmer hos kommunerna och föreningarna. Fritidskortet kommer inte att bli av i år. Har ministern och regeringen sett över möjligheten att till exempel använda de 700 miljoner som inte kommer att gå ut till föreningslivet i år till att göra det möjligt att bygga mer lokaler för att göra plats för barn och unga att idrotta framöver? Om det inte finns plats att ta in dem som står i kön blir det bara en subventionering framöver för barn som redan har tagit sig in i föreningslivet.

Anf. 39 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Herr talman! Som jag har sagt tidigare kommer medel som inte används för fritidskortet att användas för samma ändamål. Det handlar om olika typer av förberedelseinsatser för att så många som möjligt ska kunna nyttja fritidskortet. Det kan handla om ledarutbildning. Det kan handla om andra insatser för att se till att detta verkligen når ut brett till så många som det över huvud taget är möjligt.

Sedan kommer en del av dessa resurser fortsatt att behöva gå till förberedelsearbetet för att rigga ett robust och långsiktigt hållbart system som inte kan nyttjas felaktigt av till exempel kriminella eller andra förslagna personer.

Lokala medier

Anf. 40 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! Jag skulle vilja fråga kulturminister Parisa Liljestränd om lokala medier. Landets lokala medier är en viktig del för att upprätthålla vårt demokratiska samhälle och våra demokratiska samtal. Att följa och granska utvecklingen av de politiska besluten på lokal och regional nivå är en huvuduppgift för den lokala tidningen.

Nu har tidningsbranschen hamnat i en väldigt svår ekonomisk situation. Tidningarna tappar både annonsintäkter och prenumeranter. På landsbygden slutar man dela ut pappersupplagan, vilket inte minst drabbar äldre på landsbygden. Vi har även ett digitalt utanförskap, och det är ett demokratiskt problem.

Jag vill fråga kulturministern: Hur ser ministern på denna utveckling, och vad avser regeringen att vidta för åtgärder för att stoppa den negativa utvecklingen?

Anf. 41 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Stort tack, Catarina Deremar, för frågan! Ja, det är onekligen föränderliga tider även för

medierna. Medierna står inför en utmaning. Detta är något som har skett snabbt. Det sker en snabb teknikutveckling. Det är också annorlunda beteendemönster och behovsmönster hos oss som läser tidningar och som tar del av medier på olika sätt.

Det var därför som det var viktigt för regeringen att i det nya mediestödet rikta stödet framför allt till lokal och regional journalistik. Det är ett sätt som vi jobbar på när det gäller att stärka demokratin, så att vi har fungerande och granskande medier i hela vårt land. Fokus i det nya mediestödet ligger just på att främja lokal och regional nyhetsjournalistik.

Anf. 42 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Ja, det nya mediestödet har nästan nyss kommit på plats. Det ska som sagt utvärderas. Det kan göras först efter ett tag; det förstår också jag och många med mig. Men när ser ministern att det är möjligt att utvärdera detta, och vad finns det för mekanismer som vi kan skruva på utan att EU-nivån ska blanda sig i detta?

Anf. 43 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Precis som ledamoten säger är också den här typen av stöd styrd av andra lagar och regler som inte alltid är sådana som vi styr över här i Sverige, utan de kan också komma från EU.

Det är för tidigt att säga när vi kommer att kunna göra den typ av uppföljningar som ledamoten efterfrågar. Att vi ska göra dem är självklart. Vilka mekanismer vi kommer att kunna skruva på återstår att se. Men det är viktigt att följa upp detta och se att det faller ut på rätt sätt. Det är viktigt att vi också sköter uppföljningen under kommande år framöver.

Statligt stöd till kommuner och skolor

Anf. 44 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Nu har regeringen äntligen reagerat på regionernas sjukvårdskris och utlovat pengar för att vårdpersonal inte ska sägas upp. Som opposition kan man alltid säga: för lite och för sent. Vi vet ju att varslan redan rullar.

Regeringens politik går ut på att lämna regioner och kommuner i sticket i en ekonomisk kris orsakad av pandemi och krig.

När kommer den historiska satsningen på kommunerna? Vi vet att klasser slås ihop, att lärare sägs upp och att rektorer som inte accepterar nedskärningar som påverkar deras möjlighet att utföra uppdraget enligt skollagen i folkmun kallas rebeller. När kommer pengarna till kommunerna och till skolan?

Anf. 45 Utbildningsminister MATS
PERSSON (L):

Herr talman! Tack, Camilla Hansén, för en utmärkt fråga! Regeringen tar kommunernas situation på allra största allvar. Vi tar regionernas situation på allra största allvar.

När det gäller situationen i skolan har regeringen gjort historiskt stora satsningar på skolan. Det handlar om satsningar på fler böcker i skolan. Det handlar om satsningar för att elever som har behov av särskilt stöd ska få bättre stöd i skolan. På olika sätt investerar regeringen i utbildning och i skola.

Det är alltså historiskt stora satsningar som vi har gjort. Vi lägger nu om politiken från skärm till pärm med ett väldigt tydligt fokus på att barn ska lära sig läsa, skriva och räkna. Detta är en viktig prioritering från regeringens sida, och vi följer frågan mycket noga.

Anf. 46 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Jag noterar inget svar på min fråga om de pengar som behövs för att det också ska finnas lärare som guidar bland böcker och skärmar.

En annan nyhet av budgetkaraktär denna vecka är att svenska lärosäten räknar med stora budgetunderskott. Nu ställer man in föreläsningar för lärare, för jurister och för sjuksköterskor. Så är det i det land i Europa som har lägst andel undervisningstid på högre utbildning. När kommer pengarna till högre utbildning?

Anf. 47 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag säger: Tusen tack, Camilla Hansén! Det är oppositionens roll att klaga och att säga att det är för lite och för sent. Det ingår på något sätt i det politiska hantverket. Camilla Hansén ger uttryck för exakt detta.

Det är ett mycket tufft läge. Det är hög inflation. Staten och våra kommuner behöver göra tuffa prioriteringar. Min uppmaning till Sveriges rektorer på alla lärosäten är nu att ta krafttag mot den växande administrationen. Vi behöver inte fler kommunikatörer, utan nu är det läge att fokusera på kärnverksamheten.

Arbetslöshet och kompetensbrist

Anf. 48 OLIVER ROSENGREN (M):

Herr talman! I dag är det den första torsdagen i mars. Mats Persson är inte bara utbildningsminister. Han är dessutom från Kronobergs läns sydvästra pärla Markaryd. Först och främst säger jag: Grattis till oss båda på Smålands nationaldag!

De senaste två åren har jag gjort 272 företags- och välfärdsbesök runt om i länet, och det vanligaste ordet i mina anteckningar är kompetensbrist. Statistiska centralbyrån uppmäter arbetslösheten till 480 000 personer, eller 8,5 procent. De lediga jobben har visserligen minskat, men de är fortfarande ändå ungefär 200 000.

Min första fråga till statsrådet blir: Hur säkerställer regeringen att arbetslösa utan utbildning utbildar sig till arbete?

Anf. 49 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Tusen tack, Oliver Rosengren, för en utmärkt fråga!

Regeringens huvuduppgift är att kompetensförsörja Sverige. Företagen och välfärden skriker efter arbetskraft och efter att vi ska göra det möjligt att få fler människor att kunna ta de lediga jobb som finns och se till att fler människor kan ta jobb i många av de bristyrken som finns inte minst inom den gröna omställningen.

Det sker nu historiska satsningar på yrkesutbildningen. Vår inriktning är inte att alla måste bli akademiker, utan det viktigaste är att kunna ett rejält yrke och ha en rejäl yrkesutbildning i botten. Det sker nu historiska utbyggnader av antalet platser på exempelvis yrkesvux men också inom det vi kallar yrkeshögskolan. Det handlar om tiotusentals platser det kommande året. Dessa pengar ges under många år för att ge långsiktighet så att våra kommuner och regioner och det privata näringslivet ska kunna planera för att kompetensförsörja Sverige.

Anf. 50 OLIVER ROSENGREN (M):

Herr talman! Statsrådet beskriver rediga reformtillskott och ordentligt med resurser. Budgeten för i år bygger ut yrkesutbildningen ordentligt: 16 500 nya platser i yrkesvux läggs till de många befintliga – 81 500 totalt.

Samtidigt visar den alldeles färskas yrkesvuxutredningen, som jag håller upp här, att resurserna för ungefär var tredje plats inte används. Min andra fråga blir: Hur ska vi säkerställa att mer än 68 procent av anslagen kommer till nytta för att utbilda fler till arbete?

Anf. 51 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag tackar Oliver Rosengren för en utmärkt fråga.

Svensk politik har präglats av kravlöshet. Att ställa krav är att bry sig. Vi har accepterat att människor kan gå på bidrag år efter år utan att samhället har haft en förväntan på att alla kan bidra. Alla kan bidra. Alla som kan arbeta ska arbeta.

Jag tror att en konkret och viktig reform är att vi nu från regeringens sida har aviserat att vi kommer att ställa högre krav på att man inte ska kunna gå på sfi år efter år, utan det finns en borte gräns för hur länge man kan gå på sfi innan man lär sig svenska. Det är ett konkret förslag, för att ställa krav är att bry sig.

Anf. 52 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna ledamoten Rosengren om rekvisitaförbudet i kammarens arbetsordning.

Köerna till barn- och ungdomspsykiatri

Anf. 53 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Nästan 100 000 barn står i kö till barn- och ungdomspsykiatri. Det visar

Barnombudsmannens senaste årsrapport. Det kan handla om unga pojkar med adhd eller autism eller om unga flickor som plågas av depression, ångest eller ätstörningar. Dessa barn har väntat längre än vad vårdgarantin kräver.

Med Socialdemokraterna vid makten tredubblades vårdköerna. Vårdköerna är alltså inget nytt problem, men de är ett stort problem. De regionala skillnaderna är också väldigt stora. Min fråga till socialminister Jakob Forssmed är: Vad kan regeringen göra för att barn- och ungdomspsykiatri ska bli bättre på att möta de barn och ungdomar som mår dåligt?

Anf. 54 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Det är oacceptabelt att så många står i kö och inte får den hjälp de behöver. Det kan vara förödande med en lång väntan på att få hjälp.

Vi satsar nu ett rekordhøgt belopp för 2024 för att korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri. Det kommer med krav om att man ska förbättra sig och öka sin tillgänglighet, inte bara till förstabesök utan också till fördjupad utredning och behandling. Man ska alltså inte kunna komma runt detta genom att släppa in till ett förstabesök och sedan dra ut på tiden för de efterföljande momenten, utan det finns med i de krav vi ställer.

Vi satsar också 800 miljoner kronor i en överenskommelse med SKR för 2024 för att utveckla och förstärka den psykiatriska vården av unga.

Vi behöver dock också göra ett stort antal insatser för att minska det antal barn som mår dåligt till att börja med. Där finns också väldigt mycket att göra. Detta är ett stort beting som vi tar på mycket stort allvar.

Anf. 55 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag håller med om att psykiatri behöver förstärkas, men det måste också gå att organisera verksamheten på ett sätt som gör att fler ungdomar får träffa någon att prata med när de mår dåligt. De behöver få stöd och behandling snabbare.

Det som krävs är kanske stärkt ledarskap, en annan typ av styrning eller fler och andra mätvärden än i dag. Samtidigt kan vi inte bota bort ohälsa. Vad ska vi göra för att förebygga?

Anf. 56 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Jag håller med om att mer behövs också i organisatoriskt hänseende. Det är för få patientbesök i dag som genomförs i relation till den personal man har tillgång till i barn- och ungdomspsykiatri.

Det handlar också om skyddsfaktorer, vilket jag tycker att Barnombudsmannen delvis missar i sin rapport. Det handlar om fysisk aktivitet, om att röra på sig, och det handlar om att sova på nätterna. Gör man inte det ökar risken för depression mycket kraftigt. Det handlar också om relationer.

Vi måste jobba med alla dessa saker. Det är också svårt att komma ifrån att den mycket extensiva skärmtiden spelar en roll, för den tränger ut en del av dessa skyddsfaktorer.

Uppmuntran av barns fysiska aktivitet

Anf. 57 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Herr talman! Min fråga går också till statsrådet Jakob Forssmed.

Aktivitet, rörelse, hos små barn är en väldigt central del av folkhälsan. Jag tror att statsrådet liksom jag har barndomsminnen av att leka burken eller under hökens vingar kom, eller av att bygga kojor i skogen.

Tyvärr ser vi i dag att så inte är fallet med barn i förskoleålder – små barn. En ny folkhälsorapport visar att endast 44 procent når upp till rekommendationerna om rörelse. Endast 36 procent av tjejkarna klarar detta. Det är alltså bara en tredjedel som rör sig så mycket som man bör. Då blir mina frågor till statsrådet: Hur kan vi uppmuntra de små barnen att röra sig mer? Hur kan vi nå fram till deras föräldrar med detta budskap?

Anf. 58 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tusen tack, Jakob Olofsgård, för frågan! Jag minns också detta lekande, får jag erkänna, med viss glädje.

Barn i dag kan inte krypa, inte åla och inte gå baklänges. En del har svårt att stå på ett ben. Detta är verkligheten; stillasittandet har ökat på det sätt som ledamoten beskriver.

Regeringen gör mycket. Mats Persson har beskrivit hur vi går bort ifrån skärmarna, hur vi nu ser till att de minskar i omfattning i förskolorna så att det blir mer utrymme för fysisk aktivitet.

Vi behöver dock göra mycket mer. Ledamoten nämnde föräldrarna. Vi har fått en tilltagande norm som säger att vi ska skjutsa barn, också korta avstånd, till skolorna. De aktiva transporterna har blivit färre, trots att vi vet vikten av att röra på sig, både för den fysiska och den psykiska hälsan. Den normen behöver vi hjälpas åt med att bryta.

Därtill jobbar regeringen mycket aktivt med fritidskortet för att se till att fler barn och unga får tillgång till idrott och annan fysisk aktivitet.

Anf. 59 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för den tydliga riktning som regeringen har i denna fråga. Jag vet också att statsrådet har ett stort hjärta när det kommer till vårt civilsamhälle.

Vi hör nu att många ute i kommunerna inte har tillräckligt med tider i hallarna. De tvingas därför säga nej till att inkludera fler i rörelse.

Då blir nästa fråga: Hur kan denna regering säkerställa ett stöd till civilsamhället så att de finns med och hjälper i synnerhet små barn till mer rörelse och aktivitet?

Anf. 60 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Herr talman! I går hade jag ett möte med SKR och idrottsrörelsen i Sverige för att bland annat diskutera anläggningsfrågan och hur vi löser andra saker som kan vara hindrande för att idrottsrörelsen och andra civilsamhällesorganisationer ska kunna göra större insatser – att vi jobbar bättre tillsammans än vad vi har gjort historiskt, att vi sprider goda exempel, att vi ser till att främja på olika sätt och att de befintliga lokaler som kommuner har men som idrottsrörelsen ibland inte får tillgång till nyttjas, så att detta inte ska vara det hinder som det är i dag.

Skyddet av samhällets digitala infrastruktur

Anf. 61 LENA JOHANSSON (S):

Herr talman! Min fråga går till digitaliseringsminister Erik Slottnér.

Näringslivet, kommuner och regioner och statliga myndigheter har blivit drabbade av alltmer intensifierade och frekventa it-störningar och avbrott. Vi är nu ständigt under cyberattack. Det är allvarligt, och det är samhällsstörande.

Roller och ansvar verkar dessutom vara fördelade på flera ministrar. Mot bakgrund av detta vill jag fråga digitaliseringsministern vilka åtgärder han har vidtagit för att säkra samhällets digitala infrastruktur och system.

Anf. 62 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det är klart att cybersäkerhet, liksom digitalisering, är ett område som inte kan avgränsas till en enda ministerportfölj. Det behöver vara horisontellt, och samtliga departement behöver jobba med dessa frågor.

Rent formellt får man ändå säga att cybersäkerhetsfrågorna ligger under civilförsvarsminister Carl-Oskar Bohlin. Det innebär dock inte att jag lutar mig tillbaka och inte agerar i dessa frågor, utan som digitaliseringsminister engagerar även jag mig i detta.

En konkret åtgärd vi har i årets budget är inrättandet av ett cybersäkerhetscampus på Kungliga Tekniska Högskolan här i Stockholm. Jag tror att det är 20 miljoner kronor som ges till detta för att bygga upp ökad kompetens kring cybersäkerhet.

Jag har som civilminister gett Post- och telestyrelsen ett konkret uppdrag att utvidga Nationella telesamverkansgruppen för att på ett bättre sätt kunna skydda oss mot attacker mot exempelvis telekommunikation, som är en viktig måltavla i krigföring.

Beredskap för skydd av kulturarvet

Anf. 63 ALEXANDER
CHRISTIANSSON (SD):

Herr talman! Nyligen meddelade kulturministern att regeringen kommer att inrätta ett nytt kulturskyddsråd, vars uppgift blir att utarbeta en effektiv beredskapsplan för kulturarvet. Det är bra. Vi

sverigedemokrater har tidigare motionerat om att staten behöver ta ett större ansvar för att skydda vårt kulturarv mot väpnade angrepp och andra sorters kriser.

Behovet av detta påvisas inte minst av det pågående kriget i Ukraina, där vi tydligt ser att kulturarvet blivit en måltavla vid angrepp.

Att vi har en stor beredskapsskuld på grund av tidigare socialdemokratiska regeringar är välkänt. Samtidigt är den information som kulturministern presenterat för närvarande något knapphändig.

Min fråga till ministern är därför om det kommer att avsättas särskilda medel för denna beredskapsplanering för kulturarvet och om det kommer att bli aktuellt med lag- och förordningsändringar för att säkerställa skyddet av kulturarvet vid kris eller konflikt.

Anf. 64 Kulturminister PARISA

LILJESTRAND (M):

Herr talman! Tack till Alexander Christiansson för frågan!

Det här är ett viktigt steg i att stärka vår beredskap inom kulturarvssektorn men också möjliggöra bättre samverkan och att bättre hjälpas åt.

Vi vet att våra institutioner och museer ute i landet och även här i Stockholm har kommit olika långt i detta arbete. Därför finns det all anledning att se över möjligheten till bredare samverkan som gör att vi kan hjälpas åt att skydda vårt kulturarv på ett mer effektivt sätt.

I nuläget är ett uppdrag givet till myndigheterna att forma detta råd till skydd av kulturarv. Det ska de kunna göra inom ramen för sina befintliga budgetar. Om det behövs ytterligare tillskott i den meningen att de kommer fram till saker som kommer att kräva det får vi återkomma då. I nuläget handlar det om att först göra analyser av vad som behöver göras för att därefter se hur vi ska kunna både budgetera för och planera det arbetet framöver.

(Applåder)

Samsjuklighetsutredningen

Anf. 65 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Min fråga går till socialminister Jakob Forssmed.

Socialminister Jakob Forssmed och socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall tog emot slutbetänkandet från Samsjuklighetsutredningen, Anders Printz utredning, den 31 januari 2023.

Samsjuklighetsutredningen har utrett hur vi ska ge beroende med psykisk ohälsa, vilket är väldigt vanligt i den gruppen, en möjlighet att överleva och ge den vård de beroende behöver. Det var bra förslag som utredningen lade fram. De skickades på remiss, och svaren skulle vara inne den 31 maj 2023.

Nu undrar vi och jag vad som händer med den här utredningen. När kommer propositionen? Vi tittar ivrigt i propositionslistan. Vad är planen? Många väntar. Många undrar. Kommer det någon proposition i närtid?

Anf. 66 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, Karin Rågsjö, för frågan!

Det är en oerhört angelägen fråga att åstadkomma bättre vård och behandling för dem som både lider av beroendesjukdom och har psykisk ohälsa och som historiskt sett inte har fått den vård och hjälp som de för-
tjänar och borde ha fått.

Den här utredningen är oerhört omfattande. Den har varit ute på remiss. Karin Rågsjö är intresserad av frågan och har ett djupt engagemang i detta; det vet jag. Hon har säkert noterat att det har kommit väldigt många remissynpunkter på detta som pekar på en del saker som man behöver bereda i god och noggrann ordning. Ingen tjänar på att vi åstadkommer en ordning framåt som inte fungerar, men det är klart att vi behöver lösa situationen för den här gruppen långt bättre än vad som är fallet i dag.

Gårdsförsäljning

Anf. 67 EMELIE NYMAN (C):

Herr talman! Vi i Centerpartiet vill följa upp frågan om gårdsförsäljning.

I december 2021 var utredningen klar, och i juni 2022 var remissrundan klar.

Minst 200 av 349 riksdagsledamöter ställer sig i dag bakom någon typ av gårdsförsäljning. Därför kan man tycka att det är anmärkningsvärt att en proposition inte presenterats, i synnerhet som samtliga av regeringspartierna var ute i frågan i valet 2022.

Centerpartiet tror att gårdsförsäljning kommer att ha positiv betydelse för besöksnäring, hantverk och lokala företag, inte minst företag på landsbygden.

Som politiker behöver vi prioritera politik och förslag som berikar Sverige och gör det mer trivsamt att leva och verka i landet. I dag finns ett färdigt sådant förslag på bordet.

Mot bakgrund att detta ställer jag frågan till Jakob Forssmed: När kommer regeringen att presentera en proposition gällande gårdsförsäljning?

Anf. 68 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Herr talman! Jag tackar så mycket för frågan.

Centerpartiet vet att det här är en komplicerad fråga. Centerpartiet har ju varit med och tillsatt tre utredningar av frågan som har kommit till delvis olika resultat.

Jag kan dock glädja Centerpartiet med att regeringen arbetar intensivt med att ta fram en lagrådsremiss som syftar till att möjliggöra gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker samtidigt som Systembolagets monopol värnas. Vår uppfattning är att småskalig och hantverksmässig gårdsförsäljning kommer att vara något positivt för besöksnäringen på landsbygden. Vi får återkomma till innehållet i lagrådsremissen, men ambitionen är att i begränsad utsträckning tillåta småskaliga producenter att sälja sina produkter direkt där de tillverkas.

Begränsningar kommer att vara nödvändiga för att upprätthålla detaljhandelsmonopolet, som i sin tur är en viktig del i en alkoholpolitik som värnar folkhälsan. Men arbetet pågår för att så snabbt som möjligt ta fram ett förslag som är EU-rättsligt kompatibelt för att sedan genomföra detta.

(Applåder)

Urfolkens rättigheter och konsultationsordningen

Anf. 69 AMANDA LIND (MP):

Herr talman! Min fråga går till kulturminister Parisa Liljestrand.

Häromdagen släpptes en ny rapport av FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Där konstaterar man att samernas rättigheter när det gäller markexploatering måste skyddas bättre.

Urfolk har ju rätt till inflytande och konsultation om beslut som rör dem. Här infördes för ett par år sedan konsultationsordningen som ett steg på vägen för att stärka urfolks inflytande och rätt.

En del av kritiken från FN rör just konsultationsordningen – att den behöver stärkas för att uppfylla sitt syfte så att samerna verkligen får reella möjligheter att komma in tidigt i processer som berör dem.

Sametinget larmade också nyligen om att man har bristande resurser för att kunna genomföra konsultationer. Då tappar ju konsultationsordningen helt sitt syfte.

Det är såklart allvarligt att det återkommande riktas kritik mot Sverige och att vi får internationell kritik för hur vi uppfyller urfolks rätt. Min fråga är hur kulturministern jobbar för att åtgärda den här kritiken.

Anf. 70 Kulturminister PARISA

LILJESTRAND (M):

Herr talman! Tack, Amanda Lind, för frågan!

Det är klart att regeringen välkomnar att vi har en konstruktiv dialog med bland annat Europarådet om Sveriges efterlevnad av ramkonventionen om skydd av nationella minoriteter och naturligtvis också i förhållande till vår egen lagstiftning om våra nationella minoriteter. Yttrandet är tillsammans med de nationella minoriteternas inflytande ett otroligt viktigt underlag för oss för att kunna förflytta oss och föra minoritetspolitiken vidare.

I dag kan jag inte ge besked om hur regeringen kommer att arbeta vidare med kommitténs rekommendationer. Det är något som vi arbetar med och tar på stort allvar, och vi kommer naturligtvis att återkomma om det.

Förbud mot langning av e-cigarett

Anf. 71 JENNIE WERNÄNG (M):

Herr talman! Jag har en fråga till socialministern. Jag är orolig över den utveckling som sker i samhället och som även drogforebyggaren i min hemkommun Öckerö lyfter. Det gäller alltså vejpning.

Vidareförsäljningen från myndiga personer till barn och ungdomar i dag är stor. Barn så unga som tio år syns vejpå i vårt samhälle i dag, och detta kan såklart vara ett första steg mot rökning, alkohol och droger längre upp i åldrarna.

Min fråga är helt enkelt: När kan ett förbud träda i kraft mot langning från privatpersoner till våra barn och ungdomar gällande just vejpning?

Anf. 72 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Herr talman! Tusen tack, Jennie Wernäng, för en mycket angelägen fråga!

Frågan handlar om vejpning och även andra typer av tobaks- och nikotinprodukter som nu sprids i mycket stor omfattning. Man kan närmast tala om en explosion av detta inom vissa grupper. Det är mycket angeläget att stävja detta, och det har nu kommit nya föreskrifter för dem som säljer sådana här produkter att man måste kontrollera detta när man lämnar ut så att det inte råder någon tvekan om detta.

Det kan göra en viss skillnad, men att det krävs ytterligare åtgärder är uppenbart. Vi ser fram emot och tar nu fram ett utredningsunderlag som kommer senast den 31 mars från Utredningen om lustgas och vissa frågor inom alkohol- och tobaksområdet. Utredningen har bland annat i uppgift att analysera just förbud och straffbeläggning avseende langning av tobaks- och nikotinprodukter till minderåriga.

Jag vill förstås invänta utredningen innan vi tar ställning, men det är uppenbart att det behövs ytterligare åtgärder för att stävja detta.

Hjälp till överskuldsetting

Anf. 73 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Herr talman! Min fråga går till civilminister Erik Slottner.

Många privatpersoner har svårt att få ihop sin ekonomi. Mycket har blivit dyrare, och handeln har blivit mer tillgänglig i och med digitaliseringen. Man har svårt att hantera den tillgång som finns. Andra fastnar i ett spelberoende som kan leda till svåra ekonomiska konsekvenser. Det är många som har blivit utsatta för bedrägerier som också har det svårt och som kämpar med sin ekonomi.

För den som är överskuldsetting finns det möjlighet att vända sig till sin egen kommun för att få hjälp. Min fråga till ministern är: Vad gör regeringen för att inom den kommunala konsumentvägledningen hjälpa dem som kämpar med sin privatekonomi? Vad har regeringen för planer gällande budget- och skuldrådgivningen?

Anf. 74 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten Engström, för frågan i ett mycket angeläget ämne!

Det är klart att i den ekonomiska situation som vi nu lever i och har varit i ett tag med hög inflation och stigande räntor ökar också risken för

överskuldsetting. Människor skuldsätter sig över vad deras ekonomi klarar av. Vi ser även stigande skulder hos Kronofogdemyndigheten. Det är en mycket oroväckande utveckling.

Det förebyggande arbetet mot överskuldsetting spelar naturligtvis en viktig roll i detta, och vi har också tagit emot Överskuldsettingsutredningen som jag tycker kommer med ett antal spännande förslag. En av de viktiga förebyggande insatserna är just den kommunala konsumentvägledningen. Den är i dag frivillig för kommunerna, men vi har nu precis gett Konsumentverket ett uppdrag att återkomma med förslag på hur man kan stärka den kommunala konsumentvägledningen och sprida goda exempel och öka samarbetet mellan kommunerna.

Vi tycker att detta är viktigt som en del i det förebyggande arbetet, men där finns också många andra viktiga åtgärder.

Extra studiebidrag till gymnasieelever

Anf. 75 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Gymnasieelever har rätt till en sorts studiebidrag som motsvarar barnbidraget. Det är 1 250 kronor per månad som betalas ut tio månader om året. Men inflationen äter upp värdet på detta eftersom det inte räknas upp med prisutvecklingen. Räknat i 2020 års priser har studiebidraget för gymnasieelever förlopat över 20 procent av värdet.

Vi socialdemokrater har föreslagit en extra utbetalning av studiebidraget till gymnasieelever, vilket skulle vara viktigt för hundratusentals familjer i vårt land och viktigast för dem som har de minsta marginalerna.

Varför säger Mats Persson nej till vårt förslag om att stärka gymnasieelevers ekonomi? Jag är väl medveten om att regeringen brukar svara ”inflationbekämpning” när man ställer den här typen av frågor. Men inflationsbekämpningen går ju så där för regeringen, i alla fall jämfört med våra nordiska grannar, och politiken prioriterar. Den här reformen hade kostat en fjärdedel av lyx-rot.

Min fråga kvarstår därför: Varför säger Mats Persson nej till att stärka gymnasieelevers ekonomi?

Anf. 76 Utbildningsminister MATS
PERSSON (L):

Herr talman! Jag tror att man ska vara lite försiktig med att dra för stora växlar kring en inflation som hela västvärlden kämpar med. En del hävdar att inflationen i Sverige beror på att vi inte har euro som valuta. Andra menar att det beror på att Riksbanken har fört en viss penningpolitik. Det finns femtioelva förklaringar, och jag tror att man ska vara försiktig med att peka ut just regeringens politik som den enda anledningen till att vi har den inflationssituation som vi har i hela västvärlden.

När det gäller frågeställningen om gymnasieelevernas ekonomi är det en prioriterad fråga för regeringen att stötta hushållen i det här läget, och det är precis det

regeringen gör. Vi stöttar dem som arbetar och går till jobbet varje dag. De som stiger upp tidigt för att ta sig till jobbet och som kämpar med sitt arbete får genom regeringens politik mer pengar i plånboken, eftersom vi sänker skatten på arbete.

På en rad olika andra sätt stärker vi hushållens ekonomi, just för att stötta hushållen i en tuff ekonomisk tid.

Granskningen av Allmänna arvsfonden

Anf. 77 JONAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Jag har en fråga till socialminister Forssmed.

I veckan släppte Riksrevisionen sin granskning av Allmänna arvsfonden och dess bidragsgivning. Granskningen är en stenhård sågning av hur bidrag delas ut till organisationer i civilsamhället genom arvsfonden. Man kommer fram till att fonden varken fungerade ändamålsenligt eller effektivt. Det handlar om fiffel, bristande kontroll och om ekonomisk organiserad och demokratihotande brottslighet bland dem som driver arvfondsprojekt. Riksrevisionen föreslår nu att arvsfonden läggs ned.

Att avlidna svenskers pengar behandlas så illa är en skam. Det här måste vi ändra på. De som är döda och inte längre kan stå upp för sig själva måste behandlas med respekt och inte som en bankomat för islamister och brottslingar.

Jag undrar hur ministern tänker agera framöver gällande Allmänna arvsfonden med tanke på Riksrevisionens stenhårda kritik och förslag om att lägga ned arvsfonden.

Anf. 78 Socialminister JAKOB

FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, Jonas Andersson, för frågan!

Detta är mycket allvarligt. Det tycks som om pengar har hamnat i helt fel fickor, hos rent kriminella eller andra personer som inte ska ha de pengarna.

Gången är sådan att regeringen tar emot rapporten. Sedan kommer vi att återkomma med vårt svar på de rekommendationer som Riksrevisionen pekar på i sin skrivelse, och sedan kommer den att riksdagsbehandlas.

Att det inte fungerar tillräckligt väl på Allmänna arvsfonden är inte okänt för oss. Därför konstaterar vi i Tidöavtalet att vi ska göra en utredningsinsats och olika typer av reformer för att se till att medel dels används mer effektivt, dels inte kommer fel mottagare till del. Bland annat arbetar vi med att föreslå nya demokrativillkor.

Vi ser också över möjligheten att skapa en central databas för alla bidrag till civilsamhället, vilket Riksrevisionen tror skulle ha stora och goda effekter. Vi ser naturligtvis också över kravprofilen när vi ska byta ordförande i arvsfonden för att bättre återspegla detta.

Det är heller ingen hemlighet att den här regeringen också vill se till att myndigheterna bättre kan utbyta

information med varandra för att stävja felaktiga uttalanden och fusk.

Vaccination och minskat barnafödande

Anf. 79 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Jag har en fråga till socialminister Forssmed.

Nyligen kom Statistiska centralbyrån med siffror som visar att barnafödandet i landet ligger på en historiskt låg nivå. Det gick ned med 8,6 procent 2022 och med 12,9 procent 2023 jämfört med tioårstrenden. Dessa siffror är statistiskt säkerställda.

Man också tillhandahållit siffror som visar att överdödligheten i landet var 5,1 procent 2022 och även 2023. Också denna förändring är statistiskt säkerställd.

Om nu vaccinerna mot covid-19 hade varit säkra och effektiva hade vi kunnat förvänta oss en underdödlighet. Min fråga till statsrådet är därför: Kommer Socialdepartementet att tillsätta en oberoende utredning för att utreda eventuella orsakssamband med vaccinationerna?

Anf. 80 Socialminister JAKOB

FORSSMED (KD):

Herr talman! Jag bedömer att det är två olika frågor.

Den första handlar om minskat barnafödande. Vad som kan orsaka detta är naturligtvis något för varje regering att fundera på.

Den andra handlar om vacciner. Precis innan vi kom in här i dag hade jag ett möte med Folkhälsomyndigheten, och de konstaterar att personer som inte tog sin vårdos förra året har en ökad risk att dö i covid-19.

Vaccinen är väldigt verkningsfulla när det gäller att skydda mot svår sjukdom och död, och de var mycket viktiga för att vi skulle kunna öppna upp våra samhällen.

Det är angeläget att människor fortsätter att ta vaccin om man tillhör en riskgrupp och omfattas av de rekommendationer som finns. De biverkningar av vaccinen som finns är kända, och de rapporteras, utreds på olika sätt och redovisas också av myndigheterna på deras hemsidor för dem som vill ta del av detta.

Fritidskortet

Anf. 81 THOMAS RAGNARSSON (M):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till socialminister Jakob Forssmed.

Folkhälsa är en av de viktigaste utmaningar som vi har att jobba med när det gäller både den fysiska och den psykiska folkhälsan. Vi ser i dag en oroande trend med försämrad folkhälsa i Sverige, och detta är något som vi har kunnat följa under många år.

Att få barn och ungdomar att engagera sig i olika aktiviteter, såväl fysiska aktiviteter som aktiviteter med socialt innehåll, är bra för alla. Då är det viktigt att det inte är en ekonomisk begränsning som avgör vem som ska kunna delta. Därför är fritidskortet en

mycket viktig satsning som jag är helt övertygad om kommer att ge stora effekter på den framtida folkhälsan. Inte nog med att det ger direkta effekter på barns hälsa och välbefinnande, utan det finns också långsiktiga effekter som kommer att påverka samhället i stort.

När man i unga år skapar rutiner där föreningsliv är en viktig faktor leder det ofta till att dessa rutiner bibehålls under den resterande delen av livet och därmed till en fortsatt förbättrad folkhälsa.

Min direkta fråga till statsrådet är: Var är vi i processen med fritidskortet?

Anf. 82 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, Thomas Ragnarsson, för frågan!

Det är oerhört angeläget att ingen hindras från att vara med i föreningslivet eller idrotten av ekonomiska skäl. Detta är också skälet till att vi jobbar med fritidskortet.

Barn i socioekonomisk utsatthet ska få extra mycket på sitt kort just för att elva- eller tolvåringar inte ska behöva fundera på om mamma eller pappa har råd med att de fortsätter med fotbollen. Vi vet att det är på det sättet.

Vi arbetar hårt med detta. Det är en unik satsning, som jag noterar också röner ett visst internationellt intresse. Det är svårt och komplicerat då det handlar om behandling av väldigt många personuppgifter, exempelvis.

Vi arbetar alltså hårt, och vi kommer att använda detta år till att se till att ytterligare förutsättningar skapas i föreningslivet för att ta emot vad vi tror är väsentligt fler som vill hålla på med idrott än vad som är fallet i dag eller som åtminstone får bättre förutsättningar att göra detta.

Status är att fritidskortet kommer att införas under 2025. Vi arbetar intensivt med förberedelsearbetet i år. Vi satsar också särskilt och långsiktigt på idrott i utsatta områden för att stärka föreningslivet där det i dag är lite svagare.

Fördelningen av medel till yrkesutbildning

Anf. 83 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Min fråga går till utbildningsminister Mats Persson.

Kompetensförsörjningen är en av de största framtidsutmaningar vi har att hantera nu och de kommande åren. Svensk arbetsmarknad har stora matchningsproblem. Trots att arbetslösheten är hög uppger tre av fyra arbetsgivare att de har svårt att hitta personal då det saknas rätt yrkeskompetens. För att möta detta måste vi nyttja hela utbildningssystemet och utbilda mer inom de yrken där behoven är som störst.

Regeringen har stärkt yrkesutbildningen för år 2024 genom att utöka statsbidraget till yrkesvux och yrkeshögskolan, men nu kommer rapporter om att utbildningsplatser står tomma och att pengarna därmed inte används. Samtidigt finns det andra aktörer som

bedriver yrkesutbildning och som har förmåga att snabbt ställa om, till exempel folkhögskolorna.

Jag vill därför fråga statsrådet: Vad avser statsrådet att göra för att alla pengar som är avsatta för yrkesutbildningarna ska kunna användas? Om det finns skäl att göra omfördelningar inom detta område, kan detta ske i till exempel vårändringsbudgeten?

Anf. 84 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Tack, Lili André, för en utmärkt fråga!

Kompetensförsörjning står högt upp på agendan och är något som regeringen prioriterar. Vår uppgift är att kompetensförsörja Sverige, och i detta ligger en rad olika saker som vi nu gör.

Vi bygger ut yrkesvux, det vill säga komvux, där inte minst många människor med bristande svenskkunskaper får möjlighet att lära sig ett yrke. Det handlar också om yrkeshögskolan, där vi utbildar inom den gröna omställningen. Det handlar även om att regeringen skjuter till pengar till folkhögskolorna, som gör stora insatser inte minst när det kommer till vårdutbildning och liknande.

Det är viktigt att vara uthållig. Det är viktigt att kommunerna nu tar sitt ansvar för att se till att människor söker de utbildningar som finns och att man har höga förväntningar på människor så att de inte går hemma med bidrag. För att få bidrag ska man utföra en insats genom att gå en utbildning. I vilken form detta sker är mindre viktigt. Det viktigaste är att människor utbildar sig.

Kommunal konsumentvägledning

Anf. 85 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Herr talman! Det är med oro vi noterar att antalet kommuner som erbjuder konsumentvägledning minskar. Förra året rapporterades att endast 168 kommuner hade kvar sin konsumentvägledning. Ytterligare oro väcks nu av rapporter som kom i början av året om att 9 kommuner nu planerar att lägga ned sin konsumentvägledning.

Samtidigt är vi medvetna om att regeringen har gett Konsumentverket i uppdrag att stärka och utveckla stödet till den kommunala konsumentvägledningen. Detta är ett välkommet initiativ, och det är faktiskt nödvändigt. Men det finns en befogad oro för att fler kommunala konsumentvägledningstjänster kommer att ha försvunnit innan utredningen är klar och slutförd.

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Erik Slottner: Är det aktuellt med någon form av tillfälligt finansierat stöd eller andra incitament för kommuner att upprätthålla eller återinföra konsumentvägledningen under denna ekonomiskt pressade period?

Anf. 86 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Jag tackar ledamoten Strömberg för frågan. Jag fick en närliggande fråga alldeles nyligen här.

Regeringen gör bedömningen att konsumentvägledning är en viktig förebyggande insats. Det var därför vi gav Konsumentverket i uppdrag att se hur kan vi sprida goda exempel, hur vi kan förbättra konsumentvägledningen och framför allt hur vi kan öka samarbetet mellan kommunerna kring konsumentvägledning men också hur konsumentvägledarna kan knytas närmare till de obligatoriska budget- och skuldrådgivarna. Där tror jag att det finns en potential som inte är fullt utnyttjad.

Svaret på den direkta frågan om det finns några planer på att rikta stöd under året är att det inte gör det. Vi har lagt fram budgeten för 2024, och där finns inget riktat statsbidrag till denna verksamhet. Kommunerna vill generellt sett inte ha alltför många riktade statsbidrag utan vill gärna kunna sköta det inom den generella påsen.

Några sådana planer finns alltså inte, men jag hoppas ändå att Konsumentverkets uppdrag ska leda till en del rekommendationer till regeringen som är användbara för att stärka den förebyggande konsumentvägledningen.

Skyddsvärda data i högskolorna

Anf. 87 ROBERT STENKVIST (SD):

Herr talman! Min fråga går till utbildningsministern.

Utbildningsutskottet hade nyligen besök av Riksdrevisionen, som påtalade allvarliga brister gällande säkerheten för skyddsvärda data inom högskolan. Brister som påtalades var att man inte ens identifierar känsliga data, man saknar fortfarande kompetens på säkerhetsområdet med mera.

Med beaktande av omvärldsläget konstateras det att spionverksamheten mot vår forskning har ökat den senaste tiden och att högskolornas säkerhetsarbete har sådana brister att det är fullständigt oacceptabelt.

Kommer regeringens beslut om att få in säkerhetskompetens i högskolornas styrelser att räcka för att åtgärda problemet, och behövs ytterligare åtgärder? Jag menar att det nog kommer att behövas. Är ministern beredd att möta den kritik som kommer att komma från akademien, medierna och andra?

Anf. 88 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag tackar Robert Stenkvisst för hans fråga. Detta är en fråga som regeringen tar på allra största allvar. Vi har ett nytt säkerhetspolitiskt läge i Europa, i världen och i Sverige. Det påverkar hela samhället, och akademierna är inte isolerade öar. Det är klart att det även inom högre utbildning, högskolor och universitet, finns indikationer på spioneri och att olika typer av patent och data kan tas om hand av främmande makt. Det är naturligtvis oerhört allvarligt.

Därför har regeringen sedan maktskiftet lagt om politiken. Vi har sedan dag ett vidtagit ett antal olika åtgärder som innebär att vi höjer kraven på våra lärosäten att arbeta med denna typ av frågor. Min bedömning är att det kommer att krävas fler åtgärder längre fram och att vi är långt ifrån färdiga. Vi behöver löpande vidta fler åtgärder för att komma åt denna problematik.

Forsknings- och innovationspropositionen

Anf. 89 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Herr talman! Min fråga går också till utbildningsminister Mats Persson.

Jag sitter i styrelsen för Sällskapet riksdagsledamöter och forskare. Som namnet antyder träffas riksdagsledamöter och forskare och diskuterar frågor med varandra. Vi är rörande överens om hur viktig forskningen är, både för Sverige och för samhällets utveckling.

Nu är det väldigt många som väntar otåligt – lärosäten, forskningsfinansiärer, företag och myndigheter – på forsknings- och innovationspropositionen som kommer till hösten. Alla har olika åsikter om vad den kommer att innehålla.

Min fråga till utbildningsministern är vilka punkter som han anser är viktigast och vad propositionen bör innehålla.

Anf. 90 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Det stämmer att det är väldigt viktigt med forskning. Jag tänker på de vaccin som rekordsnabbt togs fram under covidpandemin. De hade inte tagits fram om det inte under lång tid hade bedrivits nyfikenhetsbaserad forskning. Det gäller inte minst i Sverige och i många andra länder. När man tog fram dessa rön hade man inte en aning om att de skulle kunna vara användbara 2020 och 2021 när man tog fram vaccin som bokstavligen räddade världen från en pandemi. Det visar kraften i forskning.

Inriktningen måste vara spetsforskning och att vi vill ha de bästa forskarna. Vi vill att Sverige ska vara ett land som tar fram de bästa teknikerna och den bästa forskningen. En viktig del i det är naturligtvis att vi är ett internationaliserat land där vi ser att forskningen är en global företeelse där vi har utbyte med många andra länder, men där vi naturligtvis också tar hänsyn till det säkerhetspolitiska läget.

Kulturministerns uttalande om yttrandefriheten

Anf. 91 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Herr talman! Min fråga går till kulturminister Parisa Liljestrand.

Yttrandefriheten är en av våra grundläggande fri- och rättigheter. I kulturministerns intervju i Svenska Dagbladet för några veckor sedan redogjordes det för

ministerns syn på yttrandefrihet. Ministern uttalade där: Den är i allra högsta grad också ett resultat av vad som händer utanför våra egna gränser.

Ska vi tolka detta som att regeringens inställning är att vår yttrandefrihet formas och omformas löpande efter vad som pågår i andra länder? Det är i så fall en ytterst flexibel inställning till yttrandefriheten i vårt land.

Mot bakgrund av detta uttalande vill jag fråga kulturministern: Vad menar kulturministern med detta uttalande? Avser regeringen att ytterligare inskränka svensk yttrandefrihet och i så fall på vilka områden?

Anf. 92 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

De grundläggande fri- och rättigheterna är på goda grunder långtgående i vårt land. Det är dessa rättigheter som gör oss till en stark demokrati, och de utgör grundbultar i demokratin. Det är någonting som jag alltid kommer att stå upp för. Det sa jag också i intervjun.

Men jag kommer också att stå upp för möjligheten att föra diskussioner om vad yttrandefriheten innebär och de målkonflikter som vi ställs inför och som finns. Jag tror att vi gör oss själva en otjänst om vi hänvisar till att vi aldrig kommer att påverkas av några skeenden i vårt land eller för den delen i vår omvärld.

Vill vi skydda vår yttrandefrihet är jag övertygad om att vi också måste prata om vad det är som vi vill skydda och varför.

Digitaliseringen av offentlig förvaltning

Anf. 93 RASHID FARIVAR (SD):

Herr talman! För drygt en månad sedan presenterades rapporten *Digital Government Index 2023*. Det är en internationell jämförelse av digitaliseringen av offentliga förvaltningar i 38 olika länder. De tre länder som ligger i topp är Korea, Danmark och Storbritannien, medan samtliga våra nordiska grannländer presterar över genomsnittet. I den totala bedömningen hamnar Sverige på plats 27, strax efter Mexiko.

För närvarande pågår en hel del arbete från regeringens sida gällande digitaliseringspolitiken. Trots detta behöver arbetet genomföras i betydligt snabbare takt och med fler konkreta reformer om vi ska kunna klättra högre upp i rankningen vid nästa mätning.

Min fråga går till civilminister Erik Slottnér. Vilka konkreta åtgärder kan regeringen vidta för att snabba på takten i digitaliseringen av den offentliga sektorn?

Anf. 94 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Jag oroas precis som ledamoten Farivar över att Sverige tappar placeringar på olika rankingslistor när det gäller digitalisering, inte bara denna, och har gjort det under lång tid. Detta är jag, som minister med ansvar för digitaliseringen, fast besluten om att ändra. Sverige ska vara en ledande it-nation. Sverige ska ligga högt upp på rankingslistorna.

Det är därför som regeringen gör så mycket inom digitaliseringsområdet – för att vi återigen ska klättra och för att man ska kunna räkna med Sverige i dessa frågor.

Vi har precis tillsatt en AI-kommission som ska återkomma med förslag på hur Sverige kan avancera som en AI-nation, när det gäller industri och forskning men också när det gäller välfärden för att förbättra den. Vi jobbar med en digitaliseringsstrategi, som ska bli väldigt handfast och gripbar med konkreta åtgärder och mål som vi kan mäta. Men vi har också utvecklat samarbetet med SKR för att få igång digitaliseringen i kommunsektorn, och ett särskilt projekt bedrivs om hur vi kan använda AI i socialtjänsten för att förbättra den.

Jag skulle kunna stå här en halvtimme och prata om regeringens digitaliseringspolitik, men tyvärr är min talartid slut.

Konsumentskydd mot bedrägerier

Anf. 95 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! Enligt Brottsofferjouren utsätts varje år hundratusentals svenskar för bedrägerier. Brottet är ett av de vanligaste i Sverige. Både 2021 och 2022 polisanmälades brottet bedrägeri drygt 195 000 gånger. Bedrägeribrott är också en av de viktigaste inkomstkällorna, om inte den viktigaste, för den grovt organiserade brottsligheten.

Bedrägerier kan ta sig olika uttryck. Ett vanligt förfarande är så kallade annonsbedrägerier, där man utger sig för att sälja en vara som efter betalning inte levereras, eller också byter man medvetet ut varan mot en undermålig vara. I det senare fallet hamnar vi i gränslandet mellan bedrägeribekämpning och konsumentskydd.

Därför är min fråga till konsumentministern: Vilka åtgärder är ministern beredd att vidta för att stärka konsumenternas skydd mot olika bedrägeriupplägg, exempelvis annonsbedrägerier?

Anf. 96 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Detta är en fråga som berör väldigt många svenskar, inte minst äldre personer men också andra sårbara grupper i samhället som blir utsatta för just denna typ av brottslighet med sådan precision. Äldre människor kan bli av med hela livsbesparingar som de hade tänkt använda till annat men som nu hamnar i bedragarnas fickor. Alla med någon form av empati blir naturligtvis väldigt berörda av detta.

Det är därför regeringen nu på ett brett spektrum av områden, på många departement och med många ministrar, jobbar med olika åtgärder för att komma åt denna typ av bedrägeribrott. Något som jag ansvarar för är e-legitimationen, som vi hoppas ska bidra till att göra elektroniska identitetskapningar svårare.

Vi har också gett ett uppdrag till Post- och telestyrelsen om hur man ska kunna minska förekomsten av manipulation av telefonnummer. Mottagaren av ett sms eller ett telefonsamtal tror kanske att det är en

bank eller någon statlig myndighet som ringer, men det visar sig vara en bedragare.

Jag vill också betona banksektorns ansvar i detta. Bankerna själva säger att de kan göra mer, och de ska återkomma om hur de kan ta ett större ansvar.

Regeringens vårdpolitik

Anf. 97 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Den svenska sjukvården går på knäna. När regeringen får frågan vad man tänker göra åt saken är svaret oftast att detta är regionernas ansvar – inte regeringens.

Då undrar man ju vad regeringen gör i stället. När man tittar på den offentliga listan över propositioner som är på gång från Socialdepartementet ser man att det i stort sett är tomt. Utredningen om en ny socialtjänstlag finns inte med. Tolkjänstutredningen finns inte med. Samsjuklighetsutredningen och huvudmannaskapsutredningen om den personliga assistansen finns inte heller med.

Vi socialdemokrater kan räkna upp åtminstone ett dussin viktiga och färdigremitterade utredningar som den tidigare socialministern Lena Hallengren lade på regeringens bord. I många fall finns det, som vi bedömer det, bred politisk enighet. Nu har det gått ett och ett halvt år. De borde komma hit till riksdagens bord.

Nu är det fyra statsråd på Socialdepartementet som delar på ansvaret. Vad gör de egentligen om dagarna? Var är propositionerna?

Anf. 98 Socialminister JAKOB

FORSSMED (KD):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Karin Sundin började med att prata om vårdkrisen och om sjukvården i Sverige, som har det väldigt tufft ekonomiskt. Från regeringens sida har vi den senaste veckan lämnat besked om att vi ger ytterligare 6 miljarder i stöd till sjukvården i Sverige i ett riktat bidrag. Vi har också aviserat åtminstone fem konkreta åtgärder för att förbättra möjligheterna att bedriva en mer effektiv, ändamålsenlig och patientnära sjukvård under de kommande åren. Det gäller att inte bara plåstra om här och nu utan också långsiktigt förbättra förutsättningarna att ge patienter vård i tid. Den tidigare regeringen misslyckades med detta, och vårdköerna har blivit allt längre.

Detta är något av det vi arbetar med.

Vi kommer naturligtvis att återkomma i de frågor som Karin Sundin specifikt tog upp. De flesta av dessa frågor har kollegor till mig ansvar för, och de kommer förstås att återkomma om hur vi hanterar dessa.

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.13 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats den 6 mars

MJU9 Livsmedelspolitik

Punkt 1 (Primärproduktionens roll i totalförsvaret)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

185 för utskottet

20 för res. 2

91 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 SD, 59 M, 20 V, 15 KD, 14 MP, 13 L, 1 -

För res. 2: 20 C

Avstod: 90 S, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Annika Strandhäll (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Beredskapsarbetet på gårdsnivå)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

Votering:

180 för utskottet

20 för res. 5

96 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 1 SD, 59 M, 15 KD, 13 L, 1 -

För res. 5: 20 V

Avstod: 61 SD, 20 C, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 6 (Ursprungsinformation på restaurang och i offentliga kök)

1. utskottet

2. res. 11 (S, C)

3. res. 12 (MP)

Förberedande votering:

113 för res. 11

14 för res. 12

169 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Staffan Eklöf (SD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

170 för utskottet

112 för res. 11

14 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 59 M, 20 V, 15 KD, 13 L, 1 -

För res. 11: 91 S, 20 C, 1 -

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 7 (Övriga frågor om märkning m.m.)

1. utskottet

2. res. 13 (SD)

Votering:

219 för utskottet

63 för res. 13

14 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 59 M, 20 V, 20 C, 15 KD, 13 L, 1 -

För res. 13: 62 SD, 1 -

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU6 Sekretess för uppgifter om jägare hos länsstyrelsen och Polismyndigheten

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU8 Offentlig förvaltning

Punkt 1 (Främjande av demokrati)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

276 för utskottet

20 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 SD, 59 M, 20 V, 15 KD, 14 MP, 13 L, 2 -

För res. 1: 20 C

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 3 (Korruption)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP)

Votering:

189 för utskottet

107 för res. 2

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 59 M, 20 V, 19 C, 15 KD, 13 L, 1 -

För res. 2: 91 S, 1 C, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Martin Ådahl (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 9 (En utredning av rasism i offentlig verksamhet)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

276 för utskottet

20 för res. 4

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 SD, 59 M, 20 C, 15 KD, 14 MP, 13 L, 2 -

För res. 4: 20 V

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 (forts. från § 7) Kommunala och regionala frågor (forts. KU15)

Anf. 99 LARS JOHNSON (M):

Fru talman! Som vi hörde här tidigare i eftermiddags finns det 290 kommuner i Sverige och 20 regioner, eller 21 om man räknar in Gotland bland både regioner och kommuner.

Vid det senaste årsskiftet var Dorotea kommun i Lappland med drygt 2 300 invånare landets minsta kommun sett till antalet invånare. Stockholms kommun är den största med närmare 1 miljon invånare. I Dorotea bor det ungefär 1 person per kvadratkilometer, och i Stockholm bor det bortåt 5 300 personer per kvadratkilometer.

Trots de stora skillnaderna har båda kommunerna i grunden samma uppdrag. Båda ska erbjuda sina invånare god service i form av till exempel skola, äldreomsorg och socialtjänst. Man ska sköta underhåll av gator, utföra miljötillsyn och hantera plan- och bygggärenden. För detta behövs naturligtvis specialkompetens på en rad områden.

Det här är kommuner med 2 300 eller nästan 1 miljon invånare, som har samma uppdrag och samma

kompetensbehov men samtidigt helt olika förutsättningar i det mesta. Däremellan finns landets övriga 288 kommuner, som alla i någon mån har unika förutsättningar.

När man samtidigt vet att det är landets kommuner och regioner som svarar för merparten av all välfärd är det lätt att förstå att engagemanget och intresset för landets kommuner och regioner, deras möjligheter att utföra sitt uppdrag och hur de ska organisera sig väcker stort intresse. Det är precis det här som betänkandet handlar om: ett antal motioner från den allmänna motionstiden som rör kommunala och regionala frågor.

Jag ska helt kort beröra några av förslagen i betänkandet. En av motionerna rör så kallad asymmetrisk ansvarsfördelning. I klartext innebär förslaget att kommuner på frivillig väg ska kunna avsäga sig verksamhetsområden som är starkt reglerade av staten till en annan kommun eller till regional nivå. Ett exempel på ett sådant område skulle kunna vara ekonomiskt bistånd.

Motivet för en sådan förändring skulle vara att det för vissa mindre kommuner är svårt eller orimligt dyrt att rekrytera den specialistkompetens som krävs för verksamheten.

Frågan om asymmetrisk ansvarsfördelning har utretts av den så kallade Kommunutredningen, som lämnade sitt slutbetänkande i februari 2020. Utredningen konstaterade att det finns många svårigheter med en modell där vissa kommuner tar över uppgifter från andra kommuner. Det gäller bland annat finansiering och möjlighet till ansvarsutkrävande.

Frågan har också berörts i den så kallade Kommunperspektivutredningen, som i början av detta år lämnade sitt betänkande. Denna utredning pekar i stället ut en annan modell för uppgiftsfördelning som ett alternativ. Den modellen skulle i stället innebära att kommuner inom ett samverkansområde fördelar de uppgifter som kräver ett större befolkningsunderlag mellan sig, så att en kommun ansvarar för en viss uppgift i hela samverkansområdet och en annan kommun ansvarar för en annan uppgift. Inom samverkansområdet kan en sådan uppgiftsfördelning baseras på lokala bedömningar och berörda kommuners faktiska resurser.

Samma utredning konstaterade också att det är ett svagt intresse hos kommunerna för frivilliga sammanläggningar, men man menar samtidigt att det är viktigt att staten har beredskap för att inställningen till kommunsammanläggningar kan förändras under det närmaste decenniet.

En annan utredning som också berör kommunerna är den så kallade Försöksverksamhetskommittén, som överlämnade sitt betänkande i december förra året. Utredningens uppdrag var att främja försöksverksamhet i kommuner och regioner.

Utredningen pekar på olika områden där man anser tiden mogen för att gå vidare med försöksverksamhet, vilket i några fall skulle kräva lagändringar. Det handlar bland annat om försöksverksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet, samverkan inom lantmäteriverksamhet och statsbidrag till små kommuner.

Fru talman! Sammanfattningsvis kan man konstatera att det finns olika utredningar som helt nyligen berört frågor om kommuners och regioners möjligheter att möta morgondagens utmaningar samt hur de bäst ska vara organiserade för att klara uppdraget.

Inom Regeringskansliet pågår just nu beredning av dessa utredningar. Jag menar därför att det skulle vara oklokt att föregripa resultatet av beredningen. Därför yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 100 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! I kommunerna bygger vi Sverige. Så sa Birger Ekstedt, som var Kristdemokraternas första partiordförande. Partiet bildades den 20 mars 1964, i dagarna för 60 år sedan.

Nog ligger det mycket i det påståendet, för i kommunerna bygger vi bokstavligen våra hem. Där behöver alltså finnas en bostadsplanering. I kommunerna får våra barn sin barnomsorg och sin skolgång, och det är i kommunerna som våra äldre nära och kära får sin omsorg på livets höst. Dessa områden är kommunala ansvar, även om uppgifterna i vissa fall kan utföras av någon annan.

Till den kommunala sektorn hör formellt också regionerna, eller landstingen som de hette fram till 2018, under mer än 150 års tid. Regionerna ansvarar för hälso- och sjukvård och numera också för kollektivtrafik och regional utveckling.

Kommuner och regioner är dessutom på många håll, utan konkurrens, de största arbetsgivarna. Ju mer man tänker på det, desto mer inser man hur rätt Birger Ekstedt hade: I kommunerna bygger vi Sverige.

Sedan kommunreformen 1971 har Sverige ett enhetligt kommunbegrepp, med en gemensam lagstiftning och med ansvar för samma uppgifter i hela landet.

När vi i går högtidlighöll 50-årsdagen för riksdagens beslut om regeringsformen ställde jag frågor om det grundlagsskyddade kommunala självstyret, för just det faktum att kommuner och regioner ansvarar för samma uppgifter gör att medborgarna med rätta har en förväntan att få god och likvärdig kvalitet i skolan, hälso- och sjukvården och äldreomsorgen, oavsett var man bor i landet. Men med olika yttre utmaningar och med förändrad demografi har förmågan att möta dessa förväntningar och krav förändrats.

Om en kommun i dag inte själv kan rekrytera hemspråklärare kan man exempelvis via digitala hjälpmedel lösa det med fjärrundervisning från en annan kommun. Har regionen för få röntgenläkare kan röntgenbilderna läsas av med hjälp av radiologer så långt borta som i Australien. Och kommuner kan bilda olika typer av kommunalförbund eller gemensamma nämnder för att klara av att tillgodose behovet av sakkunniga inom exempelvis miljö- och byggområdet.

En viktig princip inom politiken är medborgarnas möjlighet att vart fjärde år utkräva ansvar av de förtroendevalda. Det är förstås svårare i samverkansformerna. Men det finns områden där ansvariga kommun- och regionpolitiker inte har lyckats hitta lösningar på sina utmaningar. Regeringar har med både piska och

morot försökt stimulera fram kreativa lösningar på hur regionerna kan korta vårdköer eller hur behandling av specifika sjukdomar genom nationella riktlinjer ska utföras enligt best practice, oavsett var i landet patienten bor.

Just nu utreds olika sätt att klara utmaningarna, både möjligheten för kommuner att på frivillig väg gå samman för att bättre kunna fullgöra sina uppgifter och möjligheten att införa starkare statlig styrning av vården, till exempel. Det är en svår och viktig balansgång mellan kommunal självstyrelse och medborgarnas rätt till likvärdig välfärd.

Ett antal utredningar och rapporter, som just nu handläggs i Regeringskansliet och som tidigare talare har pekat på, visar att regeringen är väl medveten om problematiken och arbetar aktivt för att hitta lösningar.

Fru talman! Med dessa reflektioner yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 101 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! I kommunerna bygger vi Sverige, oavsett om det är primärkommunerna eller sekundärkommunerna vi talar om, det vill säga kommunerna eller regionerna.

Ledamoten Brunegård anför att regionerna sköter hälso- och sjukvården, kollektivtrafiken och den regionala utvecklingen. Men det är allmänt känt att Kristdemokraternas ingång vad gäller regionerna faktiskt är att helt och hållet plocka bort hälso- och sjukvården från regionernas ansvar.

Vårdansvarskommittén har två uppdrag. Det ena är att titta på helheten, om hela hälso- och sjukvårdsområdet ska förstatligas, och därefter, om man kommer fram till att så inte är fallet, om det är andra delar som behöver mer av statlig styrning. Men den första frågan är helt och hållet dikterad av Kristdemokraterna, för ett av deras vallöften var att förstatliga hälso- och sjukvården. Om man skulle göra det sitter regionerna kvar med bara kollektivtrafikansvaret och den regionala utvecklingen. Det blir inte mycket till regioner, kan vi konstatera, om det inte ska ske andra stora förändringar, vilket jag inte har uppfattat.

I kommunerna bygger vi Sverige. Men vad jag förstår gäller det, utifrån Kristdemokraternas ingång, inte sekundärkommunerna.

Fru talman! Min fundering och fråga till Kristdemokraterna är: På vilket sätt kommer det att hjälpa den svenska hälso- och sjukvården, stärka demokratin i Sverige och göra så att medborgarna får en närmare möjlighet till ansvarsutkrävande om hela hälso- och sjukvårdssektorn flyttas över till statlig nivå?

Anf. 102 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)
replik:

Fru talman! Tack för frågan, Christofer Bergenblock!

Detta är en hypotetisk fråga. Det ligger förmodligen ganska långt fram i tiden. Vi ingår i ett samarbete med andra partier. Det var väl Olof Palme som sa att

politik är det möjligas konst. Man får hitta vägar att genomföra det som är möjligt på det sätt som är möjligt. Vi är glada över att vi nu utreder om och hur man kan få till en starkare statlig styrning.

Vi har, som jag var inne på, sett att 21 olika regioner inte klarar av att tillgodose medborgarnas rättmätiga behov av likvärdig vård i dag. En region kan ha årslånga köer för en viss åtgärd medan andra regioner kan klara av den på några veckor. Då är det inte jämlik vård. Under covid-19-pandemin kunde vi också se hur väldigt olika regionerna klarade av det. Jag är därför glad att regeringen med stödparti har hittat åtminstone den minsta gemensamma nämnaren: en starkare statlig styrning.

Det finns olika sätt att styra statligt, exempelvis genom gemensamma nationella riktlinjer för hur olika sjukdomar ska behandlas, enligt best practice. Men trots att man har det klarar inte alla regioner av att ge den vård som man har fastställt.

Vi måste göra avvägningar. Vad är medborgarnas behov? Och vad är politiskt möjligt?

Anf. 103 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Det finns ingen tvekan om att svensk sjukvård har många utmaningar. Och det ser ibland olika ut i olika regioner, på ett sätt som inte är försvarbart. Så visst finns det anledning att titta på starkare nationella riktlinjer i olika delar.

Men man bör inte minst ge regionerna goda förutsättningar att bedriva sin verksamhet. Det tror jag är en av de viktiga bitarna. Vi måste titta på både och. Det får se olika ut i landet när det gäller hur man organiserar och sköter sin verksamhet, men som patient ska man naturligtvis kunna förvänta sig samma kvalitet.

I dag befinner regionerna sig i en brant ekonomisk utförsbacke. Man beräknar ett underskott på 24 miljarder kronor för innevarande år. Svaret på det blev 6 miljarder kronor för regeringen. Trots att statsministern har suttit i tv-soffan och lovat att det inte ska bli några uppsägningar i svensk sjukvård återkom regeringen med 6 miljarder kronor, det vill säga en fjärdedel av det som regionerna egentligen behöver.

Nästan mer intressant än den fjärdedelen av pengarna till regionerna är den effektiviseringsdelegation som regeringen tillsätter. Den ska ta över ansvaret och titta på hur regionerna kan effektivisera sina verksamheter. Regeringen har av någon anledning inte förtroende för att regionerna klarar det själva.

Fru talman! Min avslutande fråga till Kristdemokraterna är: Varför saknar Kristdemokraterna tilltro till sina egna regionala politiker när det gäller att sköta verksamheten med de ekonomiska stöd de får från staten?

Anf. 104 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)
replik:

Fru talman! Jag tackar för den uppföljande frågeställningen.

Det är inte så att Kristdemokraterna saknar förtroende för våra egna kommun- och regionpolitiker, men vi måste se hur det ser ut på fältet. Exempelvis under Alliansens år skapade dåvarande socialministern, Göran Haggglund, ett motiverande system för att korta vårdköerna. Vissa regioner, eller landsting som det hette på den tiden, klarade av det riktigt bra, medan andra inte gjorde det. Vi ser alltså att det finns skillnader även när man ger förutsättningarna.

De 6 miljarderna som tillkännagavs i går ska läggas till det som budgeten också utökades med. Där går merparten av hela reformutrymmet till att förstärka välfärden. Det är inte så att regeringen håller tillbaka. Den här regeringen ger mer pengar till regioner och kommuner än man någonsin gjort, utom under pandemiåren, då det var extraordinära förutsättningar.

Vi ser att regionerna har svårt att klara av sitt uppdrag. Då behöver vi se över andra modeller för att lösa det. Vårt yttersta uppdrag som förtroendevalda är som sagt att tillhandahålla god och jämlik hälso- och sjukvård över hela landet. Man ska få den vård man behöver; det ska inte bero på vilken adress eller vilket postnummer man har. Ett litet barn ska inte behöva flytta till en annan region för att få en insulinpump, vilket var fallet för några år sedan.

Anf. 105 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Miljöpartiet har en decentralistisk grundsyn. Det tar sig bland annat uttryck i att vi vill att regioner och kommuner ges ökat ansvar för och inflytande över politiska beslut som berör regionen och kommunen. Beslut bör helt enkelt tas så nära medborgarna som möjligt.

Samhällsfunktioner som polis, arbetsförmedling och försäkringskassa ska vara till för Sveriges alla invånare och finnas tillgängliga över hela landet. Statliga regelverk ska fungera lika bra för små kommuner som för stora tillväxtkommuner. Ett väl fungerande skattesystem ska ge likvärdiga ekonomiska förutsättningar att bedriva kommunal service i hela landet.

Miljöpartiets medlemmar är engagerade i frågor om kommuner och regioner, och vår inställning till försöksverksamhet är allmänt positiv. Sådana verksamheter kan ge viktiga möjligheter till medborgarinflytande och kreativitet. Vi skulle gärna se större uppmärksamhet för dessa områden.

För ett par månader sedan presenterades utredningsbetänkandet *Förändring genom försök*, som bland annat bjuder på en välkommen och informativ översikt över en rad olika exempel på samarbetsprojekt mellan kommuner och regioner. Kommunerna står inför utmaningar av många skäl: demografiska förändringar med allt fler äldre, klimatutmaningar med allt fler nödvändiga anpassningsåtgärder och problem med välfärdsbrottslighet i ökande grad.

Utredningen konstaterar att försöksverksamhet kräver politisk vilja och samarbete men att det samtidigt kan fungera som en hävstång för förändring. Att man ska vara noggrann med utformningen av utvärdering av försök slås fast av utredningen, som också

påpekar att utvärdering bör ske tidsmässigt i anslutning till försök.

Detta stämmer väl med mina egna erfarenheter från universitetsvärlden; jag hade under några år möjlighet att delta i ett Mistrafinansierat projekt för hållbar stadsutveckling. Där var så kallad följeforskning ett vanligt och värdefullt verktyg.

Fru talman! Sveriges kommuner är intresserade av samarbete men inte lika intresserade av sammanslagningar. Det innebär att förutsättningarna för en gynnsam utveckling stärks av att vi hittar former för att samverka över gränser utan att nödvändigtvis slå ihop två eller fler kommuner på olika platser.

Utskottet föreslår att en motion om så kallad asymmetrisk ansvarsfördelning avslås med hänvisning till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet. Asymmetrisk ansvarsfördelning innebär för en kommuns del att ansvarsområden som är tydligt statligt reglerade under vissa förutsättningar skulle kunna flyttas till en annan kommun. I perspektivet att det ska vara möjligt att bo och verka i hela landet är självfallet en sådan utveckling angelägen att både följa och diskutera – lokalt, regionalt och nationellt – som alternativ till sammanslagningar eller som något som kan underlätta diskussionerna om framtida sådana.

Det är ett sammanhang som alltså till en del handlar om tillgång till offentlig verksamhet och service var man än bor och till en annan del om tillgänglig kompetens. I båda fallen underlättas utvecklingen av en syn på arbetsregioner som kan göras större genom goda och snabba tågförbindelser i kombination med lokal- och regiontrafik som inte nödvändigtvis slutar vid närmaste administrativa gräns. Möjligheter att resa till arbete eller för offentliga tjänster behöver utvecklas parallellt med en eventuell fördelning och förflyttning av verksamhet till andra kommuner och/eller regioner.

Fru talman! Utskottet avstyrker också en motion om utförsäljning av kommunala bolag i den mån det är möjligt – inte så mycket av ideologiska skäl som för att det för närvarande bereds frågor av den arten inom Regeringskansliet.

I mitt parti värnar vi inte minst om möjligheterna till utveckling på landsbygden. Det omfattar förstås förutsättningar för att starta företag kring affärsidéer av alla möjliga slag, inte minst sådana som har en koppling till det lokala. Det kan vara turism eller lokala produkter eller tjänster. Det vore naturligtvis olyckligt om konkurrensen blev omöjlig för att det finns en kommunal verksamhet av samma sort.

Samtidigt är det förstås lika olyckligt om kommuninvånare inte får tillgång till den offentliga service de har rätt till för att verksamhet av policyskal har lagts ut på privata aktörer. I min hemkommun har detta skett vid upprepade tillfällen, och avtal om exempelvis omsorg har fått avslutas i förtid. Det är alltså oerhört angeläget att en sådan genomgång görs med en grundläggande diskussion om vad som är genuin och grundläggande kommunal service och vad som kan eller bör konkurrensutsättas.

Allra sist, fru talman, vill jag slå ett slag för de statliga servicekontoren som etablerats i ett stort antal kommuner och som på ett utmärkt sätt skapar förutsättningar och tillgänglighet för invånare, entreprenörer, pensionärer och alla andra, även på orter och i kommuner som ligger något längre bort.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

§ 12 Riksrevisionens rapport om statlig bidragsgivning till civilsamhället

Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU2
Riksrevisionens rapport om statlig bidragsgivning till civilsamhället (skr. 2023/24:22)
föredrogs.

Anf. 106 AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Sveriges civilsamhälle är fantastiskt. Det engagerar miljontals människor inom vitt skilda områden och är en viktig del av vår demokrati och ett rikt samhälle i hela vårt land. Civilsamhället bidrar till folkhälsa, rikt kulturliv, levande landsbygd, integration och meningsfull fritid för barn och unga – för att bara nämna några exempel. Än viktigare är kanske att i civilsamhället och föreningslivet ges människor med vitt skilda bakgrunder och förutsättningar möjlighet att mötas, växa och förbättra sitt lokalsamhälle samtidigt som de övar på demokratiskt beslutsfattande. Det, fru talman, har byggt Sverige starkt.

För Miljöpartiet är det en självklar utgångspunkt att ge det demokratiska civilsamhällets organisationer bättre förutsättningar. Det handlar om tydliga, skärpta demokrativillkor och effektiv och korrekt uppföljning men också om minskat regelkrångel och stärkta och långsiktiga stöd – allt för att frigöra den kraft som skapas när människor jobbar tillsammans för det gemensamma. Jag är övertygad om att vi behöver fler mötesplatser och aktiviteter där vi gör just detta – inte färre. De gör vårt samhälle bättre.

Fru talman! I Riksrevisionens rapport *Tillit och kontroll – statlig bidragsgivning till civilsamhället* granskas effektiviteten i statens bidragsgivning till civilsamhället. I rapporten konstateras att fler åtgärder behöver vidtas både för att säkerställa att medel inte betalas ut på felaktiga grunder och för att underlätta för civilsamhället så att en ökad kontroll inte innebär en onödig administrativ börda. Det handlar också om att öka tillgängligheten till de bidrag som finns att söka.

Fru talman! De rekommendationer som lämnas till regeringen och som man har behandlat i skrivelsen ser vi i Miljöpartiet som relevanta. Vi instämmer i regeringens bedömning att de bör hanteras vidare. Förslagen handlar om att inrätta en central databas för att tillgängliggöra statsbidrag till civilsamhället. De handlar också om att inrätta nationella stödfunktioner kring bidragsgivningen gällande bland annat våldsbejakande

extremism. De handlar om att ge i uppdrag till bidragsgivande myndigheter att utveckla och stärka sin kontroll och förbättra civilsamhällets möjlighet att leva upp till bidragskraven.

Jag vill anföra några kommentarer, fru talman. Riksrevisionens förslag om en central databas har flera viktiga poänger. Det handlar såklart både om att försvåra fusk och om att öka transparensen vad gäller vilka bidrag som kan sökas för civilsamhällets organisationer. Riksrevisionen konstaterar samtidigt också att detta är en fråga som behöver utredas närmare, särskilt med hänsyn till eventuella känsliga personuppgifter. Miljöpartiet förutsätter att regeringen skyndsamt tar den frågan vidare.

Fru talman! När det gäller den nationella stödfunktionen kring bidragsgivningen gällande bland annat våldsbejakande extremism har Miljöpartiet redan tidigare i kammaren påpekat vikten av att inrätta en sådan stödfunktion. Förslaget lades fram utifrån en utredning som tillsattes under vår tid i regering. Vi tycker att det är positivt att regeringen nu har tagit steg för att förverkliga detta.

Fru talman! Det är viktigt att understryka två saker. Först och främst: I det fortsatta arbetet vill vi påpeka vikten av att analysera konsekvenserna för civilsamhället när man utformar förslagen. Regeringen fastslår detta i sin skrivelse. Det handlar även om vikten av ett starkt och oberoende civilsamhälle och att en ändamålsenlig och effektiv kontroll inte ska innebära en ökad administrativ börda för civilsamhället. Det är upp till bevis för regeringen.

En annan viktig aspekt är att om det inte finns tillräckliga anslag till de myndigheter som ska utföra kontrollerna kommer kontrollen inte heller att bli tillräcklig. Riksrevisionen konstaterar att MUCF är den myndighet av de fyra som granskats som har den mest utvecklade kontrollverksamheten. Riksrevisionen konstaterar också att den tidigare regeringen har gett förutsättningar till detta genom förtydligat uppdrag och utökat anslag. Miljöpartiet vill därför betona vikten av långsiktiga och tillräckliga anslag till bidragsgivande myndigheter. Det ska finnas en reell möjlighet att utveckla den erforderliga kontrollen.

Fru talman! När det gäller de nya demokrativillkoren är vi i Miljöpartiet bekymrade över att arbetet i Regeringskansliet drar ut på tiden. Vi är angelägna om att ny lagstiftning kommer på plats som uppfyller syftet att inga antidemokratiska verksamheter ska tilldelas offentligt stöd. Lagstiftningen måste samtidigt vara tillämpbar för det breda, demokratiska civilsamhället.

När den förra regeringen lade fram en proposition om demokrativillkor lämnade Miljöpartiet ett par ändringsförslag som vi fortsatt förordar att regeringen beaktar. De gäller dels tillämpbarheten för civilsamhällets organisationer, dels att skärpa skrivningarna mot så kallade omvändelseförsök.

Fru talman! Miljöpartiet förordar att regeringen skyndsamt intensifierar arbetet med att färdigställa propositionen om nya demokrativillkor och lämnar

över den till kammaren så att vi kan fortsätta diskussionen här.
(Applåder)

Anf. 107 AZADEH ROJHAN (S):

Fru talman! Jag står här i dag med anledning av Riksrevisionens granskning av statens bidragsgivning till civilsamhället. Civilsamhället i Sverige utgörs av över 220 000 föreningar och organisationer. Tillsammans samlar de mer än 6 miljoner människor som är engagerade i idrott, kultur, friluftsliv, trossamfund, folkbildning och annan verksamhet som bedrivs inom föreningslivet.

Civilsamhällets betydelse och otroligt viktiga roll i vår demokrati kommer jag att återkomma till när vi debatterar politik för det civila samhället här i kammaren senare i vår. Jag fokuserar nu på Riksrevisionens granskning, som befäster Socialdemokraternas kritik mot regeringens senfärdighet med att få lagen om demokrativillkoren på plats.

Varje år fördelar staten över 20 miljarder kronor till civilsamhället i syfte att skapa stabilare förutsättningar för denna sektor. Det lägger ett stort ansvar på politiken liksom sektorn själv att säkerställa att skattemedel inte används till verksamhet som kan vara diskriminerande eller stå i strid med demokrati och mänskliga rättigheter. Det handlar om att värna civilsamhället som en plats för engagemang, som röstbärare och som demokratiskola.

Fru talman! Beklagligt nog har det dock under de senaste åren gjorts ett flertal avslöjanden om hur samfund som tar emot statligt stöd gjort avsteg från grundläggande demokratiska principer och mänskliga rättigheter. Som exempel kan nämnas samfund som tillåtit njutningsäktenskap eller som förvägrat kvinnor att ingå äktenskap utan manlig förmyndare eller att ta ut skilsmässa samt frikyrkor som bedrivit omvändelseverksamhet för hbtqi-personer.

Det var också med anledning av de här oegentligheterna som den tidigare S-ledda regeringen under 2022 lade fram en proposition som föreslog ett nytt demokrativillkor för statligt stöd till trossamfund och civilsamhället. Lagändringarna föreslogs träda i kraft den 1 januari 2023. Men beklagligt nog drogs den propositionen tillbaka av den nuvarande regeringen.

Om vi hade haft denna lagstiftning om demokrativillkor på plats hade vi skapat förutsättningar för bidragsgivande myndigheter att enligt lag kräva uppfyllda demokrativillkor vid stöd till trossamfund och civilsamhällets organisationer och utkräva återbetalning av verksamheter som inte uppfyller kraven. Tillbakadragandet av propositionen gör att trossamfund som i dag inte lever upp till demokratiska principer och mänskliga rättigheter fortsatt kan uppbära statsbidrag.

Vi delar regeringens analys att en utökad kontroll inte ska innebära en onödig administrativ börda för det civila samhället och att det är angeläget att det civila samhällets säkerhet och oberoende säkerställs. En utökad kontroll ska inte innebära hinder för det civila samhällets organisationer att vara självständiga. Men

regeringens senfärdighet i denna fråga skadar förtroendet för civilsamhället och trossamfunden och hämmar möjligheterna att vidta åtgärder mot radikaliserings, våldsbejakande extremism och inskränkningar av mänskliga rättigheter samt möjligheterna till en demokratisk utveckling. Det är viktigt att regeringen inser behovet av att skyndsamt införa ett nytt demokrativillkor.

Vi menar därför att regeringens svar på Riksrevisionens skrivelse är otillräckliga och att den statliga bidragsgivningen ska kompletteras med en lag om demokrativillkor.

Med anledning av detta yrkar jag bifall till Socialdemokraternas reservation 3.
(Applåder)

Anf. 108 JONAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Vi debatterar kulturutskottets betänkande *Riksrevisionens rapport om statlig bidragsgivning till civilsamhället*. Jag yrkar bifall till reservation 1 från Sverigedemokraterna.

Det svenska civilsamhället ger mening för otroligt många människor. Det ger bildning, stärker fysisk och psykisk hälsa och bidrar till att man kan odla talang när det kommer till olika kulturella uttryck, som till exempel musik eller dans. Att civilsamhället stärker individerna stärker naturligtvis också hela vårt samhälle. Civilsamhällets betydelse för att Sverige blir till ett bra land att leva i kan knappast överskattas.

Fru talman! För att civilsamhället ska blomstra och vara den positiva kraft som vi vill att det ska vara är det av största vikt att det är ordning och reda som gäller när offentliga bidrag delas ut till organisationer i civilsamhället. Dessvärre har detta inte varit fallet om vi kollar bakåt i tiden. Att Socialdemokraterna satt vid regeringsmakten under de två föregående mandatperioderna har satt djupa spår i den svenska civilsamhällespolitiken. Sverigedemokraterna och regeringspartierna har därför ett mycket omfattande arbete att utföra den här mandatperioden när det gäller att sätta stopp för det bidragskaos som inte minst Socialdemokraterna lagt grunden för i civilsamhällespolitiken.

Sverigedemokraterna och regeringen har påbörjat storstädningen i den statliga bidragsgivningen till civilsamhället. Vi skärper kontroll och uppföljning vad gäller statsbidragen till folkbildningen, och inom kort kommer det en proposition på riksdagens bord om demokrativillkor vid statsbidrag till civilsamhället. Det kommer att bli en vassare och mer slagkraftig proposition än den som lades fram 2022 av Socialdemokraterna när det kommer till att stoppa att statsbidrag hamnar i händerna på islamister och andra skurkar. Förslagen från Sverigedemokraterna i det här betänkandet skulle ytterligare stärka civilsamhället, utöver det vi redan gör tillsammans med de övriga Tidöpartierna.

Fru talman! Riksrevisionen har granskat effektiviteten i den statliga bidragsgivningen till civilsamhället. Man drar den övergripande slutsatsen att de granskande myndigheternas bidragsgivning inte är tillräckligt effektiv och att utökad kontroll är nödvändig.

Mot bakgrund av regeringens skrivelse, som är ett svar på Riksrevisionens granskning, har Sverigedemokraterna lagt fram flera skarpa förslag. Vi anser likt Riksrevisionen att det behövs en databas över alla tillgängliga statsbidrag och de organisationer som mottar dessa. Men vi sverigedemokrater vill gå längre än så. Även motsvarande bidrag på kommunal och regional nivå föreslår vi ska ingå i en sådan databas. Den överblick som det skulle ge skulle vara mycket värdefull för de myndigheter som arbetar med de här frågorna. Det är faktiskt vansinne att en sådan här databas inte redan finns i Sverige, måste jag säga. Det är såklart så att en sådan databas skyndsamt behöver komma på plats. Det kommer att kunna bidra till att vi i ett tidigare skede kan motverka fusk och oegentligheter.

Sverigedemokraterna har en reservation i betänkandet, och den gäller frågan om ett nationellt företrädarregister. Ett sådant register över styrelsemedlemmar, firmatecknare och liknande i de organisationer som är aktuella för statsbidrag och motsvarande bidrag på lokal nivå skulle kunna vara ett viktigt verktyg för myndigheterna i kampen mot islamister, fuskare och andra som försöker utnyttja offentliga bidrag till civilsamhället.

Att ett företrädarregister är betydelsefullt följer bland annat av den problematik som finns med personer som har koppling till det islamistiska nätverket Muslimska brödraskapet, sitter på dubbla stolar i olika organisationer i det svenska civilsamhället och på det här sättet är med och tar emot bidrag från flera olika håll. Denna problematik har Sameh Egyptson redogjort för i sin uppmärksammade avhandling, som lades fram häromåret.

Denna debatt har Riksrevisionens granskning av den statliga bidragsgivningen till civilsamhället i fokus. En annan granskning, som har beröringspunkter med denna, är den som presenterades i veckan gällande Allmänna arvsfonden och hur bidragsgivningen sker där. Även där blir det tydligt att skattemedel läcker som i ett såll och hamnar i fel fickor när de ska delas ut till organisationer i civilsamhället. Jag menar att det visar att Sverigedemokraterna är rätt ute i civilsamhällespolitiken när Riksrevisionen även i den granskningen presenterar just de förslag som jag nyss redogjort för: en central databas för offentliga bidrag och ett nationellt företrädarregister.

Fru talman! Genom Tidöavtalet sker mycket som är bra när det kommer till civilsamhällespolitiken. Med de förslag som Sverigedemokraterna står bakom och som jag har redogjort för här i dag kan vi nå ännu längre när det gäller att stärka de konstruktiva krafterna i civilsamhället samtidigt som vi stoppar de destruktiva krafterna.

I detta anförande instämde Leonid Yurkovskiy (SD).

Anf. 109 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Jag välkomnar att Riksrevisionen har genomfört denna granskning av bidragsgivningen till

civilsamhället hos ett urval av statliga myndigheter. Som Socialdemokraterna och Miljöpartiet tidigare redogjorde för är det väldigt viktigt att bidragen fördelas på ett effektivt sätt och att det finns en bra uppföljning av den verksamhet som bedrivs med hjälp av de statliga medlen. Det svenska föreningslivet är en angelägenhet för en majoritet av vår befolkning. Runt 6 miljoner är aktiva. Det är en fantastisk siffra.

Det finns ett starkt stöd för att skattemedel ska gå till att stötta till exempel idrott, friluftsliv, organisationer som jobbar med sociala frågor, miljöföreningar och kulturaktiviteter. Det ska vara låga trösklar för den som vill vara ideellt engagerad och lätt att göra rätt när det gäller att söka och redovisa offentliga medel.

Därför ställer jag mig bakom Riksrevisionens slutsats att det är hos myndigheterna det behöver göras ett större arbete för att bygga upp en effektiv bidragsgivning och minimera risker för fusk och dubbel utbetalning för samma verksamhet hos till exempel två olika myndigheter.

Det som sägs i rapporten om svårigheten för föreningar att ens få reda på vilka bidrag som finns att söka är en viktig poäng. Med en samlad databas och ett mer samlat regelverk blir det mer överskådligt och enklare för föreningarna att hitta det bidrag som passar just för deras verksamhet.

Fru talman! Jag vill i det här sammanhanget lyfta fram en mer generell oro kring bidragsgivningen till civilsamhället och regeringsunderlagets syn på det fria föreningslivet. På område efter område gör regeringen och Sverigedemokraterna neddragningar som påverkar människors möjlighet att bilda sig, organisera sig och påverka samhällsdebatten genom att göra sina röster hörda.

Tidöpartierna försämrar tryggheten och rättssäkerheten för människor med utländsk bakgrund och tar samtidigt bort bidragen till de föreningar inom Sios-nätverket som organiserar just den målgruppen. Man har drivit på för ett Nato-medlemskap och en ökad inblandning i internationella konflikter och tar samtidigt bort stödet till fredsorganisationerna. Konsumentorganisationerna förlorar statligt stöd av oklara orsaker. Kanske hänger det ihop med Sverigedemokraternas idé om att konsumentföreningarna är för ideologiska.

Man bedriver en miljöpolitik som ökar de skadliga klimatutsläppen och utmålar samtidigt kritiska miljöorganisationer som hot mot demokratin. Den partipolitiska oppositionen vill man försvaga genom att dra undan mattan för finansiering genom lotterier. Man skär också rejält i studieförbundens bidrag. Det kommer vi att prata mer om i nästa debatt.

Fru talman! Om jag ska försöka hitta något positivt noterar jag att regeringen är beredd att göra flera viktiga insatser för att säkra att bidragen till ideella organisationer inte utnyttjas till annat än det avsedda. Därför passar jag i dag på att skicka med en önskan om att det också kan bli fallet för välfärdsföretagen framöver.

Tyvärr gör regeringen i dag skillnad på olika typer av bidrag beroende på vilken associationsform mottagaren har och tillåter aktiebolag att använda

skattemedel avsedda för till exempel vård och skola till helt andra saker. I det här sammanhanget passar det bra med uttrycket att sila mygg och svälja kameler.

Här i talarstolen hör vi gång på gång högersidan oroa sig för fikakvitton som inte redovisats för den ideella kassören. Men man har inga betänkligheter när det gäller miljonbelopp som delas ut till aktieägare i skolföretag eller vårdbolag. För mig är det viktigt att alla de aktörer som får ett ekonomiskt stöd från staten använder medlen till just det som vi i demokratisk ordning har sagt att pengarna ska gå till.

Fru talman! Slutligen vill jag säga något om de kommande förslagen till nya demokrativillkor för föreningslivet. Från Vänsterpartiet har vi tidigare varit kritiska till delar av de demokrativillkor som presenterades av den förra regeringen. Vi hoppas att vi framöver får ett regelverk som fortsatt kan bygga på en hög grad av tillit, självständighet för civilsamhället och möjligheter för organisationer att få stöd att göra rätt i kombination med noggrann uppföljning från ansvariga myndigheter.

Det ser vi som den rätta vägen fram för att fortsatt ha ett starkt civilsamhälle som kan vara röstbärare för sina medlemmar och som ger människor i vårt land goda möjligheter att bidra med sina idéer och erfarenheter i samhällsdebatten och inför politiskt beslutsfattande. Det starka demokratiska samhället garanteras av alla engagerade människor utanför det här huset. Det är vårt jobb att skapa goda förutsättningar för det engagemanget.

Anf. 110 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det här är egentligen en debatt som handlar om Riksrevisionen och den granskning som man genomfört av den statliga bidragsgivningen. Nu nämnde Vasiliki Tsouplaki själv frågan om partilotterierna. Den har förvisso en koppling till civilsamhället. Jag kan ändå förstå att man på något hörn kan ta in den frågan.

Jag förstår ärligt talat inte riktigt vad Vänsterpartiets oro i den här frågan handlar om. Om den andel av lotterimarknaden som till exempel i dag går till stora maktpartier i stället skulle gå till det svenska civilsamhället, den lokala fotbollsklubben på den mindre orten, ökar det snarare chanserna att de lottköpen går till den typen av civilsamhälle och föreningsliv.

Tycker inte Vänsterpartiet att det vore någonting bra som snarare skulle kunna stärka civilsamhället?

Anf. 111 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Tack, Jonas Andersson, för frågan!

Det är kanske en lite större debatt. Det har nu kommit ett utredningsförslag om partilotterierna där man inte från utredarens sida förordar ett förbud. Jag har sett att där lyfts resonemanget fram att skulle man förbjuda partilotterierna skulle människor kunna köpa andra lotter, och då skulle det gynna resten av föreningslivet.

Den möjligheten finns redan i dag. Man väljer själv vilken typ av lott man vill köpa. Vill jag stödja IOGT-

NTO, vill jag stödja Socialdemokraterna eller vill jag bidra till en annan verksamhet som jag sympatiserar med? Det är upp till svenska folket att bedöma.

Uppenbarligen är det väldigt många människor som vill stödja den folkrörelse som Socialdemokraterna är en del av. Jag tänker att det är en väldigt konstig slutsats att det bara finns ett bestämt antal lotter som människor kan köpa.

Får man inte köpa Socialdemokraternas eller Moderaternas lotter kommer man att köpa de andra föreningarnas lotter. Det håller inte riktigt logiskt, Jonas Andersson.

(Applåder)

(TREDJE VICE TALMANNEN: Som påtalats är det inte den utredningen som ska diskuteras utan Riksrevisionens rapport.)

Anf. 112 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tror nog tvärtom gentemot vad Vasiliki Tsouplaki gör i det här fallet. Människor har begränsade resurser att hålla sig till. Jag tror inte att de vill lägga besparingar på lotter.

När de väl gör det är det självklart att de pengar som gå in här skulle ha kunnat gå till lottköp från andra föreningar i civilsamhället. Jag tror någonstans att Vasiliki Tsouplaki ändå borde förstå det.

Vänsterpartiet gillar annars att tala om att människor har mindre marginaler och mindre att leva på nu, och så är det. Då är väl snarare detta någonting som skulle kunna vara positivt för civilsamhället.

Sedan finns det förstås massor med andra problem kring detta kopplat till hur man har riggat lagstiftningen till sin egen fördel. Man har kunnat sälja lotter på kredit. Man har haft ett väldigt aggressivt sätt att sälja in det på. Man har ringt till utsatta fattigpensionärer och liknande med rent horribla talmanus som man använt sig av när man gjort det.

Jag ser snarare att det är någonting positivt. Det finns ett annat problem när det kommer till politiken för civilsamhället. Vasiliki Tsouplaki oroar sig för att det ska bli mindre pengar över. Jag tror att vi hade varit i ett oändligt mycket bättre läge om Vänsterpartiet hade brytt sig lite mer om att de pengar som betalas ut går till rätt saker.

Det är en fråga som ni inte verkar ha något engagemang för över huvud taget. Det handlar bara om att ha högre budgetposter. Men ni lägger inte skarpa eller bra förslag om att pengarna ska gå till rätt saker. Jag kan bara beklaga detta.

Anf. 113 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag tyckte att jag sa alldeles nyss i talarstolen att jag ställde upp på genomlysningen. Det var jättebra att Riksrevisionen har gjort genomlysningen med de fyra myndigheter som den har kikar på. Det behövs också resurser till framför allt myndigheterna. Man ska inte ålägga föreningslivet en större administrativ börda. Det var det som jag försökte framföra. Jag beklagar om jag var otydlig om det.

Det är väldigt viktigt att vi inte hela tiden ser enskilda avsteg. Jag nämnde att det är 6 miljoner människor som är engagerade i föreningslivet. Det är en väldigt liten andel som utnyttjar systemet och som fuskar på olika sätt.

Då får vi inte rigga ett system som utgår från att sätta dit den lilla gruppen och i det sammanhanget riskera att underminera engagemang och kraft hos alla de andra miljoner människor som är engagerade i civilsamhället. Det är vad jag oroar mig för. Däremot är det jätteviktigt att pengarna går till rätt saker.

När vi nu talar om lotterifrågan tycker jag att det är viktigt att säga att människor ska ha möjlighet att vara med i de organisationer de vill och att stödja de organisationer de vill. Jag antar att de som i dag köper Socialdemokraternas lotter – jag vet inte vilka de är, för de är inte mina medlemmar – i så fall skulle välja andra sätt att stödja partiet genom bidrag på olika sätt.

Jag tycker fortfarande inte att argumentet att man i så fall skulle köpa andra föreningars lotter håller. Om Sverigedemokraterna och Jonas Andersson vill värna civilsamhällets villkor när det gäller att till exempel att få in medel på olika sätt skulle det vara lämpligt att sluta dra ned på de statliga stöd som jag räknade upp. Det handlar om stöd till konsumentorganisationer, etniska organisationer och fredsorganisationer. Det är en rad bidrag som försvinner. Och inte minst drabbas studieförbunden, som blir av med en tredjedel av det statliga stödet. Där försvinner civilsamhällets pengar med den här regeringens och Sverigedemokraternas politik.

Anf. 114 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Stora delar av vårt gemensamma samhälle fungerar och utvecklas tack vare civilsamhället, det vill säga det föreningsliv som är unikt på många sätt. Jämför vi oss med andra länder är det fantastiskt vilket föreningsliv vi har här i Sverige och Norden. Vi ser det inom idrotten, kulturen, friluftslivet, folkbildningen och trossamfundet, för att nämna några.

Här möts människor från olika delar av vårt samhälle på samma villkor. Man utvecklar och bevarar det som är viktigt för hembygden. Enskilt i den lilla föreningen kan det kännas ensamt, men gemensamt är det en enorm kraft och till stor nytta för hela vårt samhälle. Mer än 6 miljoner människor är engagerade inom civilsamhället. Det är en stor del av oss som bor i Sverige, så detta är en angelägenhet för oss.

När det gäller bidragsgivningen till civilsamhället finns det ett åttiotal regleringar och ett fyrtiotal myndigheter som administrerar detta. Det är kanske just detta som gör att det kan bli fel i bidragsgivningen. Det är därför positivt att man har tittat på detta för att rätta till de fel som finns.

I grunden bygger bidragsgivningen på tillit. Det är viktigt att bidrag ges på basis av rätt uppgifter och att pengarna används till det som man har sagt att de ska användas till. Det ska helt enkelt vara ordning och reda. Det tror jag att vi är väldigt överens om i den här kammaren. Kontroller behöver göras. Det lyfter också Riksrevisionen fram. Det är positivt. Men det får inte

ske i en sådan grad att det hämmar utvecklingen eller blir för övermäktigt för föreningslivet, så att föreningen stagnerar i sin utveckling eller verksamheten försvinner.

Trots detta delar jag dock regeringens analys att bidragsgivningen ska vara effektiv och korrekt. Jag ser också fram emot att betänkandet om demokrativillkoren för bidrag till civilsamhället kommer till riksdagen. Det har vi ju väntat på ett tag.

Anf. 115 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Jag skulle vilja börja i en lite annan ända, nämligen med effekterna av den bidragsgivning som ändå fungerar, och börja med ett litet inslag av vad som hände mig häromdagen.

I går kväll vandrade jag från Stockholms central till Cityterminalen för att ta bussen till min övernattningslägenhet. Det var lite lätt kylslaget. Jag fick se en lång, ringlande kö av människor som väntade på att bjudas på mat. Jag förstod att de var hemlösa eller på annat sätt utsatta. Nu fick de en möjlighet att få något att äta. Det är alltid en sorglig syn att se de enorma behov som finns hos människor.

Samtidigt såg jag en skylt där det stod Vid din sida. Det är en organisation som värnar de utsatta och ger hopp. Jag har kollat lite vad det är för organisation. De arbetar specifikt med pensionärer som lever i djup fattigdom.

Jag frågar mig: Hur många är det som lever och bor på Stockholms central? Den siffra jag hör är att det är 300 personer. Jag ser ungefär tio eller tolv personer varje gång jag kommer till centralen, personer som på något sätt signalerar utsatthet. Men det är alltså många fler.

Frälsningsarmén har startat ett arbete med en buss. Målsättningen är att fånga upp personer som lever och bor på Centralen och lyfta dem ur utsattheten och in i ett värdigt liv. Målsättningen var det här året att fånga upp en person i månaden och så att säga rädda den personen ur sin förnedring. Det har nu gått drygt två månader, och Frälsningsarmén ligger nu – om man får använda statistik på det sättet – på fem personer. Det är fem personer som har lämnat Centralen för att få ett meningsfullt liv och en väg framåt, alltså tre fler än vad som var målsättningen. Tänk att fem personer under det här året har lyfts upp ur sin förnedring till en ny start i livet!

Fru talman! Vi debatterar alltså regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport om statlig bidragsgivning till civilsamhället.

Riksrevisionen har granskat statens bidragsgivning till civilsamhället och lämnade sin rapport i april 2023. Det handlar om en granskning av medel som går till civilsamhällets organisationer med engagemang inom bland annat idrott, kultur, friluftsliv, trossamfund, folkbildning och annan verksamhet som bedrivs inom föreningslivet.

Vi kristdemokrater välkomnar Riksrevisionens granskning och instämmer i allt väsentligt i de iakttagelser som de gör. Det gäller bland annat att en utökad kontroll är nödvändig för att den statliga bidragsgivningen till civilsamhället ska vara effektiv och korrekt. Statliga medel ska gå endast till den verksamhet som har rätt att få stöd, inte minst för att upprätthålla förtroendet för systemet. Det är också viktigt att bidrag inte går till verksamhet som strider mot grundläggande värderingar i samhället.

I Sverige är, som vi har hört i debatten här, mer än 6 miljoner människor engagerade på något sätt i civilsamhället. Det var några av dem som jag mötte i går kväll. Det kan handla om att vara ledare i den lokala scoutkåren, sjunga i kör, spela fotboll eller vara aktiv i en kyrkas soppluncher för hemlösa. Det är så många volontärer, frivilliga, som ställer upp och får det här samhället att fungera. Det är helt fantastiskt! Vi kristdemokrater ser det som både naturligt och självklart att staten är med och stöttar dessa civila aktörer, så att vi har ett starkt civilsamhälle.

En av politikens viktigaste uppgifter är att värna dessa frivilliga sammanslutningars oberoende, att stärka dem och förenkla deras verksamhet. Kristdemokraterna är den politiska röst som tydligast har agerat för ett starkt civilsamhälle.

Vi ser det samtidigt som viktigt att Riksrevisionen granskar just medel och bidrag som går till civilsamhället. För att säkerställa korrekta utbetalningar gav regeringen i december 2022 Statskontoret i uppdrag att kartlägga och analysera arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar av statliga stöd till civilsamhället. Detta redovisades i december 2023.

För regeringen och Kristdemokraterna är det mycket viktigt med en fungerande kontrollverksamhet. Statskontoret redovisade bland annat tre generella förbättringsområden i arbetet för korrekta utbetalningar: Det handlar om strategiskt riskanalysarbete – att organisationerna behöver arbeta bättre med att följa upp och analysera sin bidragsgivning. Det handlar om att göra systematiska och riskbaserade kontroller. Det handlar om att förbättra sina systemstöd.

Men vi vill också trycka på tilliten. Civilsamhället gör ett stort och ovärderligt arbete med sina sociala och humanitära insatser men också för att stärka demokratin. Därför behöver staten lita på dessa organisationer samtidigt som man inte får vara naiv inför riskerna och dem som vill utnyttja systemet.

Riksrevisionen har rekommenderat regeringen att ge bidragsgivande myndigheter i uppdrag att stärka sin kontroll. Vi instämmer i det. Det är också viktigt att en ökad kontroll inte medför onödig administration för organisationerna. Det har redan framförts här av både Socialdemokrater och Miljöpartiet. Vi är alltså överens om det. Det ska vara ökad kontroll men inte mer administration.

Den ökade kontrollen ska heller inte hindra organisationerna att verka självständigt, menar vi. MUCF, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, har som Riksrevisionen noterat vidtagit åtgärder för att

utveckla kontrollverksamheten när det gäller bidragsgivning. Vi fortsätter att ha en dialog med myndigheter om den skärpta kontrollen.

Avslutningsvis bereds för närvarande betänkandet *Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället* – flera här har varit inne på demokrativillkoren – och betänkandet *Rätt mottagare – Granskning och integritet*, där ett flertal av de iakttagelser som Riksrevisionen gjort återfinns. Regeringen avser att återkomma när det gäller demokrativillkoren.

Anf. 116 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Tack, Roland Utbult, för anförandet och för ett väldigt fint och målande exempel på den enorma betydelse civilsamhället har för människor, inte minst utsatta ensamma människor, runt om i vårt land! Jag uppskattar att ledamoten lyfter civilsamhällets värde på det sättet.

Jag vet också efter tidigare debatter i denna kammare att Kristdemokraterna värnar ett starkt civilsamhälle. Jag vill ta fasta på det som står i regeringens skrivelse om vikten av ett starkt och oberoende civilsamhälle och att en ändamålsenlig och effektiv kontroll inte ska innebära en utökad administrativ börda för civilsamhället.

Jag ska ställa min fråga till Roland Utbult, som företräder Kristdemokraterna, som innehar ministerposten när det gäller civilsamhällespolitiken.

Som ledamoten sa jobbar man nu med demokrativillkoren. Man förbereder en proposition till riksdagen. I den proposition som förra gången lämnades över till kammaren fanns det förslag som civilsamhället reagerade på och som riskerade att innebära en utökad administrativ börda och en svårillämpbarhet för civilsamhället.

Då är min fråga till Roland Utbult: Är detta något som regeringen har omhändertagit i fråga om den kommande propositionen, och kan ledamoten garantera att de förslag man planerar att lägga fram inte innebär en utökad administrativ börda för civilsamhället?

Anf. 117 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag kan inte förutsäga exakt vad som kommer. Det som ledamoten nämnde stämmer. Regeringen har framfört att det ska vara en ökad kontroll men inte någon tyngre administration.

Vi får se detta i ett större perspektiv, tycker jag, när det gäller demokrativillkoren. Att man återkallade det förslag som fanns menar jag beror på att man såg brister. Ledamoten säger också att det fanns en del tveksamheter.

Det som jag hör minister Forssmed tala om är att man vill möta civilsamhällesorganisationerna så att man får ett bra underlag för demokrativillkoren och kan förbättra dem. Man såg nämligen brister i det som fanns.

Jag tror att ledamoten kanske är mer skickad att beskriva det negativa i det förra förslaget eftersom jag tror att ledamoten kanske var inblandad på något vis. Men oavsett det är tanken från regeringen att man ska

skapa ett bra underlag, så att det fungerar. Jag förstår att det kommer att ta tid. Jag kan också vara lite otålig i mötet med ministern, men att det tar tid betyder att det kommer att gå igenom grundligt.

Anf. 118 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Tack, Roland Utbult, för svaret! Nej, den propositionen lades fram av den S-regering som tillträdde efter att Miljöpartiet hade lämnat regeringen.

Det är viktigt att denna fråga bevakas, och jag hör att det är något som Kristdemokraterna verkar för. Jag hoppas att man då har framgång i dialogen med sina samarbetspartier på Tidösidan.

Jag vill komma till en annan fråga också. Det har varit uppe i debatten att det har skett ett antal väldigt bekymmersamma neddragningar i stödet till civilsamhället på olika håll i statsbudgeten under de senaste åren. Folkbildningen har fått se sina anslag nedskurna med en tredjedel. Det handlar om stödet till fredsorganisationer, konsumentföreningar och etniska föreningar och även om biståndet, naturligtvis. Detta sker i ett läge där behovet av insatser från civilsamhället är större än någonsin.

Ledamoten själv tar upp den stora utsatthet som finns hos människor. Vi har ofrivillig ensamhet. Vi har barn och unga som rör sig för lite. Vi har ett kulturliv i hela landet som utarmas. Att i det läget göra dessa nedskärningar tycker jag naturligtvis är förskräckligt.

Jag har i denna kammare hört att vissa partier, inte ledamotens parti men andra partier, använder sig av den här typen av granskningar från Riksrevisionen och andra för att motivera neddragningarna. Det kan göra mig väldigt bekymrad och ledsen i ett läge där vi som sagt är i större behov än någonsin av ett starkt civilsamhälle för en växande befolkning.

Jag delar uppfattningen om de förslag som regeringen nu väljer att gå vidare med om hur vi ska skärpa kontrollen och uppföljningen. Det är viktigt att vi har ett robust system, men jag vill inte se att man använder dessa rapporter som ett skäl att göra neddragningar. Kan ledamoten lova att Kristdemokraterna kommer att verka mot den typen av neddragningar på civilsamhället framåt?

Anf. 119 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna är ett djupt demokratiskt parti. Vi värnar demokratin, och vi vet att civilsamhället är oerhört viktigt för att behålla demokratin och för att stärka demokratin. Jag hoppas att det inte råder någon tvekan om det.

När det gäller bidrag och finansiering måste vi tyvärr tala om prioriteringar – det är så. Varje gång detta kommer upp önskar man att man hade mer pengar till både höger och vänster, som man skulle kunna dela ut. Men vi har inte det. Då får man prioritera. Vad är det som är allra viktigast i vårt samhälle just nu?

När det gäller studieförbunden har vi försökt förklara för dem att det är väldigt prioriterat med sjukvården. Vi prioriterar rättsområdet, inte minst försvaret med tanke på det som händer, de äldres situation och

så vidare. De prioriteringarna gör regeringen. Jag stöder detta, för när det gäller sjukvården måste vi försöka få fler vårdplatser, färre köer och färre människor i kö.

Mitt svar är att folkbildningen i det stora hela faktiskt får över 4 miljarder totalt – folkhögskolorna och studieförbunden. Det är mycket pengar. Folkbildningsrådet har också sagt att de pengar som studieförbunden får egentligen ska räcka för att de ska klara av situationen eftersom den är ganska solid.

Anf. 120 CARL NORDBLOM (M):

Fru talman! Jag och Moderaterna välkomnar precis som regeringen Riksrevisionens granskning och instämmer i dess innehåll. Det är problematiskt att det finns och har funnits så stora brister i bidragsgivningen till civilsamhället. Den tidigare inställningen att givandet skulle grunda sig enbart i tillit känns så här i efterhand lite naiv.

Tillit är såklart något fint och bra, men när det handlar om busschaufförens, sjuksköterskans, egenföretagarens eller lärarens skattepengar föredrar jag nog hellre noggrannhet och kontroll. För det är precis vad det här handlar om. Hårt arbetande löntagare i Sverige har en hög grad av vilja att betala skatt. Detta är bra, men det måste också värnas. Det måste värnas genom att skattepengarna behandlas effektivt med respekt och går till de ändamål som de är tänkta att gå till.

Fru talman! Tyvärr visar flertalet granskningar och rapporter, inte minst den som vi debatterar här i dag, att så inte är fallet. Positivt är dock, tycker jag, att nästan alla riksdagens partier vill gå åt samma håll för få bukt med de här problemen.

Moderaterna och regeringen ser positivt på de förslag till åtgärder som Riksrevisionen lyfter fram i sin rapport: en central databas, nationella stödfunktioner för att förhindra missbruk och extremism, att ge uppdrag till bidragsgivande myndigheter att utveckla och stärka sin kontroll samt att ge uppdrag till bidragsgivande myndigheter att förbättra bidragsmottagarnas möjligheter att leva upp till bidragskraven.

Vissa av förslagen måste utredas och analyseras medan andra åtgärder redan är igång. Bland annat kan vi i budgetpropositionen läsa att Brottsförebyggande rådet har fått medel för att inrätta en central stödfunktion för att förhindra att pengar går till extremism eller kriminella rörelser.

Utöver detta har även två av de granskande myndigheterna fått i uppdrag av regeringen att stärka kontrollen i utbetalningarna och att öka möjligheten för mottagarna att leva upp till kraven. Regeringen bearbetar dessutom nu även de förslag som har inkommit från Statskontoret till följd av rapporten *Korrekt utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer*. Regeringen har även meddelat att propositionen med nya demokrativillkor presenteras inom en snar framtid.

Regeringen driver och kommer fortsätta att driva ökad noggrannhet och kontroll inom bidragsgivningen. Det är även positivt att det, med reservation för vissa meningsskiljaktigheter, finns en stor samsyn hos

alla partier i de här frågorna och om hur vi arbetar framåt för att få bukt med dessa problem.

Anf. 121 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Carl Nordblom för anförandet. Jag tycker att det är viktigt att ställa samma fråga till Moderaterna som en annan ledamot fick här tidigare. Det pratas mycket om kontroll och om insyn. Vi socialdemokrater efterfrågar samma sak på det här området för att värna civilsamhället. Men jag undrar: Har Moderaterna samma inställning till kontroll och behovet av kontroll på andra områden utöver civilsamhället, eller menar ni att civilsamhället är det enda problematiska området och sektorn som vi har och som behöver den här särskilda kontrollen?

Inom välfärden, där det finns företag som utnyttjar skattemedlen, ser ni inga problem. De hårt arbetande, som Carl Nordblom själv refererade till, ser att deras skattemedel försvinner till tvivelaktiga företag utomlands och till extremism genom att skolväsendet utnyttjas och så vidare. Är civilsamhället särskilt drabbat, menar Carl Nordblom och Moderaterna?

Anf. 122 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Azadeh Rojhan för frågan. Varje förslösad skattekrona är en stöld från folket. Så är det inom alla områden i samhället.

Vad gäller de exempel som ledamoten lyfter fram delar jag ledamotens uppfattning i de frågorna. Regeringen har bland annat infört en utbetalningsmyndighet just för att få bukt med de problem som finns inom välfärdsbrottsligheten.

Det är för civilsamhällets skull, vilket jag tror att ledamoten sa, som vi måste öka noggrannheten och kontrollen och sätta dit de få individer och organisationer i civilsamhället som inte sköter sig. Det är få dåliga exempel, men de skapar bristande förtroende för civilsamhället i stort. Så vill i alla fall inte jag ha det.

Anf. 123 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Då undrar jag: Varför är inte demokrativillkoren på plats? När vi har ett färdigt förslag som kan träda i kraft och bli lagstiftning, varför drar man då tillbaka det? I dag står vi utan de riktlinjer och ramar som hade behövts för att få bukt med de problem som vi ser inom civilsamhället.

Jag hoppas att vi någon dag står här och diskuterar förslag från den M-ledda regeringen där man går fram med förslag som också reglerar fusk inom välfärdssektorn, att vi ser att man är lika hård mot de aktörer inom välfärdssektorn som utnyttjar skolväsendet och vårdväsendet – kriminella som får möjlighet att tvätta sina pengar genom denna verksamhet som vi annars ska lita på och där svenska skattemedel ska användas för rätt syfte.

Anf. 124 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Jag välkomnar verkligen Socialdemokraternas engagemang i dessa frågor.

Demokrativillkoren tror jag att jag och Azadeh Rojhan stod här och diskuterade för ungefär ett år sedan.

De demokrativillkor som den förra S-regeringen lade fram en månad före valet 2022 var ju – som vi hörde av tidigare debattörer – inte förankrade i civilsamhället. De var inte förankrade i riksdagen tillräckligt för att ens få majoritet och kunna gå igenom.

Fru talman! Jag tycker att det är bra att den här regeringen tog tillbaka demokrativillkoren som låg på bordet. De omarbetas noggrant så att de både har en förankring i samhället och i civilsamhället och stöd här i riksdagen där de ska röstas igenom.

Liksom Azadeh Rojhan ser jag väldigt mycket fram emot att dessa demokrativillkor kommer på plats så att de kan börja verka, för vi ser båda två problemen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

§ 13 Folkbildning

Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU4
Folkbildning
föredrogs.

Anf. 125 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Fru talman! Nu är det dags för debatt om folkbildning. Det kan inte vara nog med debatt om folkbildning i den här kammaren, för det är ett otroligt viktigt ämne som påverkar oss alla.

Jag ska göra en liten utveckling som ändå har att göra med ämnet. Om man tittar på klockan nu ser man att det är ungefär 12 eller 13 minuter kvar tills Sverige är medlem i Nato. Det är verkligen en historisk händelse, och det finns all anledning att framöver diskutera och titta på hur vår roll kan vara den mest konstruktiva och kloka i Nato och hur det kan påverka vår roll i världen på så bra sätt som möjligt.

Vita huset har i dag uttryckt i ett pressmeddelande att de välkomnar Sverige i Nato. Man säger att Sverige är en stark demokrati med en stark militär som delar våra värderingar och visioner för världen. Man säger alltså att Sverige är en stark demokrati. Det är det första man skriver, och det är därför det är så viktigt för USA att vi blir medlemmar i Nato. Att vi är en stark demokrati i Nato menar man är viktigt eftersom det är demokrati och demokratiska värderingar som det bygger på.

Hade man haft en stark demokrati i Ryssland hade anfallskriget mot Ukraina förmodligen aldrig skett. Hade man haft en stark demokrati där hade vi förmodligen haft ett nära samarbete med Ryssland i dag, som man haft tidigare. Demokratien hade varit på väg framåt, och man hade förmodligen haft ett blomstrande samhälle på många sätt.

Det är demokrati som vi här i Sverige vill ska finnas överallt. Vi vill att alla människor ska ha rätten över sina liv och att alla mänskliga rättigheter ska uppfyllas.

Demokrati bygger på civilsamhället. Vi har pratat om det tidigare här i kammaren. Hade Ryssland haft ett civilsamhälle vart namnet – i dag har man ett civilsamhälle vars representanter lever gömda eller är fängslade eller förföljda – hade det också varit en demokrati. Ett civilsamhälle är förutsättningen för demokrati. Det visar all forskning i världen, och det visar också FN och andra som tittar på demokrati och mänskliga rättigheter. Det är civilsamhället, det vill säga föreningslivet och NGO:er, non-governmental organisations, som bygger demokrati.

Jag har själv varit och jobbat för att bygga demokrati genom civilsamhälle och inte minst folkbildning i Ukraina men även i Ryssland.

När jag var i Ryssland för fyra år sedan – jag sökte mig till Ryssland för att jobba med just civilsamhällesuppbyggnad och svenskt demokratibistånd – var det bland annat folkbildning man jobbade hårt med. Det finns så många eldsjälarna i alla länder i världen, inklusive Ryssland, som törstar efter demokrati och ett starkt civilsamhälle.

Jag har som sagt också varit i Ukraina och jobbat med de här frågorna. Just civilsamhället och demokratin hänger ihop. Det finns ingen demokrati om det inte finns ett civilsamhälle.

Då kommer vi tillbaka till det som USA säger – att det är väldigt bra att Sverige nu är med i Nato, för Sverige är en stark demokrati.

Civilsamhällets livsluft är folkbildningen. Den är energin och kraften i civilsamhället; det är den som gör att civilsamhället kan leva så att man kan bilda sig och utvecklas. Det är pengarna som kommer in där som gör att civilsamhället kan bli starkt. Utan folkbildning kommer det inte att finnas ett civilsamhälle.

Därför bekymrar det mig väldigt mycket att den här regeringen har föreslagit en nedskärning av svensk folkbildning med en tredjedel – en tredjedel av studieförbundens verksamhet, och studieförbunden är på något sätt ryggraden i folkbildningen ihop med folkhögskolorna, som också har det svårt. Folkhögskolorna och studieförbunden har tagit mycket stryk av nedskärningen med en tredjedel. Det innebär alltså att man försvagar svensk demokrati med uppemot en tredjedel.

Brinner man för svensk demokrati som parti eller som ledamot här i riksdagen är det för mig helt otroligt att man skär ned och försvagar svensk demokrati, framför allt i dessa tider. När vi ser hur diktaturer runt om i världen stärker sig och hur fake news blir starkare och starkare måste vi stärka demokratin och civilsamhället, och då är grunden folkbildningen.

Nu när vi snart är med i Nato – nu är det väl bara sju åtta minuter kvar – måste vi alla inse att det här är på riktigt. Vi måste värna folkbildningen i Sverige. Vi måste värna studieförbunden, och vi måste värna folkhögskolorna.

Jag har massor av papper här med alla möjliga konsekvenser av nedskärningen på folkbildningen som den här regeringen har gjort.

Jag ska börja med att läsa upp ett exempel som kommer från Wendela. Hon är cirkelledare för

Synskadades Riksförbund och har olika cirklar för synskadade. Så här skriver hon om nedskärningarna:

”Synskadades riksförbund (SRF) har en bra verksamhet med många bra studiecirklar. Jag själv både deltar i och leder studiecirklar. De cirkarna jag håller i är mindfulness, som jag började leda hösten 2022, samt iPhonecirkel som jag ledde nu på hösten. Jag älskar att hjälpa andra och att bidra till att andra mår bra.

Studiecirkarna är viktiga, framförallt för oss som också är synskadade och därmed mer begränsade i vad vi kan göra och har svårare att hitta till nya ställen. Genom cirkarna får vi möjlighet att lära oss nya och viktiga saker samt träffa och umgås med nya och gamla vänner, vilket är viktigt för den sociala och psykiska hälsan.

Regeringens nerskärning till studieförbunden skulle innebära att vi inte kan ha lika många cirklar och att deltagaravgifterna skulle behöva bli mycket högre. Det skulle i sin tur göra att färre människor har råd att delta. Det kommer leda till att många cirklar måste läggas ner, folk blir mer ensamma och isolerade och förlorar ett viktigt sammanhang som ger en trygghet och ett socialt umgänge.”

Det här är bara ett av myriader exempel på hur fantastisk verksamhet runt om i Sverige nu slås sönder – en tredjedel av studieförbundens verksamhet.

Det är redan ett av Sveriges tio centrala studieförbund som har lagt ned sin verksamhet. Man skulle behöva säga upp över 40 procent av sin personal och insåg att det inte var möjligt att ha kvar verksamheten. Man fick helt enkelt lägga ned.

Det är konsekvensen av den här regeringens politik. Det är konsekvensen för svensk demokrati. Det är konsekvensen för oerhört många människor och för det sociala kittet som håller ihop det här landet.

Det finns så mycket bra som studieförbunden gör. Jag har så många exempel; jag vet inte riktigt var jag ska börja. Men det finns mycket att läsa i medierna.

Det har kommit in många rapporter nu i början av 2024 från runt om i landet.

Gefle Dagblad berättar att Studieförbundet Vuxenskolan nu lämnar sitt musikhus i Gävle. Pengarna räcker inte längre till. Man kan läsa att musikhuset i Luleå lägger ned. Studieförbundets musikhus i Falun bommar också igen sina dörrar.

Man kan läsa om PRO i Kalix, där man också får lägga ned. Man har haft otroligt viktiga aktiviteter på särskilda boenden. Bland annat har man haft sittdans för äldre, en av få saker som får äldre att röra sig och hålla igång och träffas. Det läggs ned på grund av det här.

Framför allt beskriver medierna att det är på landsbygden som nedskärningen av folkbildningen slår som hårdast.

Jag har läst om Elisabet, Karin och Monica i Jämtland, som i årtionden haft en vävningsverksamhet för kvinnor. De tvingas nu lägga ned verksamheten, som har kunnat hjälpa människor ur ofrivillig ensamhet.

Jag har läst om Mohammed som är pensionär och Fartun som är en kvinna mitt i livet. De är också aktiva

i Jämtland, i Torvalla i Östersund där man har många aktiviteter för nyanlända. Den fantastiska mötesplats de har läggs också ned, och lokalen sägs upp på grund av nedskärningen.

Det finns så många saker som man skulle kunna berätta om här. Några skriver till mig från Jämtland och berättar om det som håller på att hända, om alla nedläggningar runt om på orter och i stadsdelar. Man menar att det här är en typ av kollektiv bestraffning. Det har skett fusk på några ställen runt om i landet, och nu bidrar man med kollektiv bestraffning från regeringens sida.

Kollektiv bestraffning är något som jag trodde att vi hade lagt bakom oss i dessa tider. Det är 2024, och det här är ett modernt samhälle. Vi betar oss civiliserat mot varandra.

Om vi gjorde likadant med riksdagspartierna och riksdagsledamöterna skulle vi titta på ledamöter som haft dubbla boenden och gjort fel i sin redovisning eller sysslat med förskingring, vilket har skett i en del partier här. Kollektiv bestraffning skulle i så fall innebära att alla ledamöter i de partierna skulle få avgå. Så gör vi inte heller. Den som gjort fel får göra rätt, och det får råda bot.

Det finns som sagt väldigt mycket att säga. Ett fantastiskt positivt exempel på just folkbildning är från Uppsala län. Där har man haft uppsökande arbete för ukrainska flyktingar. Man har satt igång studiecirklar för att de ska få jobb. Man fick ihop 50 deltagare, och av dem har 35 nu fått sysselsättning, någon typ av jobb, eller kunnat fortsätta sina studier tack vare de här studiecirkelarna.

Det finns exempel efter exempel på människor med funktionsnedsättning som kommer i verksamhet och på unga och gamla som möts runt om i landet. Man träffas i förorter och på landsbygden och i epadunket i epatrakter och bildar sig tillsammans. Man bygger Sverige starkt. Man har studiecirklar i demokrati. Man jobbar nu med hur Sverige ska kunna bli mycket mer motståndskraftigt i framtiden mot påverkan till exempel från Ryssland men också från fake news och mycket annat.

Jag skulle vilja säga att folkbildningen på många sätt är det som binder ihop vårt land. Det är folkbildningen som gör att jag kan bli lite extra stolt över Sverige, så det är med sorg jag ser att den här regeringen skär ned på folkbildningen och att man inte bryr sig om folkbildningen. Ibland säger man här i talarstolen att folkbildning är viktigt, men när det kommer till kritan lägger man ned verksamhet efter verksamhet.

Jag hoppas att vi här inne kan påverka varandra på ett positivt sätt, precis som man gör i folkbildningen – att vi kan prata om dessa saker och att man kan förändra sin syn. Jag hoppas att regeringen kanske inte gör samma nedskärningar i år som förra året utan kanske till och med river upp den nedskärning man gjorde då, kommer tillbaka med de pengarna och prioriterar folkbildning och svensk demokrati. Det är min önskan och min förhoppning.

Jag önskar såklart också att vi får ett så stort stöd som möjligt för det vi har skrivit. Vi har skrivit väldigt mycket bra om detta från Socialdemokraternas sida. Vi har ett särskilt yttrande om dessa frågor, och vi står bakom det. Jag önskar också att vi får en bra debatt om detta.

(Applåder)

Anf. 126 AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Folkbildningen genom studieförbund och folkhögskolor har oerhört stor betydelse för vårt land – för bildningen, för kulturen och för demokratins framväxt och upprätthållande.

Den ideella och professionella folkbildningen når 1 miljon människor i Sverige årligen. Den finns i varje svensk kommun, och på en del platser i vårt land är studieförbundens lokaler den kanske enda samlingsplatsen som finns för kommunens medborgare och föreningsliv. Folkbildningen är en grundpelare i den demokratiska kulturpolitiken, och centralt är att människans fria och frivilliga organisering och bildning tar plats och ges utrymme.

Fru talman! Vi har debatterat folkbildningen i denna kammare tidigare, i anslutning till budgetdebatten. De drakoniska nedskärningarna på folkbildningen – nära en tredjedel av statliga stödet, utspritt över tre år – ser vi nu effekterna av. Magnus Manhammar gav ett antal exempel här före mig, och jag kan fylla på: Kulturens Bildningsverksamhet, ett av de studieförbund vi har i Sverige, har lagt ned sin verksamhet.

Det är djupt bekymrade företrädare för studieförbund från hela vårt land som kontaktar mig. Jag har träffat dem i Härnösand, i Linköping, i Uppsala och i Malmö. De tvingas säga upp personal, de tvingas säga upp lokaler och de tvingas banta verksamhet. De lever i stor osäkerhet och framför allt i en känsla av att kanske kunna hålla ut i ett år men att det verkligen kommer att synas år två och tre.

Det är inte de studieförbund och verksamheter som nu drabbas av regeringens neddragningar som fuskar, herr talman. Det är inte dem man vill komma åt när man pratar om att skärpa demokrativillkoren och inskräpa reglerna hos dem som nyttjar systemen, utan detta är hårt kämpande människor som engagerar sig för bildning och människor runt om i vårt land. Det är sorgligt att se dessa konsekvenser nu.

Herr talman! Det är också så att hela kulturens ekosystem påverkas när folkbildningen skakar i sina grundvalar. Biblioteken har larmat om att neddragningarna på studieförbunden påverkar deras förutsättningar att hålla programverksamhet, till exempel författarsamtal. Tommy Bildström, som är bibliotekschef i Nordmaling i Västerbotten, konstaterar att samarbetet mellan studieförbund och folkbibliotek har varit helt centralt inte minst för att nå fram med program för äldre. Nu tvingas man upphöra med det.

Herr talman! Miljöpartiet värnar folkbildningens frihet och självständighet. Vi ser ett behov av att stödmodellen till studieförbunden utvecklas. Vi har bejakat det. Fusk och oegentligheter ska självklart inte

förekomma, och jag välkomnar studieförbundens eget utvecklingsarbete på detta område. Vi vet att nya förändringar trädde i kraft vid årsskiftet. Detta sker samtidigt som den stora folkbildningsutredning pågår som kommer att presentera sina förslag i sommar, med vägval inför framtiden gällande styrning och uppföljning av det statliga stödet till folkbildningen.

Redan när vi debatterade detta i budgetprocessen uttryckte jag att jag är djupt kritisk till att regeringen inte väntar med de stora slagen mot folkbildningen tills man har ett helhetsstöd på plats. I budgeten valde man att dela upp det statliga stödet till studieförbunden respektive folkhögskolorna, och detta gjordes innan man hade helhetsbilden – med folkbildningsutredningen och dess förslag – klar för sig. Att genomföra dessa förändringar, det vill säga göra kraftiga nedskärningar i budgeten, samtidigt som studieförbunden själva lägger om sitt arbete och samtidigt som man inte vet vad framtiden bär med sig i form av den stora utredning som kommer sätter självklart hela Folkbildningsverige i ett väldigt osäkert och bekymmersamt läge.

Herr talman! I anslutning till budgetdebatten och budgetpropositionen gjorde Miljöpartiet några yrkanden i motioner som behandlas i detta betänkande. Vi menar att regeringen borde återkomma till riksdagen med ett samlat förslag för styrning och uppföljning av folkbildningen och inte genomföra det som lades fram i och med hanteringen av budgeten. Vi menar också att regeringen skyndsamt bör återkomma med en konsekvensanalys av dessa stora neddragningar.

Jag menar att detta är helt centralt, herr talman. När jag lyssnar på företrädare för regeringspartierna hör jag att de använder vitt skilda argument för varför neddragningen görs. Vissa talar om att det är nödvändigt och handlar om ekonomiska prioriteringar medan andra verkar drivas av en ideologisk glädje över att få drämma till studieförbunden. De verkar ha långtat efter det under lång tid.

Som folkbildningsvän gör detta mig naturligtvis väldigt bekymrad, inte minst när vi ser konsekvenserna för kulturlivet i hela landet – ett politikområde som vi har hört många företrädare för samtliga partier tala sig varma för. Nu stänger replokaler, och kulturhus tvingas lägga ned. Viktig verksamhet ställs in. Det kan väl inte vara dessa konsekvenser regeringen ville se?

Herr talman! I dag lyckas folkbildningen nå väldigt många, men vi ska också komma ihåg att många står utanför. Inte minst folkhögskolorna har en oerhört viktig roll i att nå ut till alla dem som behöver en allmän kurs – som kanske behöver komma vidare efter en grundskoletid som inte har fungerat eller en gymnasietid som av olika skäl inte har gått att få till i det ordinarie skolväsendet. Att ha en grundskoleutbildning och gymnasiebehörighet är i många fall nödvändigt i vår tid, både för att kunna få jobb och för att kunna plugga vidare, och att få en andra chans genom folkhögskolorna är en möjlighet jag vill ge många fler unga människor i vårt land.

Här vet vi att de ekonomiska nedskärningarna såklart har betydelse, herr talman, men jag tror också

att det är centralt att prata om hur vi kan vidareutveckla folkbildningens – och i det här fallet folkhögskolornas – centrala roll framåt. Vad finns det för utvecklingsidéer här i kammaren för hur vi kan stärka folkhögskolorna i arbetet med att nå ut till fler personer som är i behov av att komma vidare med både sin bildning och sin utbildning genom den unika pedagogik som folkhögskolorna står för?

Vi har ett förslag och ett yrkande som behandlas i detta betänkande och som syftar till att folkhögskolorna ska ta en tydligare och starkare roll när det gäller just att nå ut till fler och inte minst att genomföra det samhällsintroduktionsuppdrag som är så viktigt för nyanlända. Här vet vi att folkhögskolorna spelar en väldigt viktig roll, och jag tror att de skulle kunna spela en ännu större roll framåt om de gavs kraften och förutsättningen.

Avslutningsvis, herr talman: Bildning – att vi lär tillsammans och möts över gränser – är av största betydelse för vår demokrati. Jag vill se mer bildning i vårt samhälle, inte mindre, och jag ser fram emot den fortsatta debatten.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

Anf. 127 JONAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi kulturutskottets betänkande om folkbildning här i kammaren. Under mina år i riksdagen har jag åtskilliga gånger stått i den här talarstolen för att prata just om folkbildningsfrågor. Och jag gör det gärna igen, för en fungerande folkbildningspolitik är naturligtvis viktig för Sverige.

Jag är övertygad om att alla partier i grunden vill att studieförbunden och folkhögskolorna ges förutsättningar att vara den positiva kraft vi önskar i stället för att vara ett politikområde som överskuggas av allvarliga problem. Folkbildningsfrågor, och då särskilt frågan om studieförbunden, fick stor uppmärksamhet redan i vår utgiftsområdesdebatt i slutet av förra året. Därför kan den debatt vi ska ha i dag på sätt och vis kännas som rond två i samma match.

Herr talman! I februari deltog jag och andra ledamöter i kulturutskottet i Folk och Kultur i Eskilstuna – Sveriges största kulturpolitiska konvent. Där deltog jag i ett panelsamtal tillsammans med företrädare för de övriga Tidöpartierna. Jag tyckte att det var ett bra samtal, där också företrädare för studieförbunden deltog. Det blev ett bra samtal om folkbildningen i allmänhet och om det sänkta anslaget för studieförbunden i statsbudgeten i synnerhet.

Som rubrik för panelsamtalet hade man dock satt ”Hotet mot folkbildningen”. Jag reagerade en del på det. Från vänsterkanten i svensk politik får vi ofta höra att just den politik som SD och regeringspartierna driver med avstamp i Tidöavtalet skulle vara hotet mot folkbildningen. Vissa vänsterdebattörer antyder närmast att vårt demokratiska statsskick skulle vara i fara för att budgetanslaget justeras nedåt. Det är enligt min uppfattning en typ av fånerier och politisk teater.

Herr talman! Om vi ska använda oss av så starka begrepp som hot – låt oss då tala om vad som är det

riktiga hotet mot folkbildningen. Studieförbunden och rapporteringen kring dem har i årtal präglats av att statsbidraget, alltså skattebetalarnas pengar, går till allt annat än det ska – och detta i enormt stor skala. En extremt naiv och slapp syn på kravställande, kontroll och uppföljning har lett fram till att skattepengar läcker till höger och vänster.

En betydande del av problemet beror på hur systemet med studiecirkeltimmar är uppbyggt, med för mycket fokus på kvantitet i stället för på kvalitet. Riksrevisionens granskning av studieförbunden, som lades fram hösten 2022, kom fram till att det saknades underlag för utbetalning i nästan 44 procent av de 370 evenemang som man granskade – alltså i nästan hälften av fallen. Det här är ett hot mot folkbildningen och mot hur allmänheten ser på skattefinansieringen av den.

Hotet mot studieförbunden och folkbildningen kommer inte bara från fusk och fiffel. Islamister och gängkriminella har även infiltrerat folkbildningen på sina håll. Studieförbundet Ibn Rushd har till synes under lång tid prenumererat på islamistiska inslag i sin verksamhet. Det senaste fallet, som har fått mycket uppmärksamhet, är från december häromåret. Det handlar om att man har påkommit sig att ha undervisat barn om sharialagar och därför tvingas betala tillbaka statsbidrag.

Att gängkriminella har tagit sig in i delar av studieförbunden blev särskilt tydligt i fallet med ABF i Botkyrka, där man hade gängkriminella arbetande på sina fritidsgårdar, som också var fyllda med vapen och narkotika. Det här är ett riktigt hot mot folkbildningen och hur allmänheten ser på finansieringen av den.

Om tidigare rödgröna regeringar under åtta år hade gjort sitt jobb skulle inte det här hotet mot folkbildningen ha funnits. Det höga tonläget från de rödgröna partierna syftar till att flytta fokus från det egna ansvaret. Man lägger ut dimridåer om folkbildningen.

Herr talman! Tidöpartierna lägger den här mandatperioden mycket tid och energi på att städa upp i det studieförbundskaos som de rödgröna lämnade efter sig. Det är en otacksam uppgift, men den är viktig. Vi ska se till att göra det här jobbet.

Vi gör det genom skärpta riktlinjer till Folkbildningsrådet med fokus på kontroll och uppföljning. Vi gör det genom att vi tar kontroll över vad statsbidraget till folkbildningen går till genom att studieförbunden och folkhögskolorna får var sitt eget anslag i statsbudgeten i stället för ett gemensamt, inför den sänkning som har genomförts av anslaget till studieförbunden och det tillskott som har kommit folkhögskolorna till del.

Vi gör det genom tilläggsdirektiv till den pågående folkbildningsutredningen, där förslag ska läggas fram om att bland annat frånta Folkbildningsrådet ansvaret att fördela statsbidrag, så att det i stället överförs till en riktig myndighet.

Detta är ett urval, och mer är på gång från Tidöpartierna. Det var inte vi som orsakade det påstådda hotet

mot folkbildningen, men det är vi som får städa upp i den röra som de rödgröna lämnade efter sig.

Anf. 128 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Herr talman! Vi hör Sverigedemokraterna säga från talarstolen att det är en typ av politisk teater när alla eldsjälarna runt om i Sverige nu beskriver nedskärningarna av folkbildningen som ett hot mot vårt samhälle, mot vår demokrati, mot kulturen och mot det sociala kitt som vi har i Sverige.

Jag tror inte att funktionsrörelsen, pensionärsorganisationerna och Kulturens Bildningsverksamhet, som nu har fått lägga ned, tycker att det här är politisk teater. Det här är en politisk verklighet som slår stenhårt och som försvagar vårt samhälle.

Det är en politisk verklighet som Sverigedemokraterna har genomfört tillsammans med Kristdemokraterna, Liberalerna och Moderaterna. Det är någonting som jag verkligen beklagar och någonting som jag hoppas att de här fyra partierna kommer att ändra på så att man kan bygga upp folkbildningen igen.

Det här är en tid när vi mer än någonsin behöver ha fler studieförbund, fler studietimmar, mer verksamhet, mer allmänbildning, mer demokrati och mer mänskliga rättigheter. Det behövs i Sverige, och det behövs i världen.

Jag ska läsa några ord från SPF Seniorerna och från deras förbundsordförande Eva Eriksson. Så här säger hon om folkbildning: ”Folkbildning skapar sammanhang, minskar utanförskap och gör oss mindre ensamma. Därför är den så viktig att värna.”

Det som Eva säger är inga dimridåer om folkbildning, som Sverigedemokraterna talar om. Hon säger att folkbildningen är viktig att värna eftersom den har en otroligt stor betydelse för den enskilda människan och för samhället i stort. Det här är ingen politisk teater; det här är på allvar.

Jag hoppas att de fyra partier som nu styr det här landet ändrar sig och värnar folkbildningen och vår demokrati.

Anf. 129 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Magnus Manhammar pratade om Kulturens Bildningsverksamhet – det studieförbund som inte finns kvar och som inte längre är ett statsbidragsberättigat studieförbund. Det är intressant att företrädare från flera partier tar upp just detta studieförbund, för det är ett av dem som har fuskat på ett omfattande sätt. Den högsta förbundsledningen hade beordrat en felaktig rapportering från studieförbundets sida.

Det är klart att det här är beklagligt, men det är just denna typ av beteenden som är ett hot mot legitimiteten i folkbildningspolitiken – när hårt arbetande svenskar får se att deras skattepengar går till fusk och bedrägeri och till islamister och den typen av problem. Det ligger såklart ett eget ansvar också på studieförbunden att se till att man hanterar pengarna på ett bra sätt.

Det jag menade var hotet mot folkbildningen är det som jag tog upp tidigare. Jag syftade inte på att

dimridåerna kommer från exempelvis pensionärsföreningar eller andra föreningar av den typen som har åsikter om vår folkbildningspolitik. Jag menade att dimridåerna kommer från företrädare från den rödgröna oppositionen, som målar upp en bild av att vårt demokratiska statsskick i princip skulle stå och falla med att vi sänker ett tvåmiljardersanslag i statsbudgeten med 250 miljoner kronor i år. Jag tycker att det här är en typ av överord som inte hör hemma i en seriös politisk debatt.

Även med de mindre anslag som förbunden får finns det stora möjligheter att prioritera. Vi har hört om en del bra saker som sker i studieförbunden. Jag tycker att Magnus Manhammar tog upp en del positiv verksamhet.

Men det finns också en hel del oseriös verksamhet bland studieförbunden, och det ska man vara medveten om. Det kan till exempel handla om lunchdiskon, där man ska stå och dansa på lunchen för skattebetalarnas pengar. Det gör man bland annat hos ABF i Skäggetorp i Linköping, där jag bor. Det är ett särskilt utsatt område där vi har haft korankravaller. Man skulle nog behöva satsa på en mer seriös verksamhet både där och på många andra håll i studieförbunden.

Anf. 130 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Herr talman! Just i Norrköping och i Linköping pågår väldigt bra verksamhet. Jag har exempel på vad man sysslar med i folkbildningen i området Skäggetorp, som ledamoten nämner. Man har folkbildande kurser i svenska, i samhällskunskap, i demokrati och i hälsa. Man har nätverk för att få jobb, människor får engagera sig i civilsamhället och man har ett långsiktigt arbete för att människor just ska komma i jobb och lära sig svenska. Detta har man sedan tolv år tillbaka.

Nu riskerar en del av denna verksamhet att läggas ned. Att människor sedan väljer att dansa på lunchen är väl otroligt mycket bättre än det som ledamoten själv nämner om korankravaller, som då skulle vara någon typ av motsats.

Det är en fantastiskt fin verksamhet som studieförbunden sysslar med. Den bygger förtroende och ett socialt kitt i samhället.

Jag blir ledsen och oroad när jag ser det som händer. Att en tredjedel av studieförbundens verksamhet läggs ned är inte dimridåer utan en allvarlig verklighet som försvagar vår demokrati när den behöver vara som starkast. Vi vet att det sker rysk påverkan både mot riksdagen och mot hela vårt samhälle. Man försöker undergräva vår demokrati, försöker få människor att inte rösta och försöker få människor att inta mer extrema åsikter, bråka med varandra och ställa sig mot varandra.

Vi behöver på något sätt stärka demokratin, och då är folkbildningen ett av de mest effektiva sätten. Att då skära ned på folkbildningen, att slå sönder människors möjligheter att fortbilda sig och utveckla sig som människor men också demokratins motståndskraft i denna tid, är oansvarigt. Det gör mig faktiskt ledsen och orolig för framtiden.

Jag tycker att vi ska göra motsatsen. Vi ska satsa på folkbildningen. Vi kan absolut satsa på massor av ytterligare demokratikrav och annat, precis som vi också föreslår från Socialdemokraternas sida. Folkbildningen är vägen framåt.

Anf. 131 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Som jag sagt i tidigare repliker vet jag att det finns en hel del bra verksamhet inom ramen för vad studieförbunden sysslar med. Det är dock inte seriöst att måla upp det som att exakt all verksamhet man sysslar med skulle vara uppbygglig för vårt demokratiska statsskick. Ibland låter det nästan på socialdemokratiska debattörer som att det är detta vår demokrati hänger på. Jag tycker att det är en typ av överord som inte är seriös. Det är inte så att hundparkour, lunchdiskon och den typen av kurser är det som avgör om vi har demokrati i Sverige eller inte.

För att undvika att Sverige ska hamna i motsvarande situation som den vi tyvärr ser i Ukraina tror jag att det är viktigt att vi gör sådant som Sverigedemokraterna och den här regeringen har gjort tillsammans, till exempel att satsa på Försvarsmakten, civilförsvaret och de delarna. Det är nog många gånger en viktigare del än att hundratals miljoner kronor ska gå till Socialdemokraternas närstående studieförbund ABF.

Anf. 132 AMANDA LIND (MP) replik:

Herr talman! I flera anföranden från talarstolen har vi fått många exempel på vad studieförbunden bidrar med i samhället. Jag har själv pratat med väldigt många studieförbund som beskriver hur de nya ekonomiska förutsättningarna slår mot deras verksamhet. Det är stora belopp som ska skäras bort. Det löser sig inte genom att man plockar bort en eller annan kurs, utan det handlar om de kostnadsdrivande delar man har i sin verksamhet – till exempel lokaler, anställda som organiserar verksamheten, inte minst i landsbygd och glesbygd, eller kurser som tar väldigt mycket ekonomiska resurser i anspråk. Det är där man tvingas göra nedskärningarna. Då slår man sönder den infrastruktur som är så viktig för att de nyttiga kurser som Johan Andersson verkar förespråka också ska kunna hållas.

Herr talman! Att kalla det för dimridåer eller politisk teater när vi påtalar att studieförbunden tvingas göra dessa neddragningar menar jag är oanständigt. Det är smärtsamt att se neddragningarnas konsekvenser runt om i Sverige. Jag undrar om Johan Andersson över huvud taget har träffat studieförbunden den senaste tiden och svart på vitt fått se vad neddragningarna faktiskt får för konsekvenser.

För Miljöpartiet är det centralt att folkbildningen är fri och frivillig. Det kan finnas kurser som Johan Andersson gillar eller som jag gillar och skulle delta i, men poängen är självorganiseringen, som också skapar ett mervärde och skapar demokratisk träning. Demokrati är inte bara att rösta vart fjärde år, utan det handlar också om att träna demokrati i vardagen. Civilsamhället och folkbildningen är två oerhört centrala arenor just för att träna demokrati.

Anf. 133 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Som jag sa i mitt huvudanförande har jag träffat studieförbunden nyligen. Jag träffade dem på Folk och Kultur för ungefär en månad sedan. Jag har även varit hos Studieförbundet i Uppsala, vilket jag nämnt i denna kammare tidigare. Jag har gjort ganska många besök hos dem. Sverigedemokraterna har naturligtvis också kontakt med de här aktörerna på olika sätt.

Det kom upp att detta skulle vara viktigt för landsbygden. Säkert gör man en del bra saker där. Jag tänker att det ändå är miljardbelopp som studieförbunden kommer att ha kvar, både det här året och även framöver med de utökade neddragningar som kommer att ske. Inom ramen för dessa förhållandevis stora summor som det handlar om borde det finnas utrymme att prioritera och då exempelvis prioritera landsbygden. Det har jag absolut ingenting emot. Jag tycker att det är mycket bättre att prioritera den än att prioritera lunchdiskon eller hundparkour, till exempel, som en del av dessa kurser kan gå ut på – bland annat hos ABF.

Om Miljöpartiet på riktigt vill stötta landsbygden föreslår jag att ni i stället ställer er bakom de förslag som Sverigedemokraterna och Tidöpartierna står bakom, till exempel sådant som att sänka reduktionsplikten. Det tror jag är förslag som är mer i samklang med hur verkligheten ser ut på landsbygden. Jag bor själv utanför stan och vet vad som är viktigt där ute för många människor. Den typen av frågor är betydligt viktigare, anser jag, än att inte göra den neddragning på studieförbunden som Amanda Lind pratar om. Men det finns förstås ett skäl till att Miljöpartiets stöd på landsbygden runt om i Sverige inte är speciellt starkt.

Anf. 134 AMANDA LIND (MP) replik:

Herr talman! Nu pratar vi om kulturens och bildningens infrastruktur runt om i vårt land.

Det sätt som Jonas Andersson och Sverigedemokraterna argumenterar på är naivt. Vi kan lyssna på vilka konsekvenser de här stora nedskärningarna på folkbildningen får. Det är lokaler på landsbygden som sägs upp. Det är personal som inte kan bistå med att upprätthålla viktig folkbildningsverksamhet. Det är kurser för äldre, för personer med funktionsnedsättning och för alla delar av vårt samhälle som ställs in. Det är nämligen inga småbelopp som skärs bort. Det är en tredjedel av det statliga stödet.

Att tro att det inte påverkar verksamheten är naivt. Att tro att det inte påverkar infrastrukturen för kulturen på landsbygden är också naivt. Att kalla det för dimridåer och politisk teater är oanständigt.

Jag hoppas att de andra partierna i Tidösamarbetet har en annan syn än Sverigedemokraterna på vikten av folkbildning och vikten av infrastruktur för kultur i hela vårt land. Jag hoppas också att de får större genomslag i kommande budgetarbete.

Anf. 135 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Det jag tycker är oanständigt i folkbildningspolitiken är hur fruktansvärt illa de rödgröna

partierna skötte det här politikområdet när man innehade regeringsmakten. Ni hade alla möjligheter att se till att göra bra saker så att man inte hamnade i den här situationen med det enorma fuskandet, med bidragen till islamisterna och med gängkriminella på skattefinansierade fritidsgårdar. Ni hade verkligen kunnat se till att stoppa det.

I stället blev det precis tvärtom. Nu får vi städa upp i den röra som ni har ställt till med. Det är verkligen en riktigt stor röra, så vi har ett gediget arbete framför oss denna mandatperiod med de här frågorna.

Jag står fast vid det jag sa. Jag tänker inte backa ett ord från att jag kallade det politisk teater och dimridåer, för det är vad jag tycker att flera rödgröna företrädare håller på med.

Jag anklagar inte studieförbunden i sig för att syssla med det. Jag tror att de ändå menar allvar med vad de säger om hur de upplever detta. Jag tar naturligtvis deras oro på allvar. Men att försöka använda detta som ett slagträ i debatten och insinuera att man underminerar vårt demokratiska samhälle på olika sätt när man gör den här typen av neddragningar tycker jag är oanständigt på riktigt.

Anf. 136 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! Jag tänker inte heller starta någon Natodebatt. Men jag vill ändå börja där i dag. Vi blir ju precis i denna stund medlemmar i Nato. Som omvärlden ser ut känns det som en viktig och bra dag för oss i Sverige.

Det är viktigt att påminna om att det inte är Försvarsmakten som blir medlem i Nato utan landet Sverige. Om man behöver lära sig mer om vad det betyder, vad det egentligen innebär att vi blir medlemmar i försvarsalliansen Nato är en studiecirkel ett utmärkt och viktigt verktyg för att vi ska lära oss det lite mer till mans.

Studieförbunden har en infrastruktur i hela landet och kan nå väldigt många människor. Det har vi sett tidigare. När många har behövt fly från sina länder och har kommit till Sverige har studieförbunden stått där och mangrant tagit emot. De har haft en bra verksamhet för att man snabbt ska komma in i vårt samhälle och få den första kontakten med sitt nya land.

Ett annat exempel på att studieförbunden kommer att behöva göra en viktig utbildningsinsats är när AI kliver in och tar över – det som vi kanske inte förstår. Här kommer studieförbunden att spela roll. Vilka möjligheter och vilka faror finns med AI? Det behöver vi i den breda allmänheten också lära oss. Det kommer att bli nyttigt.

Det kommer att finnas många ämnen där kunskapen hos våra medborgare kommer att spela roll. Jag vill alltså återigen från denna talarstol verkligen beklaga regeringens prioritering att minska budgeten till folkbildningen.

Studieförbunden själva har tagit stora initiativ för att städa upp. Det är studieförbunden själva som har uppmärksammat många av de delar där fusk har

förekommit. Och vi är överens om att det inte ska fuskas med skattebetalarnas pengar.

Studieförbunden och folkhögskolorna har stor betydelse för bildningsverksamheten i hela landet. De välkomnar alla, oavsett bakgrund, funktionsnedsättning eller livssituation. Folkbildningen bidrar till sammanhang och bildning och är en väg till att aktivt delta i samhället.

Folkbildningen ger människor en chans att få en nystart. Exempelvis kan möjligheten att gå en kurs på en folkhögskola ge ny kraft, inspiration och kunskap som bidrar till att komma vidare i livet. Det finns också möjlighet att läsa in gymnasiekompetensen. Denna verksamhet fyller en viktig funktion i samhället och kan inte ersättas av andra utbildningar som arrangeras av det offentliga eller av utbildningsföretag.

Det är viktigt att värna den fria folkbildningen. Den finns bara i demokratier, eftersom den bygger på att människor kan bilda sig utan inblandning från statlig styrning. Principen om armlängds avstånd mellan politiken och bildningen måste vi upprätthålla.

Centerpartiet sätter stor vikt vid den fria folkbildningen eftersom den breddar våra horisonter, ökar vår frihet och egenmakt och stärker den demokratiska grunden för samhället och möjligheterna till livslångt lärande.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till Centerpartiets reservation 1 under punkt 1.

I detta anförande instämde Magnus Manhammar (S).

Anf. 137 CARL NORDBLOM (M):

Herr talman! Som jag säkert har sagt tidigare i denna talarstol är samhället större än staten. Det tål att upprepas. Alla föreningar, idrottslag, trossamfund och klubbar runt om i landet bidrar med valfrihet och till ett mer levande samhälle. Ett starkt och levande civilsamhälle är därav mycket viktigt i ett land som Sverige.

I detta ingår även folkbildningen, inte minst alla folkhögskolor som runt om i landet bidrar med bildning och en möjlighet att förbättra sina studieresultat. Många folkhögskolor är även en viktig utbildningsplats för jobb och kompetensutveckling. Regeringen satsar de kommande åren 100 miljoner extra per år på just folkhögskolorna, för att återuppta en satsning på dessa efter flera tuffa år med ökade kostnader och avslutade tillfälliga pandemistöd.

Även studieförbunden är en viktig del av det svenska civilsamhället. Efter brister och kritik från Riksrevisionen 2022 om att våra gemensamma skattemedel har använts felaktigt inom delar av studieförbunden har regeringen vidtagit åtgärder. Regeringen har infört skärpta återrapporteringskrav för Folkbildningsrådet och samtidigt stärkt Folkbildningsrådets roll och gett dem möjlighet att dra tillbaka statsbidrag från mottagare som inte uppfyller villkoren för dessa. Rådet ska också kunna begära in ekonomisk redovisning, gjord av en auktoriserad revisor, från mottagaren.

En ytterligare mycket viktig åtgärd som regeringen har vidtagit är att det nu är riksdagen, inte Folkbildningsrådet, som bestämmer fördelningen mellan folkhögskolorna och studieförbunden. Det ger en mer ändamålsenlig fördelning av statsbidraget.

Det är av yttersta vikt att skattebetalarnas pengar som ska gå till folkbildningen används på ett så effektivt och korrekt sätt som möjligt. Det har inte skett till fullo tidigare. Regeringens åtgärder är ett sätt att försöka bygga upp förtroendet för folkbildningen och studieförbunden igen.

I 2024 års budget ser vi fortsatt stora satsningar, över 4 miljarder, på folkbildningen. Över 1,7 miljarder går till studieförbunden, och nästan 2,5 miljarder går till folkhögskolorna. Genom denna nya fördelning blir det en minskning till studieförbunden och en ökning till folkhögskolorna.

Herr talman! Utöver detta sker stora satsningar från regeringen på andra delar av civilsamhället, inte minst idrotten och föreningslivet.

Herr talman! Civilsamhället är viktigt och prioriterat för regeringen. Att inte minst barn och unga ska ha meningsfulla fritidssysselsättningar är av största vikt för folkhälsan, integrationen, tryggheten och sammanhållningen. En välfungerande folkbildning bidrar till att fler människor från alla delar av samhället får möjlighet att påverka sin livssituation och delta i samhällsutvecklingen. Den höjer den allmänna bildningsnivån och ökar intresset för att delta i kulturlivet.

Sammantaget bidrar folkbildningen som en av flera delar till att upprätthålla ett levande civilsamhälle. Därför är det också, återigen, rätt att regeringen nu tar krafttag mot fusk och oegentligheter samt satsar skattemedel där de gör mest nytta.

Anf. 138 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet. Det känns alltid bra att höra att folkbildningen är viktig. Då vill man bara att politiken också ska visa det.

För några minuter sedan, under tiden denna debatt har pågått, gick vi med i Nato. Vita huset uttryckte att det är väldigt bra att Sverige är med i Nato eftersom Sverige är en stark demokrati och att det är ett viktigt skäl.

Försvarsberedningen har tagit fram en rapport som heter *Kraftsamling*, som samtliga parter står bakom. Den handlar om inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret. I den säger man att civilsamhället och kulturlivet har ”viktiga roller i Sveriges samlade totalförsvarsförmåga. Det civila och militära försvaret är ömsesidigt förstärkande.”

Man säger vidare: ”Utbildningsväsendet har en viktig roll i att förbereda och utbilda befolkningen i kritiskt tänkande och i att kunna analysera och värdera det samtida informationslandskapet. Folkbildningens aktörer, däribland studieförbunden, fyller även de en viktig funktion i detta avseende. ... Det är också av vikt att tilliten och sammanhållningen i samhället är fortsatt stark.”

Alla partier står alltså bakom *Kraftsamling*. Det är viktigt för totalförsvaret att vi har ett starkt civilsamhälle och stark folkbildning som kan utbilda oss i kritiskt tänkande. Det rimmar illa med att man skär ned med en tredjedel av studieförbundens anslag. Vi har under debattens gång konstaterat att det leder till nedläggningar runt om i hela Sverige, från norr till söder, från centralort till glesbygd och förort.

Vi behöver satsningar på studieförbunden, satsningar på civilförsvaret och satsningar på vår demokrati. Jag hoppas att regeringen kommer att ändra sig och satsa på just demokratin, studieförbunden och civilsamhället. Annars rimmar det illa med att vi precis har gått med i Nato. De säger att vår styrka är just demokratin. Vad säger Moderaterna om det?

Anf. 139 CARL NORDBLOM (M) replik:

Herr talman! Jag delar inte helt ledamoten Manhammars bild. Det har skett historiskt stora satsningar på försvaret och rättsväsendet, och det tvingar såklart regeringen att prioritera. Jag håller dock inte med om att det är en nedprioritering av civilsamhället och demokratin.

Det sker en ekonomisk minskning till studieförbunden, men samtidigt sker det en ökning till folkhögskolorna. De åtgärder regeringen har vidtagit visar på att det är väldigt viktigt att de skattepengar som går till folkbildning används på rätt sätt. Vi har sett exempel på att de inte gör det. Vi har läst rapporten om det. Det är rent fusk och bedrägeri. Skattebetalarnas pengar har försvunnit till andra ändamål än de som de var tänkta till.

Det sker fortsatt stora satsningar på folkbildningen. Det handlar om över 4 miljarder per år. Jag tycker att det kan beskrivas som en tydlig prioritering från regeringen.

Anf. 140 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Herr talman! Om man hade tagit bort 4 miljarder per år från folkbildningen hade vi förmodligen inte haft någon demokrati i Sverige längre. Det är tacknämligt att regeringen tycker att det är viktigt med demokrati.

Jag har också uppfattat i alla våra diskussioner att man tycker att det är viktigt med demokrati. Det är därför det är så konstigt att man skär ned så massivt på studieförbunden. De är ju på många sätt ryggraden i det civila samhället, och det civila samhället är ryggraden i den svenska motståndskraften mot fake news och påverkan från Ryssland och andra diktaturer. Vi måste ha en stark ryggrad i detta. Försvarsberedningen konstaterar till och med i rapporten *Kraftsamling*, som jag nämnde, att Vita huset konstaterar att Sveriges demokrati är en styrka även för Nato. Hur kan vi då i denna kammare bara se på när regeringen försämrar och försvagar den?

Det har absolut skett fusk, och då har också studieförbunden på punkt efter punkt genomfört förändringar för att det inte ska kunna ske igen. Det var i en väldigt liten del som fusk hade skett. När man väl gick

igenom den lilla delen – de 3 procent det gällde – insåg man att många av felen man hittat gick att åtgärda genom att ta kontakt med organisationer, hitta rätt kvittor eller prata med rätt person.

Från regeringens sida överdriver man fuskets för att på något sätt kunna förklara varför man gör den här minskningen. Men det handlar om kollektiv bestraffning av alla studieförbund och hela folkbildningen för att det har skett lite fusk vid enstaka tillfällen. Jag håller med om att inget fusk ska ske, och det finns väldigt bra kontrollmekanismer för det i dag i studieförbunden.

Vi borde i stället satsa på studieförbunden och demokratin. Jag hoppas att regeringen ändrar sig och vill satsa på den svenska demokratin och civilsamhället. Studieförbunden är avgörande för både demokratin och Sveriges framtid.

Anf. 141 CARL NORDBLOM (M) replik:

Herr talman! Jag håller inte med om den beskrivning av verkligheten som ledamoten Manhammar nu lyfter fram. Det sker satsningar på demokratin och civilsamhället. Jag tycker att man måste se statens budget i dess helhet. Regeringen prioriterar och satsar nästan 800 miljoner per år på fritidskortet. Det är en historisk satsning som kommer att möjliggöra föreningsliv, demokrati och idrott för ännu fler unga än i dag.

Det sker också fler satsningar på civilsamhället i form av 100 miljoner per år för människor i utsatthet, 100 miljoner för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre och 80 miljoner via kommunerna till mottagande av ukrainska flyktingar. Ett annat exempel är 40 miljoner extra per år till folkbiblioteken. Det här är inte nedskärningar, herr talman, utan prioriteringar och fortsatt stora satsningar på folkbildningen – 4 miljarder per år – och på civilsamhället och demokratin i Sverige.

Anf. 142 VASILIKI TSOUPPLAKI (V):

Herr talman! För Vänsterpartiet är det av yttersta vikt att folkbildningen kan organiseras fritt utan att partipolitiska uppfattningar styr innehållet och pedagogiken. Det är styrkan och det unika med bildningen genom studieförbund och folkhögskolor. Man kan snabbt ställa om utifrån förändringar i samhället och möta människors behov och intresse av att lära nytt och lära om. Folkbildningens nationella mål som slagits fast av riksdagen ska hållas på en övergripande nivå.

Jag beklagar, precis som en del av talarna före mig, att regeringen med stöd av Sverigedemokraterna bestämt sig för att skära ned rejält på stödet till studieförbunden och att man plockat bort de extra pengar som folkhögskolorna fick under pandemin. Särskilt viktiga är de här verksamheterna för bland annat ensamma äldre, nyanlända och personer med funktionsnedsättning. Jag ser att det finns en stor risk att de pengar man sparar i ena änden ger negativa effekter i andra änden när människor förlorar sitt sociala sammanhang och sina möjligheter till ökad självständighet och stärkt självförtroende.

Vänsterpartiet har under många år fört den motsatta politiken. Vi har föreslagit ökade resurser till folkbildningen för att kunna höja ersättningen per deltagare inom folkhögskolan och fortsätta med riktade resurser till studieförbunden för studiecirklar i svenska för nyanlända. Vi har också föreslagit en särskild utredning om ett nytt ekonomiskt stöd till folkhögskolor med internat. De drabbas ju extra hårt av den prisutveckling som varit de senaste åren och stod även tomma under pandemin, så här finns det behov av att göra en insats. I budgeten för 2024 har vi satsat över 700 miljoner kronor mer än regeringen på folkbildningen.

Herr talman! Låt mig ta ett exempel. Vi har hört många positiva exempel här i dag, men jag har ytterligare ett som visar på hur bra det kan bli när civilsamhället får organisera folkbildningen. Tidigare i år besökte jag Valjevikens folkhögskola i Sölvesborg. Den drivs av Neuroförbundet och erbjuder en rad olika utbildningar inom bland annat musik, idrott och hälsa. Genom en genomtänkt fysisk miljö med bassänger, träningshall och gym kan studerande kombinera studier med rehabilitering. Man erbjuder även dygnet runt stöd på internatet, ger möjlighet för personliga assistenter att bo på skolan och har extra stödpersonal på lektionerna. Det ger studiemöjligheter till människor som annars inte skulle ha haft det. Ungdomar med funktionsnedsättning kan flytta hemifrån och få ett mer självständigt liv.

Tyvärr räcker inte dagens bidragsnivå för att upprätthålla Valjevikens fina verksamhet. Jag hör också att flera av landets utbildningar som vänder sig till personer med Downs syndrom läggs ned. Det behövs ett riktat stöd för att folkhögskolorna ska kunna fortsätta nå den här målgruppen så att de även fortsättningsvis ska kunna bilda och utbilda sig genom hela livet.

Herr talman! Hösten 2023 beslutade regeringspartierna och Sverigedemokraterna att föregå den pågående utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen som den förra regeringen tillsatte. Man lade fram ett lagförslag om ökad politisk makt över resurstilldelningen för folkbildningen.

Vänsterpartiet motsatte sig förfarandet och lade tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet fram ett förslag till utskottsinitiativ där vi krävde både att lagförslaget skulle behandlas inom ramen för den pågående utredning som Christer Nylander leder och att det skulle utredas vilka konsekvenser de stora nedskärningarna på studieförbunden skulle få.

Jag beklagar att det initiativet inte fick gehör i utskottet, för då skulle regeringen och Sverigedemokraterna ha kunnat backa. Man hade fått reda på att det skulle bli stora konsekvenser. Man hade fått höra om alla de exempel som bland andra Magnus Manhammar lyft fram här i dag. Amanda Lind hade flera exempel, särskilt på hur verksamhet på landsbygd och i glesbygd har drabbats. Nedskärningarna är faktiskt ett hårt slag inte bara mot studieförbunden utan mot hela civilsamhället. Det hade en sådan konsekvensanalys kunnat visa.

De flesta föreningar kan i dag få stöd för sin studieverksamhet genom studieförbunden. När regeringen och Sverigedemokraterna försvagar möjligheterna för studieförbunden att bedriva verksamhet slår det väldigt brett. Vi hade tidigare i dag en debatt där vi pratade om att 6 miljoner svenskar är involverade i föreningsverksamhet. Det här drabbar alla de föreningarnas studiemöjligheter.

Jag har precis som ledamoten Magnus Manhammar noterat nedstängningarna av flera musikhus. Jag skulle vilja poängtera hur viktig just musikverksamheten är för att nå ungdomar. Den är en viktig del av det förebyggande arbete som jag tycker försvinner ibland i debatten som vi har i Sveriges riksdag, där det är väldigt mycket fokus på att straffa barn och unga. Man pratar om ungdomsfängelser och högre straff. Men vi måste göra rejäla satsningar i den andra ändan. Vi kan inte backa från det, utan kulturverksamheten som finns bland annat i studieförbunden är en viktig del av det förebyggande arbetet.

Människor behöver få utvecklas tillsammans med andra. På många håll är det just studieförbunden som erbjuder den här mötesplatsen. Man är en av få aktörer, ibland den enda, som erbjuder kulturverksamhet och en mötesplats. Jag tycker mig höra att Sverigedemokraternas representant inte fullt ut förstått varför man stänger lokaler och lägger ned verksamhet på landsbygden. Det beror just på att det mesta av studieförbundens verksamhet bedrivs av ideella krafter. Ska man få ned sina kostnader på grund av neddragna statsstöd är det just de fasta kostnaderna – lokalerna och de få anställda – som man kan minska på. Det här fåtalet anställda behövs för att upprätthålla administration och utföra den omfattande rapportering som krävs av studieförbunden i dag. Då är det lokalerna som är kvar. Därför kommer vi tyvärr på flera håll i landet att se att det är just lokaler som man får avyttra.

Den rådande administrativa situationen är någonting som studieförbunden själva har tagit på sig. Jag tycker att Catarina Deremar redogjorde för det på ett tydligt sätt. Det var studieförbunden själva som upptäckte fusk för några år sedan. Sedan dess har de jobbat stenhårt på att införa nya it-system och ökade kontroller. Man behöver logga in. Som studiecirkelledare behöver man registrera sig med bank-id. Det här är den mest kontrollerade föreningsverksamhet vi har i dagsläget, skulle jag vilja påstå, och det finns väldigt få möjligheter att fuska med de här stöden i dag. Det här har studieförbunden själva infört. Det är inte Sverigedemokraterna och regeringen som har stådat upp, eller hur Jonas Andersson nu uttryckte sig, utan studieförbunden har själva velat få till ett kontrollsystem, så att inte pengar ska hamna fel. Det här är människor som vill få ut mesta möjliga verksamhet.

Slutligen vill jag säga någonting om riksrevisionsrapporten, för jag tycker att det förekommer överdrifter och felaktigheter från talarstolen. Det är inte så att Riksrevisionen har sagt att det förekommer omfattande fusk. Det Riksrevisionen säger är att det finns brister i riskbedömning och uppföljningssystem, och detta har

man jobbat på sedan dess. Jag tycker att det är viktigt att detta sågs här i talarstolen.

Anf. 143 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Vi har nu kulturdebatt, och samtidigt blir vi medlemmar i Nato. Det betyder att jag kommer att minnas var jag var när vi gick med i Nato – jag var i en kulturdebatt i Sveriges riksdag. Det blir oförglömligt. Jag tycker att Catarina Deremar gjorde en väldigt intelligent koppling: Nato är ju någonting som man kan lära sig om i en studiecirkel. Det tycker jag var väldigt intelligent och smart. Då är det sagt.

Vi debatterar alltså folkbildningen. På något sätt berör den oss alla. Vi är många som antingen personligen har anknytning till en folkhögskola eller ett studieförbund eller känner någon som valt att fortbilda sig inom folkbildningen. Vi kristdemokrater är måna om folkbildningen och värnar den. Därför är statsbidraget fortsatt starkt, menar vi, i regeringens budget. Vi ser den betydelse som folkhögskolor och studieförbund har för många människor i deras vardag när det gäller fortbildning och inte minst gemenskap.

En av de mest betydande delarna av människans liv är bildningen. Den formar oss och ger oss redskap som vi behöver för att kunna förverkliga våra mål i livet. Man kan säga att vi får med oss något som blir ett kapital. Det är däremot inte lika för alla. En del familjer läser mycket, andra läser lite. Det handlar inte om fattiga eller rika, utan om traditioner och hur familjerna betar sig. Mer av tradition i familjen alltså!

Enligt forskningen har man ett ordförråd på ungefär 15 000 ord om man är 17 år och inte har läst så mycket. Men har man läst mycket som liten och när man vuxit upp har man över 50 000 ord att använda. Det är en stor, betydande och allvarlig skillnad.

Herr talman! Utbildningens väg är inte samma för alla. Vissa känner sig klara tidigt, andra påbörjar sin utbildning sent. Dessutom kan utbildningen ta olika former bortom de traditionella. Det betyder att det finns ett behov av olika vägar att utbilda sig genom, oavsett när man påbörjar sina studier och vilken form studierna tar. Folkbildningen är en manifestation av detta behov.

Studieförbunden spelar en viktig roll i att främja människors delaktighet i samhället. De riktar sig bland annat till personer som står långt från arbetsmarknaden, personer med funktionsnedsättning och ofrivilligt ensamma äldre – och till dem som bara vill förkovra sig på olika sätt. De erbjuder också en infrastruktur för föreningar genom lokaler, utrustning och personal. De skapar gemenskap och kan på det sättet bidra till minskad psykisk ohälsa.

Herr talman! Ett väldigt tråkigt och helt oacceptabelt beteende är det fusk med bidragspengar och de andra oegentligheter som förekommit i en del studieförbund, bland annat Ibn Rushd. Folkbildningsrådet har gjort en granskning av viss verksamhet, som det heter, i studieförbundet Ibn Rushd. Man har funnit att

organisationen brustit i efterlevnaden av de demokratiska villkoren: ”Det handlar om två studiematerial i religiösa frågor där teman som rör barnäktenskap, barna- och homosexualitet finns med. Den typen av material kan tillåtas i folkbildningsverksamhet, men då krävs att studieförbundet tar ansvar och säkerställer att innehållet problematiseras och att demokratiska värderingar lyfts fram.”

Detta handlar alltså om statliga bidrag. Det handlar om 30 miljoner om året till en verksamhet som enligt Folkbildningsrådet bedöms vara odemokratisk. Ibn Rushd föreslog själva enligt egen utsago att de skulle betala tillbaka en summa. Summan var 146 900 kronor av dessa 30 miljoner per år. Det visar hur lite man tar till sig av kritiken.

Herr talman! Folkhögskolornas unika roll ligger bland annat i deras pedagogik och demokratiska roll. Deras särprägel är förmågan att få in människor i sociala sammanhang där de kan ta till sig kunskap och så småningom arbete. De som saknar gymnasiebehörighet kan söka sig till folkhögskolor för att finna sin väg framåt. Det blir en andra chans, som någon här nämnde. Dessutom erbjuder folkhögskolor specifika yrkesutbildningar.

Herr talman! Folkbildningens verksamheter drabbades hårt av pandemin och de restriktioner som vidtogs för att förhindra smittspridningen. Under 2022 lätade många av dessa restriktioner, och folkbildningen är på väg tillbaka till ett nytt normalläge.

Under 2022 samlade studieförbund och folkhögskolor cirka 750 000 deltagare med stöd av statliga medel. Här kommer någonting viktigt som har varit uppe, men som ändå inte uttalats här. Folkbildningsrådet bedömer att när det gäller studieförbunden står de ekonomiskt stabila, trots den neddragning som vi har hört flera talare nämna här.

Regeringen har därför valt att överföra medel från statsbidraget för studieförbund till folkhögskolorna, som till skillnad från studieförbunden kan ge behörighet för vidare studier och yrkesrelaterade utbildningar.

Herr talman! I ett ansträngt ekonomiskt läge måste tyvärr prioriteringar göras. Det hade varit toppen att få dela ut pengar till höger och vänster, men vi måste hålla oss inom de ramar som gäller. Studieförbunden och folkhögskolorna kommer fortsatt att ha ett starkt stöd på över 4 miljarder om året.

Samtidigt gör regeringen andra betydande satsningar på civilsamhället för att möta ett av studieförbundens uppdrag, nämligen att fler människor ska delta i samhället. Regeringen och socialministern har beslutat om ett permanent stöd på 100 miljoner kronor som tillförs årligen, där huvuddelen av medlen går till att stärka det civila samhällets möjligheter för att ge stöd till utsatta.

Vi kristdemokrater kommer att fortsätta arbeta för mer folkbildning. Min egen önskan, om jag till slut får lägga fram den, är att vi ska fortsätta att värna och utveckla folkbildningen, och att vi fortsätter att stödja folkbildningen.

Jag tror att det var ledamoten Manhammar som här uttryckte att vi kanske kommer tillbaka till en ökad satsning på folkbildningen, studieförbunden och folkhögskolorna. Ingenting är uteslutet i framtiden, som alla vet.

Anf. 144 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:
Herr talman! Tack, ledamoten Utbult, för anförandet!

Det var fint att höra hur ledamoten delvis sjöng folkbildningsens lov. Jag undrar bara lite grann när ledamoten nämnde att Folkbildningsrådet på något sätt hade beskrivit att studieförbunden nu står stabila trots nedskärningarna.

Man kan läsa vad studieförbunden och Folkbildningsrådet själva säger. Jag har kollat på det. Folkbildningsrådets generalsekreterare uttalade sig när nedskärningen blev offentlig. Hon sa: Vi beklagar regeringens beslut att skära ned på bidragen till studieförbunden. Det får stora konsekvenser för människors tillgång till bildning och utbildning i hela landet.

Jag tycker att det är ganska tydligt att hon inte menar att studieförbunden står stabilt, utan tvärtom att man rycker undan mattan under benen och förstör för studieförbunden. Studieförbunden kommer att få stora problem.

Jag har ett uttalande här från Fredrik Wallin, som är verksamhetschef för Studieförbundet Vuxenskolan i Örebro. Där har man redan behövt säga upp många lokaler, kontor och personal. Han säger: Egentligen skulle jag behöva säga upp nästan två tredjedelar redan nu för att få ekonomisk balans till 2026, men då blir ingenting kvar. Då har vi ingen som kan bedriva verksamhet.

Det är verkligheten nu ute i Sverige. Det är verkligheten när regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna slår sönder folkbildningen i Sverige och försvagar den svenska demokratin. Jag hoppas, precis som ledamoten nämnde, att regeringen kan ändra sig och att vi tillsammans kan stärka folkbildningen och Sverige. Det bör vara vår framtid att vi ska bygga Sverige bättre och starkare, inte svagare.

Anf. 145 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Faktaunderlaget står plötsligt mot varandra här. Det underlag som jag har fått är att Folkbildningsrådet bedömer att när det gäller studieförbunden står de ekonomiskt stabila trots neddragningen. Ledamoten har ett annat underlag. Jag vet inte vad som är fake news. Jag går på mitt underlag. Vi får väl stanna där och kolla upp det var och en.

Jag håller med om att det är djupt trist att det dras ned på studieförbunden. Folkhögskolorna är inte i samma situation, men vi koncentrerar oss på studieförbunden. Jag håller med om att det verkligen är trist. Jag skulle önska att det inte var så. Men det finns skäl till det som handlar om prioriteringar. I slutändan har vi inte hur mycket pengar som helst. I någon position kanske man har medel som mer ger uttryck för en önskan än vad som är realitet.

Prioriteringarna för regeringen gäller sjukvården och rättsområdet. I det läge som vi nu hamnar i med den militära delen handlar det också om ett ökat försvaret. En tid kostade försvaret 40 miljarder. Jag sitter inte i försvarsutskottet, men det är i varje fall nu över 100 miljarder. Det ökar. Det handlar också om äldres situation. Framför allt är sjukvården i en djup kris och behöver åtgärdas. Där ligger mycket av prioriteringen.

Anf. 146 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Herr talman! Det är inte så att man måste skära ned på studieförbunden, och man måste inte skära ned på folkbildningen. Det gör inte vi i vår budget. Den håller samman Sverige. I vår budget satsar vi på studieförbunden så att de har de 250 miljoner som regeringen nu skär ner. De hade varit kvar hos studieförbunden om det varit regeringen med Magdalena Andersson som fortsatt styrt efter valet. Men nu blev det en annan regering, och så är det.

Den nya regeringen kan också prioritera. Precis som ledamoten Utbult säger prioriterar den inte studieförbunden och inte folkbildningen. Det är tydligt. Jag hade gärna velat att man från regeringens och Sverigedemokraternas sida hade varit tydliga.

Här från talarstolen sjunger man ganska mycket folkbildningsens lov. Man beskriver sig ibland nästan som folkbildningsens försvarare. Men man är inte folkbildningsens försvarare om man inte försvarar folkbildningen. Man måste själv vara förändringen.

Tror man på folkbildningen så satsar man på folkbildningen. Tror man inte på folkbildningen skär man ned på folkbildningen. Det är helt uppenbart att man inte tror på folkbildningen eftersom man skär ned på folkbildningen. Man ska själv vara förändringen.

Jag vet att jag själv och många av mina kollegor i mitt eget parti också försöker att vara förändringen hemma i våra län och där vi bor, i våra samhällen och i våra bostadsområden. Vi engagerar oss i de lokala föreningarna. Vi driver studiecirklar.

Jag vet att ledamoten nämnde här att det hade varit bra med en studiecirkel om Nato. En av de föreningar som jag själv är aktiv i håller just på att starta en. Ledamoten är välkommen i den studiecirkeln om ledamoten är intresserad.

Det behövs studiecirklar om allt möjligt. Det stärker vårt land, det stärker oss som enskilda människor och det gör framtiden bättre. Jag sjunger folkbildningsens lov. Det gör jag också i verkligheten, och inte bara med ord utan också med pengar och i handling.
(Applåder)

Anf. 147 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Vi kristdemokrater har ett djupt engagemang i folkbildningen. Det vill jag säga. Det här replikskiftet kommer inte att minska det. Jag kommer nu att gå med i en Natocirkel, så jag har fullt upp med den.

Det finns flera orsaker än prioriteringar. Folkbildningsrådet hade hand om pengarna tidigare som sedan fördelades ut till studieförbunden. Sedan hade man ingen kontroll på det. Det har varit jättestora problem.

Så är det. Man släppte kontrollen när pengarna hamnade i studieförbunden.

Jag håller med tidigare ledamöter i debatten som har fört fram att det också har gjorts åtgärder från Folkbildningsrådet och Studieförbunden i samverkan. Det har funnits ett 18-punktsprogram, och så vidare. Det har gjorts bra saker.

Jag har min egen önskan, att värna och utveckla folkbildningen så att vi kan komma igen när ekonomin i samhället blir bättre. Då kan vi skjutsa på folkbildningen igen. Det är också något som ledamoten Manhammar har uttryckt här. Kanske vi kan komma tillbaka till en sådan situation.

Men världen går inte under av denna minskning för studieförbunden. Inte ens studieförbunden går under. Den verksamheten kommer att fortsätta.

Låt oss hoppas och önska att det blir en tid framöver när folkbildningen är tillbaka i samma läge som tidigare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

§ 14 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:
Proposition

2023/24:81 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem

Skrivelse

2023/24:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2023

§ 15 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 6 mars

2023/24:600 Jämställda löner

av *Sanne Lennström* (S)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

2023/24:601 Insatser för långtidsarbetslösa

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister *Johan Pehrson* (L)

2023/24:602 Läkarintygets betydelse i sjukpenningärenden

av *Åsa Eriksson* (S)

till statsrådet *Anna Tenje* (M)

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 6 mars

2023/24:700 Samhalls anbud vid offentliga upphandlingar

av *Mattias Eriksson Falk* (SD)

till arbetsmarknads- och integrationsminister *Johan Pehrson* (L)

2023/24:701 800-kilovoltsledningar i det svenska stamnätet

av *Rickard Nordin* (C)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 6 mars

2023/24:651 Radarstyrd hinderbelysning

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:653 Den geografiska spridningen av galoppbanor

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till statsrådet *Niklas Wykman* (M)

2023/24:658 Diplomatsprogrammets rekryteringsprocess

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:655 Internationell samverkan mot auktoritära hot

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:660 Missbruksvård

av *Mats Wiking* (S)

till statsrådet *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2023/24:656 Ett svenskt handelskontor i Somalia

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet *Johan Forssell* (M)

2023/24:657 Azerbajdzjans övergrepp mot armén

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:659 Somaliländska pass

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:661 Förslaget om höjt lönegolv

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet *Maria Malmer Stenergård* (M)

2023/24:664 Förstärkt skydd mot oegentligheter i upphandlingsförfaranden

av *Serkan Köse* (S)

till statsrådet *Erik Slottnér* (KD)

2023/24:662 Bristen på arbetskraft inom motorbranschen

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister *Johan Pehrson* (L)

2023/24:665 Åtgärder för arbetslösa långt ifrån arbetsmarknaden

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:663 Ökade klyftor i världen

av *Tomas Eneroth* (S)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:666 Krav på återbruk vid rivningslov

av *Christofer Bergenblock* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:667 Bedrägerier kring gravskötsel

av *Ola Möller* (S)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

2023/24:668 EKN:s landpolicier

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:669 En svensk ambassad i Uzbekistan

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:670 Friluftslivets infrastruktur

av *Ewa Pihl Krabbe* (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:671 Biståndet till UNRWA

av *Jamal El-Haj* (-)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:672 Studentföreningarnas rätt att använda utbildningslokaler

av *Paula Örn* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:673 Utredning om en sammanhållen gejmingspolitik

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2023/24:674 Ändringar i paketresedirektivet

av *Anne-Li Sjölund* (C)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

2023/24:677 CSN-stöd för pilotutbildning

av *Alireza Akhondi* (C)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:676 Förstatligande av aluminiumproduktion

av *Peder Björk* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 18.10.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 6 anf. 12 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.13,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 126 (delvis) och

av talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 5 Sekretess för uppgifter om jägare hos länsstyrelsen och Polismyndigheten	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2023/24:KU6.....	2
Anf. 1 MALIN LARSSON (S)	2
Anf. 2 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)	3
Anf. 3 ERIK OTTOSON (M)	3
(Beslut fattades under § 10.)	4
§ 6 Offentlig förvaltning	4
Konstitutionsutskottets betänkande 2023/24:KU8.....	4
Anf. 4 LARS ANDERSSON (SD)	4
Anf. 5 MALIN BJÖRK (C) replik.....	5
Anf. 6 LARS ANDERSSON (SD) replik	5
Anf. 7 MALIN BJÖRK (C) replik.....	5
Anf. 8 LARS ANDERSSON (SD) replik	6
Anf. 9 HANS EKSTRÖM (S)	6
Anf. 10 ULRIK NILSSON (M)	6
Anf. 11 JESSICA WETTERLING (V).....	7
Anf. 12 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	8
Anf. 13 MALIN BJÖRK (C)	9
Anf. 14 MALIN DANIELSSON (L)	10
Anf. 15 JAN RIISE (MP)	11
(Beslut fattades under § 10.)	12
§ 7 Kommunala och regionala frågor.....	12
Konstitutionsutskottets betänkande 2023/24:KU15.....	12
Anf. 16 PETER HEDBERG (S)	12
Anf. 17 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	13
Anf. 18 PETER HEDBERG (S) replik	13
Anf. 19 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	13
Anf. 20 PETER HEDBERG (S) replik	13
Anf. 21 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	14
Anf. 22 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	15
Anf. 23 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	15
Anf. 24 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	15
Anf. 25 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	16
Anf. 26 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD).....	16
(forts. § 11)	17
Ajournering	17
Återupptaget sammanträde	17
§ 8 Frågestund.....	17
Anf. 27 FÖRSTE VICE TALMANNEN	17
<i>Statliga medel till vården .....</i>	<i>17</i>
Anf. 28 DZENAN CISIJA (S)	17
Anf. 29 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	17
Anf. 30 DZENAN CISIJA (S)	17
Anf. 31 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	18
<i>Följder av den nya konstillhörighetslagen.....</i>	<i>18</i>
Anf. 32 MONA OLIN (SD).....	18
Anf. 33 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	18
Anf. 34 MONA OLIN (SD).....	18
Anf. 35 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	18
<i>Allmänna arvsfonden och bristen på idrottslokaler .....</i>	<i>18</i>
Anf. 36 VASILIKI TSOUPAKI (V)	18

Anf. 37 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	18
Anf. 38 VASILIKI TSOUPAKI (V)	19
Anf. 39 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	19
<i>Lokala medier</i>	19
Anf. 40 CATARINA DEREMAR (C)	19
Anf. 41 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	19
Anf. 42 CATARINA DEREMAR (C)	19
Anf. 43 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	19
<i>Statligt stöd till kommuner och skolor</i>	19
Anf. 44 CAMILLA HANSÉN (MP)	19
Anf. 45 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	19
Anf. 46 CAMILLA HANSÉN (MP)	20
Anf. 47 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	20
<i>Arbetslöshet och kompetensbrist</i>	20
Anf. 48 OLIVER ROSENGREN (M)	20
Anf. 49 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	20
Anf. 50 OLIVER ROSENGREN (M)	20
Anf. 51 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	20
Anf. 52 FÖRSTE VICE TALMANNEN	20
<i>Köerna till barn- och ungdomspsykiatri</i>	20
Anf. 53 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	20
Anf. 54 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	21
Anf. 55 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	21
Anf. 56 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	21
<i>Uppmuntran av barns fysiska aktivitet</i>	21
Anf. 57 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	21
Anf. 58 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	21
Anf. 59 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	21
Anf. 60 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	22
<i>Skyddet av samhällets digitala infrastruktur</i>	22
Anf. 61 LENA JOHANSSON (S)	22
Anf. 62 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	22
<i>Beredskap för skydd av kulturarvet</i>	22
Anf. 63 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)	22
Anf. 64 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	22
<i>Samsjuklighetsutredningen</i>	22
Anf. 65 KARIN RÅGSJÖ (V)	22
Anf. 66 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	23
<i>Gårdsförsäljning</i>	23
Anf. 67 EMELIE NYMAN (C)	23
Anf. 68 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	23
<i>Urfolkens rättigheter och konsultationsordningen</i>	23
Anf. 69 AMANDA LIND (MP)	23
Anf. 70 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	23
<i>Förbud mot langning av e-cigarett</i>	23
Anf. 71 JENNIE WERNÄNG (M)	23
Anf. 72 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	24
<i>Hjälp till överskuldssatta</i>	24
Anf. 73 CECILIA ENGSTRÖM (KD)	24
Anf. 74 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	24
<i>Extra studiebidrag till gymnasieelever</i>	24
Anf. 75 LINUS SKÖLD (S)	24
Anf. 76 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	24
<i>Granskningen av Allmänna arvsfonden</i>	25
Anf. 77 JONAS ANDERSSON (SD)	25
Anf. 78 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	25
<i>Vaccination och minskat barnafödande</i>	25
Anf. 79 ELSA WIDDING (-)	25
Anf. 80 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	25

<i>Fritidskortet</i>	25
Anf. 81 THOMAS RAGNARSSON (M)	25
Anf. 82 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	26
<i>Fördelningen av medel till yrkesutbildning</i>	26
Anf. 83 LILI ANDRÉ (KD).....	26
Anf. 84 Utbildningsminister MATS PERSSON (L).....	26
<i>Kommunal konsumentvägledning</i>	26
Anf. 85 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S).....	26
Anf. 86 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	27
<i>Skyddsvärda data i högskolorna</i>	27
Anf. 87 ROBERT STENKVIST (SD)	27
Anf. 88 Utbildningsminister MATS PERSSON (L).....	27
<i>Forsknings- och innovationspropositionen</i>	27
Anf. 89 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M).....	27
Anf. 90 Utbildningsminister MATS PERSSON (L).....	27
<i>Kulturministerns uttalande om yttrandefriheten</i>	27
Anf. 91 KRISTOFFER LINDBERG (S)	27
Anf. 92 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	28
<i>Digitaliseringen av offentlig förvaltning</i>	28
Anf. 93 RASHID FARIVAR (SD)	28
Anf. 94 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	28
<i>Konsumentskydd mot bedrägerier</i>	28
Anf. 95 DAVID JOSEFSSON (M).....	28
Anf. 96 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	28
<i>Regeringens vårdpolitik</i>	29
Anf. 97 KARIN SUNDIN (S).....	29
Anf. 98 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	29
Ajournering	29
Återupptaget sammanträde	29
§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats den 6 mars	29
MJU9 Livsmedelspolitik.....	29
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	30
KU6 Sekretess för uppgifter om jägare hos länsstyrelsen och Polismyndigheten	30
KU8 Offentlig förvaltning	30
§ 11 (forts. från § 7) Kommunala och regionala frågor (forts. KU15)	30
Anf. 99 LARS JOHNSON (M)	30
Anf. 100 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	31
Anf. 101 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	32
Anf. 102 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	32
Anf. 103 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	32
Anf. 104 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	32
Anf. 105 JAN RIISE (MP)	33
(Beslut skulle fattas den 14 mars.).....	34
§ 12 Riksrevisionens rapport om statlig bidragsgivning till civilsamhället	34
Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU2	34
Anf. 106 AMANDA LIND (MP)	34
Anf. 107 AZADEH ROJHAN (S)	35
Anf. 108 JONAS ANDERSSON (SD)	35
Anf. 109 VASILIKI TSOUPAKI (V)	36
Anf. 110 JONAS ANDERSSON (SD) replik	37
Anf. 111 VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	37
Anf. 112 JONAS ANDERSSON (SD) replik	37
Anf. 113 VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	37
Anf. 114 CATARINA DEREMAR (C).....	38
Anf. 115 ROLAND UTBULT (KD)	38

Anf. 116	AMANDA LIND (MP) replik	39
Anf. 117	ROLAND UTBULT (KD) replik	39
Anf. 118	AMANDA LIND (MP) replik	40
Anf. 119	ROLAND UTBULT (KD) replik	40
Anf. 120	CARL NORDBLOM (M).....	40
Anf. 121	AZADEH ROJHAN (S) replik	41
Anf. 122	CARL NORDBLOM (M) replik	41
Anf. 123	AZADEH ROJHAN (S) replik	41
Anf. 124	CARL NORDBLOM (M) replik	41
	(Beslut skulle fattas den 14 mars.).....	41
§ 13	Folkbildning.....	41
	Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU4	41
Anf. 125	MAGNUS MANHAMMAR (S)	41
Anf. 126	AMANDA LIND (MP)	43
Anf. 127	JONAS ANDERSSON (SD)	44
Anf. 128	MAGNUS MANHAMMAR (S) replik	45
Anf. 129	JONAS ANDERSSON (SD) replik	45
Anf. 130	MAGNUS MANHAMMAR (S) replik	46
Anf. 131	JONAS ANDERSSON (SD) replik	46
Anf. 132	AMANDA LIND (MP) replik	46
Anf. 133	JONAS ANDERSSON (SD) replik	47
Anf. 134	AMANDA LIND (MP) replik	47
Anf. 135	JONAS ANDERSSON (SD) replik	47
Anf. 136	CATARINA DEREMAR (C).....	47
Anf. 137	CARL NORDBLOM (M).....	48
Anf. 138	MAGNUS MANHAMMAR (S) replik	48
Anf. 139	CARL NORDBLOM (M) replik	49
Anf. 140	MAGNUS MANHAMMAR (S) replik	49
Anf. 141	CARL NORDBLOM (M) replik	49
Anf. 142	VASILIKI TSOUPLAKI (V)	49
Anf. 143	ROLAND UTBULT (KD)	51
Anf. 144	MAGNUS MANHAMMAR (S) replik	52
Anf. 145	ROLAND UTBULT (KD) replik	52
Anf. 146	MAGNUS MANHAMMAR (S) replik	52
Anf. 147	ROLAND UTBULT (KD) replik	52
	(Beslut skulle fattas den 14 mars.).....	53
§ 14	Bordläggning	53
§ 15	Anmälan om interpellationer	53
§ 16	Anmälan om frågor för skriftliga svar	53
§ 17	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	53
§ 18	Kammaren åtskildes kl. 18.10.	54